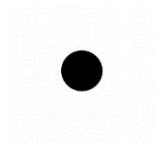

קובץ

"וכתתו חרבותם לאיתים"

יוצא לאור ע"י בני השלוחים
למדינות חבר העמים

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושתיים

פתח דבר

בקשר למצב השורר כעת בעולם, ובעמדנו בשנה בה נמלאו שלשים שנה לשיחת ש"פ משפטים ה'תשנ"ב בה הודיע כ"ק אדמו"ר נשי"ד אשר "כתוצאה מהחלטת והכרזת "מלכי רבנן", ש"הנה זה (מלך המשיח בא) החל מהפס"ד של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו שמכבר נשלמו מעשינו ועבודתינו במשך זמן הגלות ומוכנים כבר לקבלת פני משיח צדקינו, וכן הפס"ד של הרבנים ומורי הוראה בישראל שהגיע זמן הגאולה, "יעמוד מלך מבית דוד וכו' בחזקת שהוא משיח" ועד להמעמד ומצב ד"הרי זה משיח בודאי" –

שכתוצאה מכ"ז "בתקופה האחרונה ניכרת השאיפה לגמר ולסיום תקופת המלחמות בעולם, והתחלת תקופה חדשה של קיום העולם ע"פ צדק ויושר, שלום ואחדות" –

ושפס"ד הנ"ל "נמשך וחודר גם בגדרי העולם"

"ורואים כבר (מעין ו)התחלת פעולתו של מלך המשיח על העמים"

הננו מוציאים בזאת קובץ בנושא היעוד "וכתתו חרבותם לאיתים", ובטוחים אנו שהוצאת קובץ זה והלימוד בו יחיש את קיום היעוד זה בשלימותו תיכף ומיד ממש!

בני השלוחים למדינות חבר העמים השוהים בבית חיינו

אור לערב אדר"ח אדר שני [בתוך הששים יום המבטלים כל ענינים בלתי רצויים]

ה' תהא שנת פלאות בכל מכל כל

משיחות ש"פ תולדות, ד' כסלו ה'תש"נ

ב. שאלה זו מתחזקת יותר ע"פ הדיק
דתיבת, "ואלה (תולדות יצחק)", בוא"ו
המוסיף:

איתא במדרשי, "בכל מקום שכתוב
ואלה מוסיף על הראשונים, ובכל מקום
שכתוב אלה פוסל את הראשונים".

ולכאורה, להפירוש ש"תולדות יצחק"
הם המאורעות דיצחק, יכולים לפרש
"ואלה תולדות יצחק", "מוסיף על ה'
ראשונים" — שהמאורעות דיצחק בפרשה
זו (לאחרי פטירת אברהם) הם בהמשך
ובהוספה למאורעות דיצחק בפרשיות
שלפניו, ובפרט שהם מאורעות עיקריים,
החל מפרטי הענינים דלית יצחק, פרשת
העקידה, והנישואין שלו (בחיי אברהם).

אבל להפירוש ש"תולדות יצחק" הם
הבנים, "יעקב ועשו האמורים בפרשה" —
צריכים לפרש, "ואלה תולדות יצחק",
"ואלה מוסיף על הראשונים", בהוספה על
מ"ש לפנ"זי אודות, "תולדות ישמעאל גוי"
בני ישמעאל¹⁰. ועפ"ז אינו מובן: מהו
הדמיון בין "תולדות יצחק" — יעקב ועשו
— ל"תולדות ישמעאל" שכולם רשעים?!

ג. במדרשי ישנו תירוץ על שאלה זו:

(9) שמו"ר פ"ל, ג. והביאו רש"י בפשוטו של
מקרא בר"פ משפטים. ויש לומר, שחידושו של רש"י
כפ' משפטים הוא הדמיון להראשונים (מהם הרא-
שונים מסיני אף אלו מסיני¹¹), אבל הכלל ש"ואלה
מוסיף על הראשונים" מובן בפשטות גם ללא פירוש
רש"י (ראה לקו"ש שם הערה 13).

(10) חיי שרה שם.

(11) אף שאפשר לפרש ש"ואלה תולדות יצחק"
קאי (לא על תולדות ישמעאל שלפניו, אלא על
תולדות אברהם (שלפני פניו) — ראה בארוכה
לקו"ש שם ע' 117 ואילך.

(12) שמו"ר שם.

א. בהתחלת פרשתנו מעתיק רש"י ה'
תיבות, "ואלה תולדות יצחק", ומפרש:
"יעקב ועשו האמורים בפרשה". כלומר,
אע"פ שיעקב ועשו לא נזכרו בסמיכות
לתיבות, "תולדות יצחק" (כפי שמצינו
בכיו"ב, אלא לאחר כמה פסוקים, מ"מ,
שייך לומר, "ואלה תולדות יצחק" כיון
ש"אמורים בפרשה".

וצריך להבין:

מהו הכרחו של רש"י לפרש "תולדות
(יצחק)" מלשון בנים, "יעקב ועשו", אע"פ
שאינם כתובים בסמיכות אלא בהמשך
הפרשה (אמורים בפרשה) — הרי יכול
לפרש "תולדות (יצחק)" מלשון מאורעות,
"ילדי ימיו וקורותיו", "הקורות שקרוהו"
[כפי שמפרש בפסוק, "אלה תולדות
יעקב", "אלה יושביהם וגלגליהם"] של-
פירוש זה מתחיל סיפור תולדותיו בסמי-
כות ממש, ולא בפסוקים שלאח"ז בהמשך
הפרשה?

(1) ולדוגמא: בסוף הפרשה הקודמת — "ואלה
תולדות ישמעאל גוי ואלה שמות בני ישמעאל גוי"
(חיי שרה כה, י"ג). וכן בפרשיות שלפניו — "אלה
תולדות נח גוי וילוד נח שלשה בנים גוי" (ר"פ נח).

(2) פי' הראים. ועוד.

(3) בהבא לקמן — ראה גם לקו"ש ח"ה ע' 112
ואילך.

(4) כפירוש הספורנו כאן.

(5) פי' הרד"ק.

(6) וישב לו, ב.

(7) וע"ד פירושו בפסוק, "אלה תולדות נח" —
עיקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים.

(8) ועד בפסוק זה עצמו — אברהם הוליד את
יצחק.

ולהעיר, שעפ"י לא יהי' צורך לפרש, וע"י ש-
כתב בו' לפי שהיו ליצני הדור בו', כי גם אברהם
הוליד את יצחק הוא ממאורעות (תולדות) יצחק
(ראה גוי"א ולבוש כאן).

(ולא מאורעות), "יעקב ועשו האמורים בפרשה"¹⁵.

והשייכות שביניהם (ואלה מוסיף על הראשונים) היא (לא ש, תולדות יצחק" הם כמו "תולדות ישמעאל", אלא) – ביחס לאברהם, "ואלה תולדות יצחק בן אברהם"¹⁶, כמו "אלה תולדות ישמעאל בן אברהם":

למדנו כבר שלאחרי לידת ישמעאל אמר הקב"ה לאברהם, "ולא יקרא עוד את שמך אברהם והי' שמך אברהם כי אב המון גוים נתתיך והפריתי אותך במאד מאד ונתתיך לגוים גו"¹⁷, ובהמשך לזה נאמר לו אודות לידת יצחק, "שרה אשתך יולדת לך בן וקראת את שמו יצחק"¹⁸, ו"ביצחק (דוקא, ולא בישמעאל) יקרא לך זרע"¹⁹, היינו, שהבטחה ד"אב המון גוים נתתיך" (שנאמרה בקשר ובשייכות ללידת יצחק) תתקיים [לא ע"י ישמעאל, אף ש, הפריתי אותו גו' שנים עשר נשיאים יוליד גו"²⁰, אלא] ע"י יצחק דוקא. וכפי שמפרש רש"י²¹, ונתתיך לגוים – ישראל ואדום (שיצאו מיצחק), שהרי ישמעאל כבר הי' לו, ולא הי' מברשו עליו".

(15) ובפרט שהפסוקים שבינתיים הם בקשר ובשייכות לענין התולדות – החל מהנישואין, "והי' יצחק בן ארבעים שנה בקחתו את רבקה", שתכליתם ועיקרם להעמיד תולדות, וכן הפסוקים שלאחרי – התפלה לה, ההריון כו', עד להלידה בפועל.

(16) ומודגש יותר בכפל הענין בהמשך הכתוב – "אברהם הוליד את יצחק".

(17) לך לך יו, הי'.

(18) שם, יט.

(19) וירא כא, יב.

(20) לך לך שם, כ.

(21) שם, ו.

"ואלה תולדות יצחק בן אברהם, מוסיף על הראשונים, על מה שכתוב למעלה הימנו בני ישמעאל, ומי הי' זה עשו ובניו שהי' בנו של יצחק, וא"כ י"ל הואיל ואין כתוב אלא ואלה תולדות אף יעקב שהוא תולדות יצחק בכלל. . . לכך תולדות יצחק חסר, להוציא יעקב מכלל הרשעים".

אבל כיון שרש"י אינו מביא דברי המדרש, "לכך תולדות יצחק חסר להוציא יעקב כו'" [וטעם הדבר, לפי שבדרך הפשט אי אפשר לפרש שעיקר "תולדות יצחק" הוא עשו ולא יעקב] ("להוציא יעקב"²²), ואדרבה, יעקב הוא העיקר, וכמודגש בפירוש רש"י שמקדים יעקב לעשו, "יעקב ועשו האמורים בפרשה" – השאלה בתקפה: מהו הדמיון דיעקב לבני ישמעאל?!

ולכן, הי' לו לרש"י לפרש ש"תולדות יצחק" הם המאורעות דיצחק, שעפ"ז יתפרש, "ואלה מוסיף על הראשונים" בהוספה למאורעות דיצחק (ולא בהוספה לבני ישמעאל), כנ"ל.

ד. ויש לומר הביאור בזה:

הכרחו של רש"י לפרש ש"תולדות יצחק" הם "יעקב ועשו האמורים בפרשה", היינו, ש"תולדות" פירושו בנים ולא מאורעות, הוא – מתיבתא, ואלה²³, כי, "ואלה מוסיף על הראשונים", הוספה לענין שלפניו, וכיון שלפניו ("הראשונים") מדובר אודות בנים ("תולדות ישמעאל גו' בני ישמעאל גו'"), צריך לומר שגם "תולדות יצחק" שבאים בהוספה לענין שלפניו ("ואלה מוסיף על הראשונים") הם בנים

(13) ראה גם לקריש שם ע' 114. חט"ז ע' 191.

(14) ולכן מעתיק מהכתוב גם תיבת "ואלה", אף שמפרש רק התיבות "תולדות יצחק" – כיון שהי' הכרח לפירושו ("יעקב ועשו") הוא מתיבתא, ואלה".

(*) ולהעיר גם מהא שאין מכריזין אקב"ו לקדש את האשה – כיון שהקידושין אינם אלא הקדמה והקנה לקיום המצוה ע"י פרי' ורבי' (ראש כתובות פ"א ס"ב).

ועשו האמורים בפרשה, דהיינו ע"י יעקב
הוא מברר גם את בחי' עשו ומעלה ממנו
ניצוצי הקדושה.

ולכן מקדים רש"י יעקב לעשו (יעקב
ועשו האמורים בפרשה" — אף שבאמירתם
בפרשה עשו קודם ליעקב²²) — כי, ההו-
ספה בגבול הקדושה (ואלה"ה) היא עי"ז
ש"יעקב מברר גם את בחי' עשו", עד ש-
מעלה אותו לשרשו ומקורו, כמרומו גם
בדיוק הלשון "האמורים בפרשה" (ולא
"האמורים למטה"²³) — כפי שעשו הוא
בתורה, היינו, בשרשו ומקורו בקדושה²⁴.

ומזה מובן גם הקשר והשייכות
לפירוש המדרש, "ואלה מוסיף על הרא-
שונים, על מה שכתוב למעלה הימנו בני
ישמעאל" — שקשור גם עם הברור ד-
ישמעאל, ע"ד ובדוגמת הברור דעשו
שכ, "תולדות יצחק"²⁵.

ו. עפ"ז יש לתווך ב' הפירושים ד-
"תולדות יצחק" — הפירוש ש"תולדות
יצחק" הם "יעקב ועשו", והפירוש ש"תול-
דות יצחק" הם "ילדי ימיו וקורותיו", דברי

ולכן, לאחר סיום דברי ימי חיי אב-
רהם²⁶, ממשיך הכתוב בסיפור התולדות
של בני אברהם (ישמעאל ויצחק) — "ואלה
תולדות ישמעאל בן אברהם גוי' ואלה
שמות בני ישמעאל גוי' שנים עשר נשיאים
לאומותם"²⁷, שבזה נתקיימה הבטחת
הקב"ה לאברהם, "ולישמעאל שמעתיד גוי'
שנים עשר נשיאים יוליד", ובהמשך לזה,
"ואלה תולדות יצחק בן אברהם, יעקב
ועשו האמורים בפרשה", שבזה נתקיימה
הבטחת הקב"ה לאברהם, "אב המון גוים
נתתיך גוי' ונתתיך לגוים" (לא מישמעאל
אלא מיצחק) — "ישראל ואדום" (יעקב
ועשו).

ועפ"ז יש לפרש "ואלה תולדות יצחק
בן אברהם אברהם הוליד את יצחק" —
שב"תולדות יצחק", יעקב ועשו, נשלם
הענין ד, "אברהם הוליד את יצחק", כיון
שעי"ז נתקיימה ההבטחה ד, "אב המון גוים
נתתיך גוי' ונתתיך לגוים", "ישראל ואדום".

ה. ויש להוסיף בביאור פירוש רש"י
"ואלה תולדות יצחק, יעקב ועשו האמו-
רים בפרשה" ע"פ יינה של תורה²⁸ —
באופן המתאים גם עם פירוש המדרש
"ואלה מוסיף על הראשונים, על מה
שכתוב למעלה הימנו בני ישמעאל":

באור התורה²⁹ מביא הצמח-צדק ה-
פירוש³⁰ ד, "ואלה", בואי המוסיף — "שמו-
סיף ומרחיב גבול הקדושה ע"י הוצאות
ובירור הניצוצות הקדושות מן הקליפה
ומעלה אותן להכלל בקדושה", וממשיך,
"וזוהו מה שפירש"י ואלה תולדות כו' יעקב

(27) גוסף לכך שגם בסיפור לידתם בהמשך ה-
פרשה (פסוק כו) מפרש רש"י שיעקב הוא ראשון
ליצירה.

(28) כלשון הרמב"ן כאן.

(29) ראה לקריש ח"כ ע' 114, ושי"ן.

(30) להעיר גם מאה"ת פרשתנו (כרך א') (קלו,
ב): "ברבות ר"פ משפטים . . . ואלה תולדות יצחק
מוסיף על הראשונים היינו עשו שדומה לישמעאל
כו' ומה יובן פרש"י על ואלה תולדות יעקב ועשו
האמורים בפרשה".

ועדין באה"ת כרך ד' (שם) — שלאחרי שבאר
פירש"י "ואלה תולדות כו' יעקב ועשו האמורים
בפרשה דהיינו ע"י יעקב הוא מברר גם את בחי'
עשו כו'", מוסיף: "שוב מצאתי ברכות ר"פ משפטים
מפרש ואלה תולדות יצחק ואלה מוסיף כו'", היינו,
שקשור עם פירוש המדרש ע"ד ההמשך לבני
ישמעאל.

(22) כולל גם, "יוסף אברהם ויקח אשה ושמה
קטורה ותלד לו וגו'" (חיי שרה כה, א"ב).

(23) חיי שרה כה, י"ב טו.

(24) ראה, "היום יום" כ"ט שבט.

(25) פרשתנו (כרך ד') תשצט, ב.

(26) כשם, הרב החסיד ר' נחום זיל בס' מאור

עינים.

ש"פ תולדות, ד' כסלו

לשון הידוע: לעשות לו ית' דירה בתחתו-
נים³¹.

וענין זה מתחיל (כעיקר) ב"תולדות
יצחק"³² – "פרו ורבו ומלאו את הארץ
וכבשוה"³³, ובפרטיות יותר – "יעקב ו-
עשו", שמורה על ב' אופני העבודה ד-
"עשה טוב" (יעקב) ו"סור מרע" (עשו),
כולל ובמיוחד – עבודתו של יעקב לברר
את עשו³⁴, כמסופר בסיום הפרשה שיצחק
שלח את יעקב לפדן ארס³⁵, ובפרשה
שלאח"ז (שקורין במנחה) – "ויצא יעקב
מבאר שבע וילך חרנה"³⁶, שיצא מבית
יצחק אביו, ד' אמות של קדושה, ל"חרון",
חרון אף של עולם³⁷, כדי לעסוק בעבו-
דת הברורים בצאן לבין³⁸, וכשסיים עבו-
דתו בבית לבן, אזי "וישלח יעקב מלאכים
לפניו אל עשו אחיו"³⁹ – לפעול גם הבי-
רור דעשו⁴⁰, גמר ושלמות כל העבודה,
כמ"ש, "ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט
את הר עשו והיתה לה' המלוכה".

ימי חייו של יצחק – שעיקר ושלמות
עבודתו של יצחק – מאורעות וקורות
דברי ימי חייו) מתחילה בפרשת תול-
דות⁴¹, ב"תולדות יצחק", לידת בניו⁴²,
"יעקב ועשו" האמורים בפרשה⁴³.

ובהקדמה:

סיפור תולדותיו (מאורעות דברי ימי
חייו) של יצחק בפרשת תולדות מתחיל
מגיל ארבעים – "ויהי יצחק בן ארבעים
שנה בקחתו את רבקה גוי"⁴⁴, ובא כהקדמה
לעיקר הסיפור אודות לידת הבנים ("תול-
דות יצחק, יעקב ועשו") עשרים שנה
לאח"ז – "ויצחק בן ששים שנה בלדת
אחיהם"⁴⁵.

ופשוט, שבמשך ארבעים שנות חייו
לפני הנישואין (וכן במשך עשרים שנה
שלאח"ז, לפני לידת יעקב ועשו), היו בחיי
יצחק ריבוי עניני עבודה, מעשים טובים
וכו', ריבוי בכמות וגם ריבוי באיכות,
עניני עבודה נעלים ועיקריים, עד להענין
הכי עיקרי – עקידת יצחק, ועד"ו ג'
השנים שבין העקידה לנישואין (מל"ז עד
מ' שנה) שאז ה' בגן עדן⁴⁶.

ואעפ"כ, עיקר ושלמות עבודתו של
יצחק מתחילה ב' תולדות – כי:

תכלית הכוונה בשלימותה אינה מסירת
נפש (ענין העקידה), או העלי' לגן עדן,
אלא העבודה דבירור העולם דוקא, וב-

(36) ראה תנחומא נשא טז. ועוד. תניא רפ"ו.

ובכ"מ.

(37) כולל גם המשך המאורעות שבפרשה –

"וילך יצחק אל אבימלך מלך פלשתים גררה" (כו),
א, ועד ש"ה דעתו לירד למצרים" (פרשי שם, ב);
עבודתו בחפירת הבארות (שם, יח ואילך); הכריית
ברית עם אבימלך (שם, לא), וכיו"ב – שבהם
מודגשת עבודתו ופעולתו של יצחק בעולם.

(38) בראשית א, כח.

(39) וע"ד הפירוש ד"סור מרע ועשה טוב" –

שתעשה את הרע טוב, ש"גם הרע יחזיר ב'.

תשובה שיכלול אותו עמו כו" (כ"ש"ט ט" פט).

(40) כה, א ואילך.

(41) ר"פ ויצא.

(42) פרשי ט"פ נח.

(43) ראה תנ"א ויצא כב, ד ואילך. ובארוכה –

תרי"ח שם כז, ג ואילך. ובכ"מ.

(44) ר"פ וישלח.

(45) ראה תנ"א ותרי"ח ר"פ וישלח. ועוד.

(46) עובדי' בסופר – הפסטר פ' וישלח (הובא

בפרשי וישלח לג, יד).

(31) וכמו בפשטות הכתובים – שפרטי הענינים

דיצחק שנוכחו בפרשיות שלפניו הם פרטים בסיפור
דברי ימי חייו וענינו של אברהם.

(32) ולכן מדגיש הכתוב הלשון "תולדות" (ולא

בנים) – לרמז שכולל גם "תולדות" כמובן של
מאורעות וקורות חיים (ראה גם לקישי ח"ה ע' 360).

(33) כה, כ

(34) שם, כז.

(35) מדרש – הובא בריב"א כאן. חזקוני חיי

שרה כד, סג. ע"ש מאמר אכ"ח ח"ג סכ"ט ל.

של יצחק התחילה בהיותו „בן ארבעים שנה“⁵¹, „ויהי יצחק בן ארבעים שנה בקחתו את רבקה“, הנשואין, אשר, הניי-שואין הם בשביל להעמיד תולדות⁵², כפי שנעשה בפועל בהיותו בן ששים שנה, „ויצחק בן ששים שנה בלדת אותם“.

ויש להוסיף בהרמז דמ"ם וסמ"ך (בן ארבעים וכן ששים) – ע"פ מארז"ל⁵³, מ"ם וסמ"ך שכלוחות בנס היו עומדין, וענינו בעבודה, שבזמן דארבעים שנה וכן בזמן דששים שנה ניתוסף עליי בעבודה באופן של נס (הרמה, כמו נס על ההרים⁵⁴), היינו, שמתחיל סדר חדש בעבודה נעלה ביותר לגבי העבודה שלפנ"ו, כמודגש ביצחק, „ויהי יצחק בן ארבעים שנה בקחתו את רבקה גו' ויצחק בן ששים שנה בלדת אותם“ – שאז התחיל עיקר עבודתו בבירור העולם⁵⁵, שזוה"ע „ואלה תולדות יצחק“, „ואלה מוסיף על הראשונים“, ההוספה שע"י בירור הלעו"ז⁵⁶, שע"י

ויש להוסיף, שאע"פ שגם להפירוש ש„תולדות יצחק“ הם יעקב ועשו וכללו ב„תולדות יצחק“ גם המאורעות דיצחק, מ"מ, ההוספה ד„ואלה (תולדות יצחק) מוסיף על הראשונים“ היא רק ביחס ל„תולדות יצחק“ (בירור הלעו"ז), ולא ביחס למאורעות דיצחק בפרשיות שלפנ"ו – כי, המאורעות שבפ' תולדות שהם עיקר ושליומות עבודתו של יצחק, גדלה מעלתם על המאורעות בפרשיות שלפנ"ו, ואין לומר שהמאורעות שבפרשת תולדות הם בהוספה „ואלה מוסיף על הראשונים“ על המאורעות שלפנ"ו, אלא אדרבה, „פס" את הראשונים“ – כיון שתכלית הכוונה היא העבודה בבירור העולם דוקא, לעשות לו ית' דירה כתחנתנים.

ז. עפ"י יש לבאר גם שההתחלה ד„תולדות יצחק“ היא ב„ויהי יצחק בן ארבעים שנה גו' ויצחק בן ששים שנה בלדת אותם“:

בפירושו הכתוב „ויהי יצחק בן ארבעים שנה“ – כותב הצ"צ באוה"ת⁵⁷, „להעיר מבין ארבעים לבניה“, ומענין לא קאים איניש אדעת' דרבי' עד ארבעין שניין, וכד' פרשי ס"פ כי תבוא, „בלידתו בן ששים – יש להעיר מענין מ"ם וסמ"ך ששניהם בבינה . . ולהיות ההולדה נמשך דוקא מכה היותר עליון . . ע"כ הוליד כשהי' בן סמ"ך“.

וכיון שהעילוי דארבעים שנה הר"ע נעלה לגבי המעמד ומצב שלפנ"ו, ובלשון הכתוב⁵⁸, „ולא נתן ה' לכם לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע עד היום הזה“ – מובן, שעיקר ושליומות עבודתו

(51) ועד"ז מצינו כאברהם ש„בן ארבעים שנה הכיר את בוראו“ (רמב"ם הל' ע"ז פ"א הג') – בהוספה על ההכרה שהיתה אצלו לפניו „בן שלש שנים הכיר אברהם את בוראו“, „השלים להכיר“ (כס"מ שם. וראה בארוכה לקו"ש ח"כ ס"ע 14 ואילך).

(52) ראה לעיל הערה 15.

(53) שבת קד, רע"א. וש"נ.

(54) סהמ"צ להצ"צ עג, א – ע"פ ל' הכתוב

ישע"י ל' יו.

(55) להעיר, שהעבודה בבירור העולם, לעשות מיש א"ז, הר"ע של נס – כמובן מפ' החסידות ד"ה גדולים מעשה צדיקים תרפ"ה פ"ו) במאור"ל „גדולים מעשה צדיקים יותר ממעשה שמים וארץ“ (כתובות ה, א), ע"פ מארז"ל „גדול ה' נס אחרון מן הראשון“ כי „מן שמאי מיהב יחבי מישקל לא שקלי“ (תענית כה, א), מיהב יחבי הוא ההתהוות מאין ליש, ומישקל שקלי הוא ביטול היש לאין שנעשה ע"י העבודה בבירור העולם (וראה תרא פרשתנו יו, ג).

(56) להעיר שבאוה"ת (כרך ד' תתא, סע"א ואילך) מקשר הענין ד„ואלה תולדות יצחק, ואלה

(47) פרשתנו (כרך א') קלו, א.

(48) אבות ספ"ה.

(49) ע"ז ה, רע"ב.

(50) תבוא כט, ג.

העולם, שנכללים ב"עשו" (שהרי החלו-
קה הכללית דישאל ואו"ע גרמזת ב-
"יעקב ועשו") – שייך ביותר לדורנו זה:

כיון שדורנו זה הוא דור האחרון של
הגלות ודור הראשון של הגאולה, יש בו
הדגשה מיוחדת על עבודתם של ישראל
להשפיע על אוה"ע בכל עניני טוב, צדק
ויישר, ע"י קיום שבע מצוות בני נח,⁶³
כהכנה קרובה לקיום היעודי, "אז אהפוך
אל עמים שפה ברורה גו' לעבדו שכם
אחד", ועד ש"לא יהי' עסק כל העולם אלא
לדעת את ה' בלבד . . . שנאמר" כי מלאה
הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים"⁶⁴
(כמ"ש הרמב"ם בסיום וחותם ספרו).

וענין זה מודגש במיוחד בעבודתו של
נשיא הדור ("הנשיא הוא הכל"י), יצחק
שבדורנו, כ"ק מרח"אדמור"ר, ששמו השני

נעשה שלימות הענין ד"תולדות יצחק" –
הצחק והתענוג שנעשה ע"י העבודה
דאתהפכא חשוכא לנהורא⁶⁵, שיתגלה
(באופן ד"ואלה" – מראה באצבעו ואומר
אלה) לעתיד לבוא⁶⁶, כשיהי' הנס העיקרי
דגאולה האמיתית והשלימה⁶⁷, בזכותו של
יצחק, כדאיתא בגמרא⁶⁸ שלעתיד לבוא
יאמרו ליצחק דוקא, "כ"י אתה אבינו".

*

ח. האמור לעיל בפירוש, "ואלה תול-
דות יצחק, יעקב ועשו האמורים בפרשה",
שיעקב מברר את עשו, שבזה נכלל
הבירור דכל העולם כולו, שבעים אומות

מוסיף ממש, עם הענין ד"יוסף ה' לי בן אחר" (לי-
עשות מ"אחר" ב"ו), וכן עם מ"ש (ביעודי הגאולה)
"יוסיף אד' שנית ידו" (ישע"י יא, יא) שזה"ע תוספת
וריבוי האור בו, ומסיים, "ולכן משיח בא ג"כ ממה
שמתברר מבחי' מואב ע"י רות המואבי".

(57) ועד שמגלים בחי' החושך דקדושה – "ישת
חושך סתר"י (ראה לקרי' ר"פ ויקרא. ובכ"מ).

(58) ועפ"ז מובן מ"ש במדרש (שמו"ר שם)
בפירוש, "ואלה תולדות יצחק, מוסיף על הראשונים,
על מה שכתוב למעלה הימנו בני ישמעאל" – אתה
מוצא כל תולדות שבמקרא חסרים חוץ משנים, אלה
תולדות השמים והארץ, ואלה תולדות פרץ . . . כיון
שעמד פרץ נעשה תולדות שלו מלא שהמשיח עומד
הימנו . . . ולכן תולדת יצחק חסר להוציא יעקב
מכלל הרשעים" – שלולי הסעם, לכן תולדות
יצחק חסר להוציא יעקב בו", הי' צ"ל גם "תולדות
יצחק מלא", כמו "תולדות פרץ" שהוא מיצחק (פי'
מהר"ו), כי, הגאולה ע"י משיח קשורה עם יצחק
דוקא.

(59) להעיר גם מהשיכות דגאולה למ"ם סתומה
(ראה ספר הערכים חביד מע' אותיות התורה ע' רג
ואילך. ושי"ג) – מספר ארבעים.

(60) שבת פט, ב.

(61) ישע"י סג, טו.

(62) ראה תרי"א פרשתנו י, ג ואילך. תרי"ח שם ד,

ד ואילך. אוה"ת שם (כרך ד') תתי"א. ובכ"מ.

(63) ובפרטיות יותר – ישמעאל ועשו, כאמור,
ש"ואלה תולדות יצחק (יעקב ועשו) מוסיף על ה-
ראשונים, על מה שכתוב למעלה הימנו בני ישמע-
אל", שבהם נכללים כל אוה"ע (ראה ספר הערכים
חביד מע' אוה"ע ע' שכו. ושי"ג). ובלשון הכתוב
(ברכה לג, ב) "הופיע מהר פארן וזרח משעיר למו",
"שפתח לבני עשו שיקבלו את התורה ולא רצו . . .
ופתח לבני ישמעאל שיקבלו ולא רצו", עד ש"אתה
לישראל" (פרש"י עה"פ. וראה אוה"ת פרשתנו (כרך
ד') תת, ב ואילך).

(64) כפס"ד הרמב"ם (הל' מלכים ס"ח). וכן
צוה משה רבינו מפי הגבורה לכופ את כל באי
העולם לקבל מצוות שנצטוו בני נח (וראה בארוכה
לקו"ש חלק ל' חיי שרה (תשי"ג). ושי"ג).

(65) צפנ"י ג, ט. וראה רמב"ם הל' מלכים
ספ"א.

(66) ישע"י יא, ט.

(67) ראה "הדרן על הרמב"ם" לעיל ע' 121
ואילך.

(68) והרי באים עתה מה"סיום" דלימוד הרמב"ם
בכל תפוצות ישראל – סיום מתחור ששי דג' פרקים
ליום, וסיום מחזור שני דפרק אחד ליום.

(69) פרש"י חוקת כא, כא.

שנה היא הוספה על העבודה שלפנ"ז
(„ואלה מוסיף על הראשונים“), להיותה
באופן של „נס"י (כנ"ל ס"ז).

ט. ויש לקשר זה עם כינוס השלוחים
העולמי דשנת הארבעים שהתקיים בהשג
גחה פרטית כימים השייכים לסדר „ואלה
תולדות יצחק" ג' ויהי יצחק בן ארבעים
שנה"י:

השלוחים שמתכנסים מכל המדינות
שברחבי העולם כולו (כינוס עולמי), איש
איש מהמדינה שבה ממלא שליחותו, הם
בא"כ שמייצגים את כל המדינות שב-
עולם, די"ל גם אוה"ע.

ובפרטיות יותר:

לאמיתו של דבר כולם שלוחים של
הקב"ה, הן בנ"י, שכאר"א מהם הוא שלוחו
של הקב"ה לעשות לו ית' דירה בתחתונים
ע"י קיום תרי"ג מצוות התורה, והן אוה"ע,
שע"י שבע מצוות בני נח ממלאים שלי-
חותו של הקב"ה בהענין ד„לשבת יצרה"י
[ועד שגם לשאר הנבראים שבעולם, חי
צומח ודומם, יש שליחות לעשות בכבודו

„יצחק"י – שהחידוש המיוחד שבעבודתו
הוא בהפצת התורה והיהדות והפצת
המעיינות חוצה בכל העולם כולו, החל
מהפעולה בחצי כדור התחתון, עד לפעו-
לה בכל העולם ע"י תלמידיו ושלוחיו,
כולל גם הפעולה על אוה"ע, כפי שמתב-
טאת במיוחד ע"י תרגום עניני התורה, עד
לפנימיות התורה שנתגלתה בתורת החסי-
דות"י, בשכעים לשון דאוה"ע, בשביל
אלה מבני"ש שלעת-עתה אינם מבינים לשון
הקודש, ואולי י"ל גם בשביל אוה"ע, שגם
הם ילמדו עניני אמונה בה', השגחה פר-
טית, וכי"ב.

ובכל זה ניתוסף עליו מיוחד בשנה זו,
שנת הארבעים (שמרומז בפסוק „ויהי
יצחק בן ארבעים שנה"י) – שכיון שבשנת
הארבעים „קאי איניש אדעת"י דרבי"י,
צריכה להיות הוספה ביתר שאת וביתר
עוז בכל עניני העבודה ד„תולדות יצחק",
נעלה ביותר לגבי העבודה שלפנ"ז, עד
שלא ייאמר שהעבודה שלאחרי ארבעים

(70) ושמו הראשון – „יוסף" – נרמז במ"ש
„ואלה תולדות יצחק", „ואלה מוסיף בנ"י,
הערה 56.

(71) בחודש זה – חודש כסלו, חודש השלישי
דחדשי החורף, המכוון לחודש השלישי דחדשי
הקיץ – חודש סיון, „ירחא תליתאי", שבו ניתנה
התורה, „אוריאו תליתאי" (שבת פ"א, א), ולכן, גם
התגלות פנימיות התורה ע"י תורת החסידות היתה
בחודש השלישי, חודש כסלו (ראה לקוטי לוי"צ
אג"ק ע' ר"ה, ע' ר"ו), ולהעיר גם מהפתגם הידוע
שהענין דיפוצו מעינותיך חוצה התחיל לאחר
הגאולה די"ט כסלו (סה"ש תורת שלום ס"ע 112
ואילך).

(72) ויש לקשר גם עם העילוי דששים שנה
(„ויצחק בן ששים שנה בלדת אותם" – שהתחלת
שנת הארבעים (י"ד שבט תשי" – תשמ"ט) היא
לאחרי סיום ששים שנה להגשואין ד„תולדות יצחק"
(י"ד כסלו תרפ"ט – תשמ"ט), שעל ידם נעשה ה-
המשך ד„תולדות יצחק", ובאופן דמוסיף והולך.

(73) ולהעיר, שנוסף על הדגשת ענין „הנס" ב-
שנת הארבעים ושנת הששים, מ"ס וסמ"ך שבלוחות
בנס היו עומדין, ה"ז מודגש גם בסימנה של השנה –
תשי"ג, ר"ת תהא שנת נסים.

(74) להעיר, ש„תולדות יצחק" כולל גם ובמיוחד
את השלוחים, שהרי „התלמידים קרויין בני"י
(רמב"ם ריש הל' ת"ת – שיעור היום דשי"ק זה).

(75) מתחיל מיום השי"ק פ' חיי שרה, שתוכן
הפרשה ע"ד השליחות דאליעזר בקשר לגישואי
יצחק ורבקה, שתכליתה ומטרתה „תולדות יצחק"
(שמחלילין לקרא בשבת פ' חיי שרה), והמשכו עד
לסימוני חותמו (כולל ובמיוחד קבלת החלטות טובות
בנוגע לעבודה דכל השנה עד לכינוס הבא) – בימי
השבוע דפ' תולדות יצחק.

וראה בארכובה לעיל ע' 130 ואילך בקשר לכינוס
השלוחים העולמי.

(76) ישע"י מה, יח.

ש"פ תולדות, ד' כסלו

ספ בעריכת כינוסים איזוריים, על מנת להמשיך את פעולת הכינוס העולמי בכל איזור ואיזור לפי ענינו, וגם מהכינוסים האיזוריים ידפיסו קובץ למזכרת-נצח (כמדובר לעיל) בנוגע לכינוס העולמי, "זה ספר תולדות הכינוס" של "תולדות יצחק".

.

י. ויש להוסיף, שההדגשה בדברור העולם בתקופתנו זה כהכנה לימות המשיח, היא (לא רק באופן ד, אמורים בפרשה, בתורה, אלא גם) באופן הנראה בגלוי במצב העולם כולו בימינו אלה.

ובהקדמה:

ישנם התמהים על המדובר בתקופה האחרונה שעומדים אנו בסוף זמן הגלות, עקבתא דמשיחא, ושואלים: היכן רואים זאת? הרי עולם כמנהגו מידי שנה בשנה כרגיל נוהג? – ולפלא הכי גדול שאינם מתבוננים בהמאורעות שמתרחשים בעולם, מאורעות הגללים ומפורסמים!

בתקופה האחרונה (החל משנים הכי אחרונות, ומוסיף והולך מזמן לזמן) מתרחשים ברחבי העולם מהפכות קיצוניות, מן הקצה אל הקצה, ובחסידי ה', מתרחשים מהפכות אלה בשקט, כלומר, ללא מלחמות ושפיכות דמים, רחמנא ליצלן, עד כדי כך, שחיי היום-יום (בעיני המסחר וכיו"ב) ממשיכים להתנהל ע"ד הרגיל, כאילו עולם כמנהגו נוהג, למרות שמתרחשת מהפכה קיצונית כהנהגת המדינה כולה, אלא שהיא מהפכה פנימית, בדרכי פוליטיקא מדינית:

(80) ש"פ ח"ש (ע' 140).

(81) עיי' שנשלשל מהתורה – אסחכל באורייתא וברא עלמא (זחיב קסא, רע"ב). ולהעיר גם מהמשך המאמר – בר נש אשתדל באורייתא ומי קיים עלמא, שנעשה עיי' עבודתם של ישראל, כדי לקמו בפנים.

של הקב"ה, כמארז"ל, "כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו":

אלא, ששליחות זו (אצל כל בני האדם וכל הנבראים שבעולם) יכולה להיות בהעלם קצת עכ"פ, ותפקידם של ה"שלו-חיים" – אלה שנתמנו להיות שלוחים כפועל – נגלות אצל כאו"א, הן בניי והן אוה"ע (ועד לכל הנבראים שבעולם) שהם שלוחים של הקב"ה, ולעוררם ולפעול עליהם למלא תפקידם ושליחותם בפועל ממשי.

ותוכן "כינוס השלוחים העולמי" – שהשלוחים (לשון רבים) שבכל העולם כולו, באי-כח דכל העולם כולו, עם כל הריבוי ופרטי התחלקות ושינוי הנבראים שבעולם, מתאספים ומתכנסים יחדיו, כי-נוס לשון יחיד, לשם מטרה ותכלית אחת – שיתוסף עוד יותר (עד להוספה שבאין-ערך) במילוי שליחותו של הקב"ה בכל העולם כולו להיות לו ית' דירה בתחתונים (כמשנתל בארוכה"י).

וזהו הקשר והשייכות לפ' תולדות, "ואלה תולדות יצחק", "יעקב ועשו" – עבודתו של יעקב (בניי) בבירור העולם כולו (עשו), שזוהי תוכן ונקודת עבודתם של השלוחים המודגשת ב, כינוס השלו-חיים העולמי, אשר, עיי' ממהרים ומזרזים עוד יותר הענין ד, "ואלה תולדות יצחק" בתכלית השלימות, הצחוק והתענוג שיתגלה לעתיד לבוא (כנ"ל ס"ו).

ובודאי יוסיפו עוד יותר בעבודת השליחות, ובפרט מצד הנתינת כח שבסיוס פרשתנו: "וישלח יצחק את יעקב" (והמשך הדברים בפ' ויצא שמתחילין לקרוא במנחה, כנ"ל ס"ו), כולל גם שיתו-

(77) אבות ספ"ו.

(78) ש"פ ח"ש (לעיל ע' 130) ואילך. יום א' ב"ח מרחשוון (לעיל ע' 142 ואילך).

(79) כח, ה.

ואין צורך להרחיק לכת ולחפש בדברי ימי העולם בדורות שלפנ"ו, כיון שראינו בדורנו זה את החורבן הנורא במלחמת העולם השני, לא תקום פעמים צרה.

ואילו בימינו אלה, מתרחשים מהפכות קיצוניות גדולות יותר, ברוח העולם, ובחסדי ה', היו ללא מלחמות, ללא שפיכות דמים, ח"ו, אלא מתוך שקט ומנוחה.

ויש להוסיף, שמהפכות בעולם בימינו אלה רואים (לא רק ביחס להנהגת בני-אדם, אלא) גם ביחס לשאר הנבראים שבעולם, חי צומח ודומם – רעידות אדמה שאירעו בתקופה האחרונה, בפרק זמן קצר, ונמשכות גם עתה במקומות שונים בעולם (גם במדינה זו), ובחסדי ה', הקרבנות היו במספר קטן, ובפרט ביחס למקרים דומים שאירעו בתקופות שלפנ"ו.

יא. וביאור השייכות דכהנ"ל לבנ"י – (דלכאורה, מאורעות שמתרחשים במהלכי הפוליטיקה ברחבי העולם (ללא קשר ישיר לבנ"י)⁽⁸³⁾ אינם מענינים של בנ"י, שתפקידם לעסוק בלימוד התורה וקיום המצוות) – בכמה פרטים:

א) הכרת גדלות האל ונתינת שבח והודי' על גודל חסדיו – שכן, נוסף לגדלות האל שנראית בהנהגת הטבע, כמ"ש "השמים מספרים כבוד אל גו"⁽⁸⁴⁾, "כי אראה שמיד מעשה אצבעותיך ירח וכוכבים אשר כוננת"⁽⁸⁵⁾, מודגשת יותר גדלות האל בהנהגה נסית, כבנודי' שמ"הפיכות קיצוניות ברחבי העולם מתרחשות בשקט ומנוחה, גם גדול שאינו אלא בכחו של הקב"ה "כל יכול" ועל כך יש להודות להקב"ה על גודל החסד שבדבר,

לכל לראש ומתחיל ממדינת רוסיה (המדינה שממנה בא כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו יחד עם תלמידיו ושלוחיו), אשר, לאחר תקופה של שבעים שנות משטר תקיף ואימתני שהפיל חיתתו על כל תושבי המדינה, עד שאפילו עבור התבטאות של ביקורת על המשטר היו עונשים להשלח לארץ גזירה (סיביר וכיו"ב) – נעשה לפתע, בפרק זמן קצר ביותר, שינוי קיצוני (ע"י העומדים בראש הנהגת המדינה) במשטר המדינה, ומתפשט גם בשאר מדינות דוגמתן.

ועד"ז במדינת סין – שבתקופה האחרונה מתרחשת מהפיכה בהנהגת המדינה בפנים וגם בנוגע לקשר ויחס עם שאר מדינות העולם, וכיו"ב, וכן במדינת הודו – שבפרק זמן קצר יחסית הוחלפו ראשי השלטון ששלט במשך תקופה ארוכה, ועד"ז מהפיכות קיצוניות בעוד כמה מדינות ברחבי העולם, ועד ל"איי הים", אשר אין צורך לפרט ולהאריך, כיון שהדברים ידועים ומפורסמים.

והמדובר אודות מהפיכות במדינות כאלו שיש בהם ריבוי עצום של בני-אדם, כלומר, מהפיכות בממשלות ומשטרים שמנהיגים בליוני אנשים בכל רחבי העולם, ועד לרוב האנשים שבכל העולם!

וה"נס" שבדבר – ולפלא הכי גדול שלא שמים לב לכל זה, "אין בעל הנס מכיר בנסו"⁽⁸⁶⁾ – שמהפכות קיצוניות, שיש להם השפעה ישירה על רוב העולם, מתרחשות בשקט ובמנוחה, דבר שאין לו אח ורע בתולדות האנושיות כולה:

מהפיכות במשטר ושלטון של מדינות היו מלווים תמיד במלחמות עקובות דם שהתנהלו במשך תקופה ארוכה, שיבשו את מהלך החיים, הביאו הרס וחורבן ר"ל.

(83) מלבד העובדה שבכמה מדינות נעשה קל יותר לקיים תומ"צ.

(84) תהלים יט, ב.

(85) שם ה, ד.

(86) גדה לא, א.

ש"פ תולדות, ד' כסלו

בלימוד התורה וקיום מצוותי [הן העבודה דקיום התומ"צ, והן העבודה דבירור העולם, כולל ההשפעה על אוה"ע לקיים שבע מצוות בני נח], ה"ז פועל בדרך ממילא (ללא צורך בהתעסקות מיוחדת, אפילו לא במחשבה בלבד) קיום ועמידת העולם כולו, בכל שבעים אומות העולם, "יצב גבולות עמים".

ויש לומר, שהשינויים שנעשו בעולם בתקופה האחרונה, המדגישים שווה ה- תקופה דעקבתא דמשיחא – הם כתוצאה מעבודתם של ישראל בתקופה האחרונה, ובלשון הכתוב בפרשת השבוע – "תול- דות יצחק, יעקב ועשו האמורים בפרשה", ובפרט בקשר ובשייכות עם שנת האר- בעים, "ויהי יצחק בן ארבעים שנה", כנ"ל בארוכה.

וענין זה מודגש בכינוס השלוחים העולמי דשנת הארבעים – כאמור לעיל שהשלוחים שהתכנסו מכל המדינות שברחבי העולם הם באי"כ דכל המדינות שבעולם, ולכן, ה"ז פועל בדרך ממילא על ההנהגה דכל המדינות שבעולם.

ויה"ר – והוא העיקר – שיתוסף עוד יותר בעבודתם של ישראל, ובמילא, יתו- סף עוד יותר בהטבת מצב העולם כולו, בחסד וברחמים, בטוב הנראה והנגלה, ע"י חיזוק והתייצבות המשטר האמיתי של הקב"ה, בורא העולם ומנהיגו, ועד לקיום היעוד "והיתה לה' המלוכה", גילוי מלכותו של הקב"ה בכל העולם, ו"אז אהפוך אל עמים שפה ברורה גוי לעבדו שכם אחד", ועד שהארץ עצמה תהי' באופן ש"מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים".

במכ"ש וק"ו מנתנית שכן והודי' על הנהגת הטבע מידי יום ביומו".

ב) הוספה באמונה בביאת המשיח והצפי' לביאתו, "אחכה לו בכל יום שי- בוא" – שכן, מהפכות בעולם הם מה- סימנים שהובאו במדרשי חז"ל על הת- קופה דעקבתא דמשיחאי, וכשרואים מהפכות גדולות כימינו אלה, ה"ז סימן נוסף שנמצאים אנו ברגעים האחרונים דעקבתא דמשיחא, ותיכף ומיד ממש בא משיח צדקנו.

יב. ועוד ענין עיקרי – הנוגע גם ובעיקר מכאן ולהבא:

כל המאורעות שבעולם משתלשלים מהנהגת בני – שהרי מקרא מלא דיבר הכתובי, "יצב גבולות עמים למספר בני ישראל", היינו, שכל המאורעות ש- "גבולות עמים", שבעים אומות העולם, קשורים ביציבות ותוקף עם "בני ישראל". ולכן, כאשר בני מוסיפים בעבודתם

(86) ופשוט, שההתעסקות בלימוד התורה וקיום המצוות אינה גורעת כלל בהתבוננות בגדלות הא-ל ונתינת שבת והודי' על גודל חסדיו.

(87) ולדוגמא: "אם ראית מלכיות מתגרות אלו באלו צפה לרגלו של משיח" (ב"ר פמ"ב, ד). שנה שמלך המשיח נגלה בו כל מלכי אומות העולם מתגרים זה בזה כו" (פסיקתא רבתי פיסקא קומי אורי). והרי התוכן ד"מלכיות מתגרות" הוא מהפכות בעולם, אלא, שבחסדי ה' "ההתגרות" היא מתוך שקט ומנוחה.

(88) האוינו לב, ח.

(89) "למספר שבעים נפש של בני ישראל ש- ירדו למצרים הציב גבולות עמים שבעים לשון" (פרש"י עה"פ).

משיחות* ש"פ משפטים, ז"ך שבט, מבה"ח אדר א'*** ה'תשנ"ב

וקדם למאורע זה (בהשגחה פרטית) נאומו של נשיא מדינה זו לאומה כולה (באור ליום הרביעי, "קמי שבתא", התח- לת ערב שבת זה⁴), שבו הודיע והכריז על פעולותיו בצמצום וביטול כלי נשק, וניצול הכספים (שלא ינתנו לרכישת כלי נשק) כדי להוסיף בעניני הכלכלה של בני המדינה – הכרזה שאושרה ע"י "בית הנבחרים", שבו נקבעים חוקי המדינה שיש להם תוקף ע"פ תורה ("דינא דמל- כותא דינא"⁵).

ויש להתבונן בהלימוד וההוראה ממ- אורע זה, וגם בפרטי הענינים דהמאורע – מקומו וזמנו, כולל שייכותו לתוכנו של הזמן בתורה, בפרשת השבוע, כד- לקמן.

ב. הלימוד וההוראה ממאורע זה הוא בענין כללי ועיקרי בעבודתם של בני- ("מעשינו ועבודתנו כל זמן משך הג- לות") – "להביא לימות המשיח"⁶:

מהיעודים דהגאולה האמיתית והשלי-

א. ידועי שכל המאורעות שבעולם הם בהשגחה פרטית, ויש בהם לימוד והוראה בעבודת האדם לקונו, ועאכו"כ בנוגע למאורעות כלליים ועיקריים ה- קשורים עם מדינות גדולות וחשובות (שבהם נמצא רוב מנין ורוב בנין דבנ"י בזמן הגלות⁷) בעלי השפעה ומנהיגות כל העולם כולו, שגם הלימוד וההוראה ממאורעות אלו הוא בענין כללי ועיקרי בעבודת האדם לקונו.

ועד"ז בנוגע להמאורעות דימים אלה:

לכל לראש – המאורע שאירע בערב שבת זה⁸, שבו התאספו והתכנסו יחדיו ראשי מדינות גדולות וחשובות בעולם, ובראשם נשיאי שתי המעצמות הגדולות, והחליטו והכריזו על תקופה חדשה ב- יחסי מדינות העולם – ביטול מצב של מלחמות בין מדינות העולם, שיתבטא גם בצמצום וביטול כלי נשק, ועד לשלום ואחדות, שיתוף פעולה ועזרה הדדית בין מדינות העולם לטובת האנושות כולה.

(4) פסחים קו, סע"א.

(5) כמודגש גם בסיום וחותם שירו של יום ב- "לכו נרננה הקטן" ("היום יום" כ"ג כסלו. ובכ"מ).

(6) גיטין י"ד, ב. וש"נ.

(7) כיון שהתחלת כל הענינים הוא בתורה, כ- מארז"ל (זח"ב קסא, ריש ע"ב) "קב"ה אסתכל באורייתא וברא עלמא בר נש אשתדל באורייתא ומקיים עלמא, ובפרט בחלק התורה השייך במיוחד לזמן זה, פרשת השבוע.

(8) כתורת רבינו הזקן שצריכים "לחיות עם הזמן", כלומר, לחיות עם תוכנו של הזמן בתורה, בפרשת השבוע ("היום יום" ב' חשוון. ובכ"מ).

(9) תניא רפ"ז.

(10) ל' חז"ל – במשנה ספ"ק דברכות.

(*) כולל גם שיחות ליל ויום ה' פ' משפטים, כ"ה שבט, ויום א' פ' תרומה, כ"ח שבט.

(**) ולהעיר שר"ח אדר א' הוא בימי ג' ד' – גד (מזל).

(1) ראה כש"ט הוספות סק"ט ואילך. וש"נ.

(2) וכתוצאה מזה נעשית גדולתן וחשיבותן של מדינות אלו – "כידוע שכל אומה ומלכות שישראל יבואו בהם בגלות הן מתעלים . . . ביותר מכל האומות והולכים ומתגדלים להיות ישראל תחתם" (תו"ח לך לך צב, א. וראה מכילתא בשלח יד, ה).

(3) ששייך ליום השבת, כמארז"ל (ע"ז ג, סע"א) "מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת". וראה לקמן הערה 23.

התחלת קיומו של יעוד זה בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

ליתר ביאור:

כיון שנמצאים ב"זמן השיא" (די העכסטע צייט) של ביאת משיח צדקנו, "הנה זה (מלך המשיח) בא"¹⁶, רואים כבר (מעין ו)התחלת פעולתו של מלך המשיח על העמים, "ושפט בין הגוים והוכיח עמים רבים וכתתו חרבותם לאתים וגו'" — עי"ז שהקב"ה גותן בלב המלכים דאווה"ע ("לב מלכים ושרים ביד ה'")¹⁷ להחליט ולהכריז יחדיו ע"ד המעמד ומצב ד"וכתתו חרבותם לאתים".

וזהו הטעם שהחלטה והכרזה זו היתה בזמן זה דוקא — בגלל שייכותו המיוחדת להגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו בפועל ממש.

ג. ויש להוסיף, ששייכותו של המאורע להתחלת פעולתו של משיח צדקנו מודגשת גם בפרטי המאורע — המקום והזמן שבהם היתה החלטת והכרזה ראשי המדינות על המעמד ומצב ד"וכתתו חרבותם לאתים":

המקום שבו אירע מאורע זה (מקום מיוחד שבו מיוצגים בקביעות באי-כח המדינות שבעולם כדי להתדבר ביניהם בדרכי נועם ודרכי שלום) — הוא במדינה זו ובעיר זו, המדינה והעיר שבה נמצא "בית רבינו שבבבל"¹⁸, "בית חיינו", בית הכנסת ובית המדרש, בית תורה תפלה וגמ"ח, דכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא

מה ע"י משיח צדקנו בשייכות להנהגת אומות העולם — "וכתתו חרבותם לאתים וחניתותיהם למזמרות לא ישא גוי אל גוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה"¹¹.

ולהוסיף, שענין זה יהי' ע"י פעולתו של מלך המשיח עצמו — כמ"ש בהתחלת הפסוקים¹¹ "ושפט בין הגוים והוכיח לעמים רבים" ("השופט הוא מלך המשיח . . . שיהא אדון כל העמים, והוא יוכיח להם ויאמר למי שימצא בו העול ישר המעוות . . . ומפני זה לא תהי' מלחמה בין עם לעם כי הוא ישלים ביניהם, ולא יצטרכו לכלי מלחמה, וכתתו אותם לעשות מהם כלי לעבודת האדמה"¹²), שכן, "באחרית הימים נכון יהי' הר בית ה' גו' ונהרו אליו כל הגוים והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר ה' אל בית אלקי יעקב ויורנו מדרכיו ונלכה באורחותיו כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים"¹³, "והמורה הוא מלך המשיח, ועליו נאמר ושפט"¹².

וכיון שבימים אלו מחליטים ומכריזים ראשי מדינות בעולם ע"ד צמצום וביטול כלי נשק וההוספה בהענינים הדרושים לקיום כלכלת המדינה והעולם כולו — תוכן היעוד "וכתתו חרבותם לאתים", שבירת כלי המלחמה לעשות מהם כלים לעבודת האדמה, "ארץ¹⁴ ממנה יצא לחם"¹⁵ — ה"ז סימן ברור על

(11) ישע"י ב, ד. מיכה ד, ג.

(12) פי' הרד"ק עה"פ.

(13) ישע"י שם, ב"ג. מיכה שם, א"ב.

(14) איוב כח, ה.

(15) ולא רק "לחם" המוכרח לקיומו של האדם, אלא גם ענינים של תענוג, כפירות האילן — כמודגש בהמשך הכתוב "וחניתותיהם למזמרות", "הכלים שזומרים בהם הגפנים ושאר אילנות" (פי' הרד"ק).

ולהעיר גם מהשייכות ל"ראש השנה לאילן" דמיני' אזלינן — שבו מודגשת ההוספה ד"גפן תאנה

ורמון גו' זית שמן ודבש" (עניני תענוג) לגבי "חטה ושעורה" (דברים המוכרחים).

(16) שה"ש ב, ח ובשהש"ר עה"פ.

(17) לשון הרגיל — ע"פ משלי כא, א. וראה

לקו"ש ח"ג ע' 285 הערה 1 ובשוה"ג. וש"נ.

(18) מגילה כט, א. וראה בארוכה קונטרס בענין

מקדש מעט זה כו' (לקמן ע' 465 ואילך).

בפריצת גבולות¹⁹ של המדינה היא שב-
שעתה חרתה על דגלה והכריזה מלחמה
בהפצת התורה והיהדות ועד למלחמה
באמונה בבורא עולם ומנהיגו (כולל גם
המאסר דכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו,
ולאח"ז כתוצאה מזה יציאתו מגבולות
המדינה ההיא), ואעפ"כ, נמשכה גם שם
הפעילות דשלוחי נשיא דורנו בהפצת ה-
תורה והיהדות בחשאי ובמס"נ ממש, עד
לתקופה האחרונה שנתבטלה גזירת ה-
מלכות ונתאפשר המשך הפעילות ד-
הפצת התורה והיהדות ביתר שאת וביתר
עוז, בגלוי ובפירסום, ועד לנפילתו של
המשטר הקודם, והקמתו של משטר חדש
שהכריז לצדק וליושר ולשלום, על יסוד
האמונה בבורא העולם ומנהיגו.

ובהמשך לזה התקיימה בערב שבת
זה הפגישה בין מנהיגה החדש של ה-
מדינה ההיא למנהיגה של מדינה זו²⁰,
בהשתתפותם של עוד כמה מנהיגי מדי-
נות גדולות בעולם, שבה נתקבלה ההח-
לטה וההכרזה שתוכנה, "וכתתו חרבותם
לאתים".

ויש לומר, שבקיומה של פגישה החל-
טה והכרזה זו בהעיר של נשיא דורנו
כ"ק מו"ח אדמו"ר (שבה נתקבצו מנהיגי
המדינות, כולל גם מנהיג מדינה זו,
שהוצרך לבוא מעיר הבירה לעיר זו²¹),
מרומז, שכל זה בא כתוצאה מהפעולות
דהפצת התורה והיהדות, צדק ויושר,

דורנו, שבחר בו וקבעו להמקום המרכזי
שממנו, "תצא תורה", הפצת התורה והמע-
יינות חוצה בכל קצוי תבל עד ביאת
משיח צדקנו (כשיפוצו מעיינותיך חו-
צהי²²), שאז יהי גם קיום היעוד, וכתתו
חרבותם לאתים".

והענין בזה:

בבוא נשיא דורנו לחצי כדור התח-
תון, וקבע מקומו במדינה זו ובעיר זו,
התחיל בתוקף ונעשה הבירור והזיכור
דחצי כדור התחתון, שגם בו נמשך הגי-
לוי דמתן-תורה (שהי' בחצי כדור העל-
יון²³), ויתירה מזה – אדרבה – שנעשה
המקור שממנו נמשך ונתפשט עיקר הפ-
עולה דהפצת התורה והמעיינות חוצה
בכל קצוי תבל ממש, ע"י השלוחים ש-
שלח ברחבי העולם (גם לחצי כדור
העליון), עד לפנה הכי נדחת שבעולם,
כדי להפיץ תורה ויהדות בין כל בני
(כולל ובמיוחד אלו שדרים בין אומות
העולם ומדברים בלשונם ומתנהגים בחי-
צוניות כמותם), ועוד וג"ז עיקר, הפצת
כל עניני טוב וצדק ויושר גם בין אוה"ע
ע"י קיום מצוות בני נח²⁴, כמודגש ביותר
בשנים האחרונות, ככל שהולכים ומת-
קרבים יותר להזמן דביאת משיח צדקנו,
ש"אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לק-
רוא כולם בשם ה' ולעבדו שכם אחד"²⁵.

ובתקופה האחרונה (החל משנת נסים,
והמשכה בשנת "נפלאות אראנו" ו"נפ-
לאות בכל") הגיעה פעולה זו לשיא –

(23) ופגישתם נמשכת (וביתר שאת וביתר עוז)

גם ביום השבת זה.

(24) ואף שהטעם הפשוט לזה הוא לפי שהמקום
המיוחד שבו מיוצגים בקביעות באי-כח המדינות
שבעולם נקבע מלכתחילה במקום שאינו עיר הבירה
של מדינה מסוימת, הרי, הטעם האמיתי לקביעת
מקום זה בעיר זו דוקא, הוא, להיותה עיר הבירה של
"מלכי רבנו" (ראה גיטין סב, סע"א. ועוד), כ"ק
מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו (וראה לקמן הערה 26).

(19) אגה"ק דהבעש"ט – כש"ט בתחלתו.

ובכ"מ.

(20) ראה אג"ק אדמו"ר מהור"צ ח"ב ע' תצב
ואילך. ושינ.

(21) כפס"ד הרמב"ם (הל' מלכים פ"ח ה"י)
ש"צוה משה רבינו מפי הגבורה לכופ את כל באי
העולם לקבל מצוות שנצטוו בני נח.

(22) צפני' ג, ט. וראה רמב"ם שם ספ"א.

לחיי העולמים²⁸, שבו „משבית מזיקין (כולל גם כלי נשק) מן העולם²⁹, ויתירה מזה, כיון ש„מוסיפין מחול על הקודש, משל לזאב שהוא טורף מלפניו ומלאח-ריו³⁰ (שטורף זמן של חול לזמן קדושת השבת), נעשה כבר בערב שבת המעמד ומצב ד„יום שכולו שבת“, „משבית מזי-קין מן העולם“.

(ב) מצד ימי החודש – יום כ"ו בחור-דש, בגימטריא דשם הוי', מלשון מהוה³¹, שרומז על המעמד ומצב דלעתיד לבוא שההתהוות ע"י שם הוי' תהי' ניכרת בכל הבריאה כולה, כמ"ש³² „ונגלה כבוד הוי' וראו כל בשר יחדיו כי פי הוי' דיבר“, ואין נתינת מקום לענינים בלתי-רצויים (מזיקים וכלי נשק), כמ"ש³³ „לא ירעו ולא ישחיתו גו' כי מלאה הארץ דעה את הוי'“.

ומודגש יותר בחיבור שניהם יחדיו – שיום כ"ו בחודש חל ביום הששי בשבוע, שהוא בדוגמת יום ששי דמעשה ברא-שית, יום ברוא אדה"ר, עיקר ותכלית הבריאה כולה, ועל ידי (ולאחר³⁴) חי-

בכל העולם, שנעשו ונעשים ע"י נשיא דורנו, משיח שבדור²⁵, ועד שע"י שלי-מות העבודה בכהנ"ל בימינו אלה נעשה העולם כולו ראוי ומוכשר להתחלת ה-פעולה דמלך המשיח, „ושפט בין הגוים והוכיח עמים רבים וכתתו חרבותם לאתים“²⁶.

וגם הזמן שבו אירע מאורע זה (בת-קופה האחרונה עצמה) הוא זמן מסוגל בשייכות להגאולה – מצד כמה ענינים:

(א) מצד ימי השבוע – ערב שבת²⁷, ערב והכנה ל„יום שכולו שבת ומנוחה

(25) ראה לקמן ע' 469-70 שנשיא הדור הוא המשיח שבדור. ובהדגשה יתירה בכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו – כמרומו בב' שמותיו: „יוסף – ע"ש ש„יוסף אדני-שנית ידו גו' ואסף נדחי ישראל גו'“ (שע"י יא, יא-יב), ו„יצחק“ – ע"ש ש„אז ימלא שחוק פיגו“ (תהלים קכו, ב. וראה ברכות לא, א).

(26) ולהעיר, שארגון חבר העמים למטרת אחדות ושלוש בין העמים הוקם בחצי כדור התחתון לאחר ובסמיכות לבואו של נשיא דורנו לחצי כדור התחתון (החל מההחלטה שנתקבלה באמצע המלחמה, בשנת תש"ב לערך, ובעיקר בסיומה של המלחמה, בשנת תש"ה לערך), ונקבע מקום מושבה בעירו של נשיא דורנו, ועד לבניית הבנין המיוחד (בשנת תשי"א לערך) – שבזה מודגש שהאחדות והשלוש בין העמים היא כתוצאה מפעולתו של נשיא דורנו בבירור העולם (ע"י הפצת התורה והיהדות וצדק ויושר בכל העולם), וככל שניתוסף בבירור העולם ע"י נשיא הדור ניתוסף גם בקיומו וביסוסו של הארגון שמטרתו לפעול אחדות ושלוש בעולם, ועד לגמר ושלימות בירור העולם בקיום היעוד „וכתתו חרבותם לאתים“ שהוא היסוד של ארגון זה.²⁷ נוסף לכך שכללות הזמן דאלף הששי הוא בדוגמת ערב שבת (ראה רמב"ן ובחיי בראשית ב, ג).

(28) תמיד בסופה.

(29) תרי"ב בחוקותי כו, ו. וראה לקו"ש ח"ז ע' 188 ואילך.

(30) מכילתא יתרו כ, ח. וראה לקו"ש חט"ז ע' 231 ואילך.

(31) זח"ג רנז, סע"ב. פרדס ש"א פ"ט. תניא שעהיוה"א רפ"ד. ובכ"מ.

(32) ישע"י מ, ה.

(33) שם יא, ט.

(34) אף שבששת ימי בראשית נבראו תחילה כל שאר הנבראים ולאח"ז נברא האדם – כי, בפעם הראשונה יש טעם מיוחד שבריאת האדם תהי' לאחר כל הנבראים (עם היותו עיקר תכלית הבריאה) – „כדי שיכנס לסעודה מיד“, „שימצא הכל מוכן ויאכל מאשר יחפוץ“ (סנהדרין לה, א ובפרש"י), אבל חידוש הבריאה יכול (ובמילא צריך) להיות כסדר מעלתם, שהאדם קודם לכל שאר הנבראים.

(*) ועד שפסוק זה מתנוסס על גבי כותל הבנין (וראה לקמן הערה 55).

אותו כדיני ישראל אל תביאהו
בערכאות שלהם וכו':

תוכנה של פרשת משפטים הוא –
כשמה – דינים שבין אדם לחבירו שחיו-
בם מובן בשכל האדם, "דברים האמורים
בתורה במשפט שאילו לא נאמרו היו
כדאי לאומרן"³⁷, ועד כדי כך, ש"אלמלא
לא ניתנה תורה היינו למדין צניעות
מחתול וגזל מנמלה"³⁸. ויתירה מזה,
שחיוכם מובן (לא רק בשכלם של בני,
"עם חכם וגבון"³⁹, אלא) גם בשכלם של
אומות העולם, ועד שיתכן שבכמה דינים
דנין אומות העולם כדיני ישראל.

וי"ל שלכן נאמר בהתחלת ופתיחת
הפרשה, "ואלה המשפטים", "אף אלו מ-
סיני" – שגם המשפטים שחיוכם מובן
בשכל האדם צריכים לקיימם (לא מפני
שהשכל מחייבם, כי אם) מפני ציווי
הקב"ה (אלא שרצונו של הקב"ה שצי-
וויים אלה יהיו מובנים גם בשכל האדם),
ומשום זה "תשים (גם ה"משפטים") לפני-
הם" דוקא, "ולא לפני גוים". (אף) שהם
דנין . . כדיני ישראל, כיון שדיניהם
הם מצד חיוב השכל, וצ"ל מצד ציווי
הקב"ה⁴⁰.

ה. ובעומק יותר:

"ואלה המשפטים", "אף אלו מסיני" –
י"ל פירוש, שגם הסיבה להחיוב השכלי
ד"משפטים" הוא "מסיני", ולולי נתינתם
"מסיני" לא הי' שכל האדם מחייבם (כמו
ה"ראשונים"). וההסברה בזה – שהחיוב
השכלי הוא כתוצאה מזה שבציוויים

דוש התהוותו (בכל יום ששי) נעשה
חידוש התהוות הבריאה כולה³⁵, ובפרט
כשיום הששי בשבוע חל ביום כ"ו בחו-
דש, הגימטריא דשם הוי', מלשון מהוה,
מודגש עוד יותר חידוש התהוות הברי-
אה כולה.

ג) ועוד וג"ז עיקר – מצד הקשר וה-
שייכות דומן זה לנשיא דורנו – להיותו
ערב שבת האחרון בחודש שבט, חודש
האחד עשר, שהעשירי שבו הוא יום
ההילולא (גמר ושלמות העבודה) של
כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, ובאחד
עשר שבו נעשה המשך וחידוש הנשיאות
שלו ביתר שאת וביתר עוז עד לסיום
וגמר כל העבודה של דורנו זה (דור
האחרון של הגלות שהוא הוא דור הרא-
שון של הגאולה) במשך מ"ב שנים די"ל
שהם כנגד מ"ב המסעות שבמדבר הע-
מים, שאז כבר מוכנים ועומדים להכני-
סה לארץ בגאולה האמיתית והשלמה
(כמדובר בארוכה בהתוועדות שלפנ"ז³⁶) –
שגם בהזמן (נוסף על המקום) שבו
היתה ההכרזה ע"ד, "וכתתו חרבותם לא-
תים" מודגשת השייכות לפעולתו של
נשיא דורנו כ"ק מו"ח אדמו"ר, המשיח
שבדור, שעל ידו נעשה קיום היעוד
"וכתתו חרבותם לאתים וגו'".

ד. ויש לקשר זה עם פרשת השבוע,
פרשת משפטים – "ואלה המשפטים אשר
תשים לפניהם", ומפרש רש"י, "ואלה . .
מוסיף על הראשונים, מה הראשונים מ-
סיני אף אלו מסיני", לפניהם, ולא לפני
גוים, ואפילו ידעת בדין אחד שהם דנין

(37) פרשי אחרי יח, ד.

(38) עירובין ק, סע"ב.

(39) ואתחנן ד, ו.

(40) ואדרבה: "המביא דיני ישראל לפני גוים
מחלל את השם ומייקר את שם האלילים . . זהו
עדות לעלוי יראתם" (פרשי שם).

(35) ולכן נקבע ראש השנה – "תחלת מעשיך"

דכל הבריאה כולה – בא' בתשרי, יום ברוא אדה"ר
(ולא בכ"ה באלול שבו נברא העולם).

(36) לעיל ח"א ע' 312 ואילך.

הקב"ה בתורה . . אבל אם עשאו מפני הכרע הדעת . . אינו מחסידי אומות העולם ולא⁴⁵ מחכמיהם⁴⁶.

ותכלית השלימות בזה תהי' בימות המשיח – ש"לא יהי' עסק כל העולם (גם אומות העולם) אלא לדעת את ה' בלבד . . שנאמר כי מלאה הארץ דעה את ה' ⁴⁷היינו, ש"דעה את ה'" (ידיעת מעשה מרכבה וכיו"ב, עיקר ענינו של ⁴⁸סיני⁴⁸) נמשכת וחודרת בשכל האדם.

ויש לומר, שענין זה מרומז גם בסיום הפרשה: "ויראו את אלקי ישראל ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר גו' ויחזו את האלקים ויאכלו וישתו"⁴⁹ – שראיית אלקות (⁵⁰סיני⁵⁰) נמשכת וחודרת בשכל האדם ומתאחדת עמו כמו המזון ("ויאכלו וישתו") שנעשה דם ובשר כבשרו, ע"י לימוד פנימיות התורה באופן של הבנה והשגה ("יתפרנסו"⁵¹) בתורת חסידות חב"ד, כולל גם ע"י התרגום ("ויחזו", תרגום של ראי') בשבעים לשון דאומות העולם (כמרומז ב"לבנת הספיר", ש"לב-נים" שנעשים בידי אדם רומזים על האותיות של שבעים לשון דאווה"ע"י⁵²), כדי שיהי' מובן גם לבני" שלעת-עתה אינם מבינים לשון הקודש⁵², ועד שיהי' מובן

אלה נתלבש רצונו של הקב"ה (שמצד עצמו הוא למעלה מהחכמה) גם בחכמתו ית' (בתורה), וכיון שהתורה היא "דיפת-ראות ופינקסאות" שבהם נברא העולם⁵³, נעשו דברים אלה מחוייבים בגדרי העולם, ובמילא גם בשכל האדם (ועד לשכל דאווה"ע), שדעתו נוטה לדברים שמחוייבים מצד חכמתו של הקב"ה (⁵⁴סיני⁵⁴).

ועפ"ז יש לומר גם הפירוש ד"וואלה . . מוסיף על הראשונים" – שההוספה על הראשונים (⁵⁵סיני⁵⁵) היא בכך שה"משפטים" שניתנו ⁵⁶סיני⁵⁶ נמשכים גם בשכל האדם, שזהו תוכן החידוש דמתן-תורה (⁵⁷סיני⁵⁷) שבטלה הגזירה וההפסק שבין עליונים לתחתונים⁵⁸, שחכמתו של הקב"ה (עליונים) תומשך ותחדור גם בשכל האדם (תחתונים), שגם דעתו (תחתונים) מצד עצמו נוטה לכך (אלא, שביחד עם זה צ"ל נרגש שדעתו נוטה לדברים המתחייבים מצד חכמתו של הקב"ה, "אף אלו מסיני").

וענין זה צריך להיות גם אצל אומות העולם בנוגע לקיום מצוות בני נח – שאף ש"הדעת נוטה להן"⁵⁹, צריך "שיק-בל אותן ויעשה אותן מפני שצוה בהן

(41) ב"ר בתחלתו.

(42) ועפ"ז יומתק מ"ש הרמב"ם (בשמונה פרקים שלו (פ"ו)) ש"הענינים המפורסמים אצל כל בני האדם שהם רעות . . שאילו לא נכתבו ראויין הם ליכתב . . נפש החשובה ללא תתאוה לאחד מאלו הרעות כלל" (ובהם אין לומר "אפשי ומה אעשה שאבי שבשמים גזר עלי", אלא "אי אפשי") – דלכאורה, מהי השיכות ד"אי אפשי" שמצד דעת בני האדם להנהגתם של ישראל ע"פ תורה – אלא, שהשלילה שמצד דעת בני האדם אינה אלא מפני שכך מחייבת חכמתו של הקב"ה, תורה, שלכן נעשו דברים אלו מושללים בשכל האדם. ועצ"ע.

(43) תנחומא וארא טו. שמור" פ"ב, ג. ועוד.

(44) רמב"ם הל' מלכים רפ"ט.

(45) כ"ה (ולא מחכמיהם) הגירסא הנפוצה, ויש גורסין "אלא מחכמיהם" (ראה לקו"ש ח"ב ע' 141. וש"נ).

(46) שם ספ"ח.

(47) שם ספ"ב.

(48) ראה ב"ר פ"ג, ב. וש"נ. לקו"ש ח"א ס"ע 149 ואילך.

(49) כד, יו"ד-יא.

(50) תקו"ז ת"ר בסופו. וראה לקו"ש חכ"ד ע' 136 הערה 35. וש"נ.

(51) משא"כ האותיות דלשון הקודש שנקראים "אבנים" שבריתם בידי שמים (תו"א פרשתנו עז, ג ואילך).

(52) וגם לא לשון אידיש ("זשארגאן") שהוא

הי' גם בכל הדורות שלפנ"ז, אלא גם, ובעיקר) מפני שמתקרבים להזמן שאודו-תיו הכריזה התורה ("מסיני") וכתתו חר-בותם לאתים⁵⁵.

ועפ"ז יש לומר, שהחלטת והכרזת מנהיגי אוה"ע בערב שבת פרשת משפ-טים ע"ד המעמד ומצב ד, וכתתו חרבותם לאתים, היא, כתוצאה מהחלטת והכרזת "מלכי רבנן" ש,הנה זה (מלך המשיח) בא, החל מהפס"ד של כ"ק מר"ח אדמו"ר נשיא דורנו שמכבר נשלמו מעשינו וע-בודתינו דמשך זמן הגלות ומוכנים כבר לקבלת פני משיח צדקנו, וכן הפס"ד של הרבנים ומורי-הוראה בישראל שהגיע זמן הגאולה, "יעמוד מלך מבית דוד וכו' בחזקת שהוא משיח" ועד להמעמד ומצב ד,הרי זה משיח בודאי⁵⁶ – פס"ד מ-סיני, שנמשך וחדר גם בגדרי העולם, עד כדי כך שמנהיגי אוה"ע⁵⁷ מחליטים ומכריזים מדעתם (ו,בערכאות שלהם, שיש בהם התוקף ד,דינא דמלכותא די-נא) ע"ד המעמד ומצב ד, וכתתו חרבותם לאתים.

ויש לומר, שהדגשת שייכותה של החלטה והכרזה זו להפס"ד "מסיני" מתג-לית ביום השבת⁵⁸ [שבו נעשית העלי' דכל עניני ערב שבת (כולל גם המאורע דהכרזת מנהיגי אוה"ע) להקדושה דיום

גם לאומות העולם (שגם הם מחוייבים בשלילת ע"ז ובהאמונה בבורא העולם ומנהיגו), שזוהי ההכנה לקיום היעוד, אז אהפוך אל עמים שפה ברורה⁵³ לקרוא כולם בשם ה' ולעבדו שכם אחד".

ו. ומזה מובן גם בנוגע למאורע הנ"ל – החלטת והכרזת מנהיגי אוה"ע ע"ד המעמד ומצב ד, וכתתו חרבותם לאתים – בערב שבת פרשת משפטים:

"וכתתו חרבותם לאתים" הו"ע המובן ומחוייב גם בשכל האדם ("משפטים"), שהרי, שכל אנושי מחייב קיומו של העו-לם ע"פ צדק ויושר, ע"י שלילת מלחמה שמביאה הרס וחורבן, רחמנא ליצלן, ועד שיביא לשבירת כלי המלחמה (וכ-תתו חרבותם) והפיכתם לכלים שמבי-אים תועלת לשובו של עולם ("אתים").

ואעפ"כ, במשך כל הדורות התנהלו ריבוי מלחמות בין אומות העולם שגרמו הרס וחורבן בעולם – בניגוד להמתחייב בשכל האנושי!

ועכצ"ל, שהסיבה האמיתית לכך שב-תקופה האחרונה ניכרת השאיפה לגמר ולסיום תקופת המלחמות בעולם, והתח-לת תקופה חדשה של קיום העולם ע"פ צדק ויושר, שלום ואחדות, כמודגש ביותר בהחלטת והכרזת מנהיגי אוה"ע בערב שבת זה, היא (לא רק מצד חיוב השכל⁵⁴ ("משפטים"), שהרי חיוב השכל

(55) ומרומז גם בכך שהחלטה והכרזה זו נתקבלה במקום שבו מתנוסס ובכותל הגלוי דהבנין הפסוק, וכתתו חרבותם לאתים – שבו מודגש שהחלטה והכרזה זו (שהיא תכלית ומטרת קיומו של מקומזה) מיסדת על פסוק בתורה, "מסיני".

(56) רמב"ם הל' מלכים ספ"א.
(57) ד,אע"ג דאינהו לא חוו מזלייהו חור' (מגילה ג, א).

(58) ומרומז גם בקביעותו כימי החודש ביום ד"ך, מלשון "שמן זית וד כתיב למאור", הדגשת ענין האור והגילוי (וראה לקמן סי"א).

הממוצע בין לשון הקודש ללשונות אוה"ע, ע"ד לשון ארמי (ראה לקו"ש חכ"א ע' 446 ואילך. וש"נ).

(53) בלשון הקודש (מפרשים עה"פ). וראה אוה"ת (כרך ז') סוף פרשתנו (בסיום ביאור הענין דלבנים): "ואפ"ל שזהו מ"ש אז אהפוך אל עמים שפה ברורה שיהי' אצל כולם לה"ק ולא יצטרך לבחי' לכינה . . לע"ל יהי' הכל לה"ק שהוא אבנים בריאה בידי שמים".

(54) נוסף לכך שגם חיוב שכל האדם הוא כתוצאה מחמתו של הקב"ה, כנ"ל סי"א.

השלישי⁶⁴, ועד"ז בהמשך הפרשה (בשי-
עור דערב שבת) – „להביאך אל המקום
אשר הכינותי“, „כבר מקומי ניכר כנגדו,
וזה א' מן המקראות שמודיעים שביהמ"ק
של מעלה מכוון כנגד ביהמ"ק של
מטה⁶⁵, (ב) ומפרשת משפטים באים
לפרשת תרומה (ועד שמתחילין לקרותה
במנחת שבת פרשת משפטים), שבה נאמר
הציווי „ועשו לי מקדש ושכנתי בתו-
כם⁶⁶, שקאי על עשיית המשכן, בית
ראשון ובית שני, וגם (ובעיקר) ביהמ"ק
השלישי⁶⁷, „מקדש אדני כוננו ידיך⁶⁸.

וביניהם באה פרשת משפטים – כדי
להדגיש שעניני הגאולה (ביהמ"ק השלי-
שי, המזבח והסנהדרין) שבפרשיות אלו
(יתרו ותרומה) הם באופן ד„משפטים“,
שמחוייבים גם מצד שכל האדם, היינו,
שכבר נמשכו וחדרו בגדרי העולם, שה-
עולם מצד עצמו מכריז שהגיע זמן
הגאולה.

ח. ועוד ועיקר – שגם בפרשת
משפטים עצמה מרומז הקשר והשייכות
לסיום זמן הגלות והתחלת הגאולה –
ע"פ המבואר ב„פירושה“ (של פרשת
משפטים) בתושבע"פ⁶⁹:

פרטי הדינים שבפרשת משפטים בה-
ענינים שבין אדם לחבירו נתבארו בתו-
שבע"פ בסדר נזיקין, ש„כולה נזיקין

השבת („יאכל בשבת“, באופן ש„טורף
מלפניו“) – שאז קורין בתורה פרשת
משפטים כולה⁷⁰ (בציבור, ובברכה לפני
ולאחרי), שבה מודגש שגם ה„משפטים“
הם „מסיני“, ועד"ז בנדוד, שהכרות מנ-
היגי אוה"ע ע"ד „וכתתו חרבותם לאתים“
ע"פ חיוב שכלם („משפטים“ שדנין גם
אוה"ע בערכאות שלהם) היא כתוצאה
מפס"ד התורה („מסיני“) ע"ד ביאת משיח
צדקנו.

ז. ויש להוסיף בהקשר והשייכות ד-
פרשת משפטים לסיום זמן הגלות והת-
חלת הגאולה:

בהמשך הפרשיות – (א) שפרשת
משפטים באה לאחרי ובסמיכות לפרשת
יתרו⁷¹ שסיומה וחותמה בדיני המזבח:
„למה נסמכה פרשת דינין לפרשת מזבח
לומר לך שתשים סנהדרין אצל המק-
דש⁷² (המזבח)“, שבוזה מרומז קיום
היעוד „ואשיבה שופטיך כבראשונה⁷³,
שיבת הסנהדרין ללשכת הגזית בביהמ"ק

(59) נוסף על התחלת קריאתה ביום חמישי –
לפני המאורע דערב שבת, וביום שני – לפני
המאורע דאור ליום הרביעי.

(60) שבאה לאחרי פרשת בשלח שסיומה
וחותמה ב„מלחמה לה' בעמלק מדור דור“, „לתלתי
דריא מדרא דעלמא דין ומדרא דמשיחא ומדרא
דעלמא דאתי“ (תיב"ע).

(61) שעיקרו המזבח – „בית לה' מוכן להיות
מקריבים בו הקרבנות“ (רמב"ם ריש הל' ביהכ"ח).
ולהעיר משייכותו ל„בנימין ואב יטרף“ (ששייך
לשבת ש„טורף מלפניו ומלאחריו“) – שביהמ"ק
(והמזבח) הוא בחלקו של טורף (זכחים נג, ב ואילך),
והמזבח (עיקרו של ביהמ"ק) שחוטף הקרבנות נמשל
לזאב חוטף (ב"ר פצ"ט, ג), שטורף וחוטף עניני
העולם להעלותם לקדושה.

(62) פרש"י ריש פרשתנו. ירושלמי מכות פ"ב
ה"ו. מכילתא ס"פ יתרו (ובכמה דפוסים – ריש
פרשתנו). פרשתנו כא, יד.

(63) ישע"י א, כו.

(64) לאחרי ש„בטבריא עתידין לחזור תחילה
ומשם נעתקין למקדש“ (רמב"ם הל' סנהדרין פ"ד
ה"ב).

(65) כג, כ ובפרש"י.

(66) כה, ח.

(67) ראה רמב"ם ריש הל' ביהכ"ח.

(68) בשלח טו, יז ובפרש"י. זח"ג רכא, א.

(69) כדרשת חז"ל על הפסוק „והתורה והמצוה“
שבס"פ משפטים (ברכות ה, א. הקדמת הרמב"ם
לספר הי"ד).

שג' הכבות דנזיקין מרומזים בפסוק „על כל דבר פשע וגו'“ שבפרשת משפטים. וביאור הענין⁷⁵:

„נזיקין“ – רומז על כללות זמן הגלות (ונחלק לשלש בבות, כנגד שלש גלויות הכלליות⁷⁶), כשישנם בעולם ענינים בלתי-רצויים („נזיקין“), החל מ„ארבעה אבות נזיקין“ ב„בבא קמא“ דהגלות, ועד „עניני מריבה ומחלוקת“ („זה אומר אני מצאתי וזה אומר אני מצאתי“ . . יחלוקו“) ב„בבא מציעא“ דהגלות, ועד ל„בבא בתרא“ (סיום וגמר) דהגלות – שהתחלתה ב„השותפין שרצו לעשות מחיצה בחצר“, שמרצון הטוב, ללא הכרח („טעמא דרצו הא לא רצו אין מחייבין“⁷⁷), מתדברים ביניהם ע"ד מני-

חדא מסכתא היא⁷⁸, וחלק המסכת ה- ראשונה לשלשה חלקים, והתחיל בבבא קמא וענינה לדבר על נזיקין כגון שור ובור והבער ודין החובל, ואין השופט רשאי להקדים דבר קודם שיסיר ההיזק מבני אדם ומפני זה הקדים אותה בראשונה על שאר הדינים, ואח"כ בבא מציעא וענינה לדבר על הטענות והפקדונות ושכירות ודין השואל והשכיר . . כמו שעשה הכתוב (בפרשת משפטים) שאחר דיני שור ובור והבער, וכי ינצו אנשים, דיבר על ארבעה שומרים, ואח"כ בבא בתרא, וענינו לדבר בחלוקת הקרקעות והדינים בענין הדירות המשותפות . . וסידר החלק הזה באחרונה בשביל שכולו קבלה ודברי סברות ולא התבאר מן התורה⁷⁹.

ומודגש בדברי הזהר⁸⁰ – „תלת בבי דינין תקינו (רבנן) בסדרי מתניתא, חדא קדמיתא בארבע אבות נזיקין השור וכו', תניינא טלית דאשתכח, תליתא שותפין ורזא דאבידה . . אורח דקרא נקטו ד- כתיב⁸¹ על כל דבר פשע . . על שור על חמור על שה דא בבא קמא, דהכי הוא באינון מלין, על שלמה דא בבא מציעא, על כל אבדה דא בבא תליתא“⁸², היינו,

(לקוטי לוי"צ לזח"ג ע' תא): „פירש כל אבדה על שותפין, והיינו כל הוא יסוד הנק' כל, והוא דכורא, אבדה הוא מל' נוקבא, כי אשה נקראת אבדה כדאיתא בריש מס' קידושין, וכל אבדה הוא חיבור זו"ו, והיינו שותפין, כי חיבור איש ואשה נק' שותפות, כמא' שלשה שותפין באדם, אביו ואמו כו', והיינו ג"כ מה שאמר לעיל תליתא שותפין ורזא דאבדה, רזא יסוד, כמ"ש במא"א מע' רז ע"ש, אבדה מל' – עיי"ש בארוכה, ומסיק: „ועתה מסולק קשייתא"מ שבנצוצי זהר“.

(75) בהבא לקמן – ראה גם לקו"ש חכ"ז ע' 150 ואילך.

(76) גלות מצרים, הגלות שלאחרי חורבן בית ראשון, והגלות שלאחרי חורבן בית שני.

(77) ב, ריש ע"ב.

שלמה על כל אבדה כו' דא בבא מציעא, ומסיק ש„בבא תליתא“, „שותפין“, נרמז בסיום הפסוק „עד האלקים יבוא דבר שניהם“. ולכאורה דוחק גדול להג' בדברי הזהר – ובשתיים, שיניי הסדר שבזהר (ושינוי כפול: הן בהתחלת הענין והן בסיומו), והוספת סיום הפסוק שלא נזכר בזהר שלפנינו – בגלל קושיא זו (ובפרט שקושיא זו יש לתרצה ע"פ ביאור אמו"ר שבפנינו).

(70) כ"ק קב, סע"א.

(71) הקדמת הרמב"ם לפיהמ"ש (ד"ה והחלק הששי).

(72) ח"ג קצח, א.

(73) פרשטנו כב, ח. – ולהעיר, שפסוק זה הוא השירה דזאב טורף (פרק שירה פ"ה), שרומז על השירה שמצד ביטול והפיכת הענינים הבלתי-רצויים ע"י זאב טורף דקדושה.

(74) בניצוצי אורות שם: „קשה דכל דיני אבידה בבבא מציעא בפרק ב', אימ"י. ובהערות אאמו"ר

(*) ובניצוצי זהר שם: „הגר"א בביאורו לתקו"ז עשיראה (קמ"ז סע"א) כ' להג' תנינא טלית דאשתכח ורזא דאבידה, תליתא שותפין כו' על

לצדיקים מעורו של לויתן", ושמתי כדכד שמשותיך⁸³ (באבנים של חומות ירושלים). . . חד אמר שהם אחד אמר יש-פה, אמר להו הקב"ה להוי כדין וכדין", "עתיד הקב"ה להגבי' את ירושלים ג' פרסאות למעלה, שנאמר⁸⁴ וראמה וישבה תחת'. . . ושמא תאמר יש צער לעלות, ת"ל מי⁸⁵ אלה כעב תעופינה וכיונים אל ארובותיהם", וכן הסוגיא⁸⁶ אודות חלוקת ארץ ישראל⁸⁷ לעתיד לבוא⁸⁸.

ט. ע"פ האמור לעיל מתחזקת יותר הפליאה והתמיהה, ביחד עם גודל הצער וההבהלה (ועד שמצד גודל הצער אין להאריך בזה ביום השבת) – היתכן ש-בנ"י נמצאים עדיין בגלות?!... עד מתי?!...

היתכן שלאחרי כל הסימנים על בוא הגאולה האמיתית והשלימה תיכף ומיד ממש, עד להמאורע דערב שבת זה ש-אפילו אוה"ע מכריזים שהגיע הזמן ד-וכתתו חרבותם לאתים" – נמצאים אנו

עת היזק רא' איש מרעהו; וסיומה ב"ה-רוצה שיחכים יעסוק בדיני ממונות. . . בתורה⁷⁸, התגברות חכמת התורה ("סי-ני"⁷⁹) באופן שחודרת גם בגדרי העולם ("דיני ממונות", "משפטים") שע"ז בטלה ונשללת האפשרות לענינים בלתי-רצויים ("נזיקין") – בסיום וגמר הגלות, שאז מתחילה הגאולה האמיתית והשלימה (גאולה השלישית והמשולשת שמהפכת שלש הגלויות, ועד"ז ביהמ"ק השלישי והמשולש שכולל המשכן, בית ראשון ובית שני, ומהפך חורבנם לבנין ומ-שוכלל).

ולהוסיף, שבמסכת בבא בתרא (סיום וגמר הגלות) מרומזת גם הגאולה האמיתית והשלימה⁸⁰ ע"י משיח צדקנו⁸¹ – בהסוגיא הידועה⁸² שבה נתבארו כו"כ מהיעודים דלעתיד לבוא, ומהם: "עתיד הקב"ה לעשות סעודה לצדיקים מבשרו של לויתן", "עתיד הקב"ה לעשות סוכה

(78) קעה, ב – במשנה.

(79) כולל ובמיוחד התגברות גילוי והפצת פנימיות התורה באופן של הבנה והשגה בתורת הסידות חב"ד – כמרומז גם בס"פ משפטים: "ויחזו את האלקים וגו'", כנ"ל ס"ה.

(80) נוסף על קירוב הגאולה ע"י מצות הצדקה, כדלקמן ס"י.

(81) להעיר שבמסכת ב"ב (עה, ב) נתבאר ש"משיח" נקרא על שמו של הקב"ה, "דכתיב (ירמ' כג, ו) וזה שמו אשר יקראו ה' צדקנו".

(82) עד, סע"ב ואילך.

(*) נוסף לכך ש"עתידין צדיקים שנקראין על שמו של הקב"ה" (שם).

(**) להעיר מוז"ב לח, א: "מאן פני האדון ה' (כמ"ש גם בפרשתנו כג, יז) דא רשב"י (וראה הנסמן בנצוי"ש). וי"ל שהחידוש ברשב"י לגבי שאר צדיקים הוא מפני שה' מאיר בו. . . מבחי' הארת אורו של משיח" (סידור (עם דא"ח) שער הל"ג בעומר שז, ב).

(83) ישע"י נד, יב.

(84) זכרי' יד, י"ד.

(85) ישע"י ס, ח.

(86) קכב, א.

(87) ולהעיר שגם לאחר חלוקתה לשבטים שייכת ארץ ישראל כולה לכלל ישראל – ע"ד ובדוגמת "השותפין שרצו לעשות מחיצה כו'", שגם עשיית המחיצה היא באופן ד"שותפין".

(88) ועד"ז בפרשת משפטים (בשיעור דיום הש"ק) בנוגע לגבולות הארץ – "ושתי את גבולך מים סוף ועד ים פלשתים וממדבר עד הנהר", "פרת" (כג, לא ובפרש"י), כפי שהובטח לאברהם אבינו בברית בין הבתרים (לך לך טו, יח-כא).

(*) ולהעיר מבבא בתרא ק, א: "הלך בה לארכה ולרחבה קנה מקום הילוכו. . . דכתיב קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה כי לך אתננה. . . כדי שיהא נוח לכבוש לפני בניו".

בפרשתנו⁹⁵ „אם כסף תלוה את עמי את העניי⁹⁶ „גדולה גמילות חסדים יותר מן הצדקה⁹⁷ „וכמבואר גם בהסוגיא בבבא בתרא⁹⁸ „(פירושה של פרשת משפטים בתושבע"פ) פרטי הענינים דמצות צדקה, ומהעיקר, „גדולה⁹⁹ צדקה שמקרבת את הגאולה, שנאמר¹⁰⁰ כה אמר ה' שמרו משפט ועשו צדקה כי קרובה ישועתי לבוא וצדקתי להגלות¹⁰¹ „.

[ומתחיל בהענין שהזמן גרמא – כנהוג בכל שנה שבמוצאי שבת קודש לסדר אם כסף תלוה גו', נערכת מלוה מלכה לטובת קרן גמילות חסדים. וכיון ש„מפקחין על צרכי ציבור בשבת¹⁰² „, כדאי ונכון שמנהל הגמ"ח יעלה¹⁰³

(95) כב, כד.

(96) להעיר מהשייכות לשיעורי הרמב"ם דערב שבת ויום השבת – הלכות מתנות עניים. ולהעיר גם מסיום וחזרתם שיעור תניא דיום הש"ק ב„עבודת הצדקה“.

(97) סוכה מט, ב.

(98) ח, א ואילך.

(99) יו"ד, א.

(100) ישעי' נו, א.

(101) וימתק יותר – שמאמר הזהר שג' הבבות מרומזים בפסוק „על כל דבר פשע וגו'“ (כנ"ל ס"ח) מיוסד על הפסוק „שמרו משפט ועשו צדקה“ וראה לקוטי לוי"צ לזהר שם (ע' תד) – ביאור „השייכות דכל זה להפסוק שמרו משפט ועשו צדקה“.

(102) ראה שבת קנ, א.

(103) לרמז על העלי' מן הגלות אל הגאולה, ובלשון חז"ל (ויק"ר פל"ב, ה. וש"נ) „ראובן ושמעון סלקין“.

מהסוגיא בבבא בתרא יו"ד, ב) בפירוש הפסוק „ו' חסד לאומים חטאת“, שסיומה וחזרתה בפירושו של ריב"ז: „כשם שהחטאת מכפרת על ישראל כך צדקה מכפרת על אומות העולם“.

(*) להעיר מהענין ד„דייק בשמא“ (יומא פג, ב) – שמו של מנהל הגמ"ח ש"י (המר"ל).

ביום הש"ק זה בחוץ לארץ, במקום ל- המצא, יחד עם כל בני מכל קצוי תבל, בארצנו הקדושה, בירושלים עיר הקודש ובבית המקדש, מסובים ל„שולחן הערוך ומוכן לאכול לפני האדם⁹⁹ „, שעליו ערוכים הליתן ושור הבר ויין המשומר!

ועוד ועיקר – שעדיין לא נתקבלה ההודעה והציווי ונתינת כח ד„ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם“ (כפי שקוראים בתורה במנחה) בנוגע לבנין ביהמ"ק השלישי!

י. ומזה מובן גודל הצורך וההכרח להוסיף ביתר שאת וביתר עוז בהענינים שמקרבם ומזרזים ומביאים בפועל ממש את הגאולה תיכף ומיד ממש.

ולכל לראש – בהענין המודגש בפרשת משפטים:

„משפטים“ – פרטי הדינים בין אדם לחבירו מתוך שלום⁹⁰ (ופשיטא שלילת הפכו, ביטול סיבת הגלות האחרון⁹¹), שעי"ז באה הגאולה, כמאחז"ל⁹² במעלת המשפט ש„בו ציון נבנית, שנאמר⁹³ ציון במשפט תפדה“, וכן צדקה „(ושבי' בצדקה⁹³) וגמילות חסדים⁹⁴ „, כמפורש

(89) פרש"י ריש פרשתנו.

(90) ראה שמור"ר ריש פרשתנו (פ"ל, א): „באין לידי משפט והם עושין שלום“. ובחידושי הרד"ל שם: „אפשר ר"ל ע"י פשרה, וכמ"ש בסנהדרין (ו, ב) איזהו משפט שלום זה הביצוע“.

(91) ראה יומא ט, ב.

(92) שמור"ר שם, טו.

(93) ישעי' א, כז.

(94) כולל גם הפעולה על אוה"ע לעסוק בצדקה, ובפרט לאחר החלטת מנהיגי המדינות ע"ד חסכון בהוצאות הכספיות לצרכי נשק, אזי נקל יותר לפעול שיוסיפו בפעולות של צדקה, הן בנוגע לאוה"ע, והן בנוגע לבניי.

(*) להעיר מהשקו"ט בחיוב בני נח בצדקה (ראה לקו"ש ח"ה ע' 157 ואילך. וש"נ). ולהעיר גם

אחד ואחד¹¹¹ בלבו פנימה, ובביתו וב-
חדרו, שנעשה בית תורה תפלה וגמ"ח,
כולל ובמיוחד ההשתתפות בבנין והר-
חבת בתי-כנסיות ובתי-מדרשות באופן
ד"ויקחו לי תרומה גו' זהב וכסף ונחו-
שת¹¹² (כל י"ג (ט"ו)¹¹³ דברים המנויים
בכתוב), שע"ז ממהרים ומזרזים ופור-
עלים תיכף בנין ביהמ"ק השלישי
כפשוטו ממש.

יא. ונתנית כח מיוחדת בכהנ"ל —
בימים אלה:

נוסף על המעלה המיוחדת של חודש
שבט, חודש האחד עשר¹¹⁴, באים זה-
עתה מיום כ"ה בחודש¹¹⁵, שסימנו "כה
תברכו את בני ישראל¹¹⁶ — ברכת כה-
נים, "לברך¹¹⁷ את עמו ישראל באהבה"
דוקא¹¹⁸, ועד"ז בנוגע לברכת כהנים
שמברך כאו"א מישראל (ואתם תהיו לי
ממלכת כהנים¹¹⁹) בהתחלת כל יום
(לאחרי ברכת התורה) שצריכה להאמר
מתוך רגש של אהבת ישראל, וכמודגש
גם בכך שבהמשך לזה (ועוד קודם ה-
תפלה) אומר כאו"א מישראל "הריני

ויכריז על המלוה מלכה, ובודאי תערך
ברוב פאר והדר, וברוב עם הדרת
מלך¹⁰⁴, ויתנו כפי נדבת לבם הטהור
להקרן גמ"ח, ועוד והוא העיקר, שההח-
לטה על זה תביא תיכף את השכר¹⁰⁵,
תביא הגאולה, תיכף ומיד ממש, שאז
תערך המלוה מלכה, "סעודתא דדוד
מלכא משיחא"¹⁰⁶, בהשתתפותו של נשיא
דורנו משיח צדקנו בראשנו, בארצנו
הקדושה, בירושלים עיר הקודש ובבית
המקדש השלישי].

ובלשון התחלת מסכת בבא בתרא:
"השותפין שרצו" — שהנהגה והיחס
שבין אדם לחבירו היא באופן של ב'
שותפין שכל אחד רוצה בטובתו של
השותף השני (במכ"ש וק"ץ מהחלטת
והכרזת מנהיגי אוה"ע ע"ד האחדות
והשותפות ההדדית ביניהם) וע"ז "בנין
את הכותל . . גזית" — דיש לומר, שרומז
על בנין ביהמ"ק, כהמשך הסוגיא¹⁰⁷
"גזית אבני דמשפא, דכתיב¹⁰⁸ כל אלה
אבנים יקרות כמדות גזית", ובהמשך לזה
מדובר אודות מעלת בית המקדש השני
"בבנין . . בשנים", "דכתיב¹⁰⁹ גדול יהי
כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון" —
שפסוק זה קאי גם (ובעיקר) על ביהמ"ק
השלישי, כמבואר בזהר¹¹⁰.

ובהמשך לזה — גם ההוראה מהתחלת
פרשת תרומה (שקורין במנחת שבת):
"ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", החל
מהמקדש הפרטי שבכאו"א מישראל
("בתוכו לא נאמר אלא בתוכם, בתוך כל

(111) ראה אלשיך עה"פ. של"ה סט, א. ועוד.

(112) כה, ב-ג.

(113) ראה לקר"ש חכ"א ע' 153, ובהנסמן שם.

(114) וכן המעלה המיוחדת של כללות השנה —
הי' תהא שנת נפלאות בכל, "בכל מכל כל",
כמארז"ל בבבא בתרא (טז, סע"ב ואילך) שקאי על
האבות ש"הטעמין הקב"ה בעוה"ז מעין העוה"ב".

(115) ולפניו — יום כ"ד (שבהתחלתו היתה
הכרזת נשיא מדינה זו) שסימנו "ושמתי כדכד"
(ראה לעיל ס"ח).

(116) נשא ו, כג.

(117) נוסח הברכה לפני נשיאת כפים (סוטה
לט, א).

(118) ראה שר"ע אדה"ז או"ח סקכ"ח סי"ט (ע"פ
זח"ג קמז, ב).

(119) יתרו יט, ו.

(104) משלי יד, כה.

(105) ראה תענית ח, ב. שר"ע או"ח סו"ט תקעא.

(106) סידור האריז"ל במקומו. ועוד.

(107) ג, סע"א.

(108) מ"א ז, ט.

(109) חגי ב, ט.

(110) ח"א כה, א.

כהנים שבבית המקדש), „כשם שאני נכתב כך אני נקרא“¹²⁶.

ולאח"ז יום ז' בחודש (יום הש"ק) – „שמן זית זך גו' להעלות נר תמיד“¹²⁷ ב„מנורת זהב טהור גו' מקשה אחת“¹²⁸, שרומז על אחדותם של שבעת הסו- גים דנש“¹²⁹ שנמשלו לשבעת קני ה- מנורה¹³⁰.

ולאח"ז יום כ"ח בחודש (יום ראשון) – תוספת „כח“, תוקף וחזק בכל ענינים אלו.

ולאח"ז ערב ר"ח, שהוא הכנה לר"ח – שחידוש הלכנה (בר"ח, לאחר העולם וההסתר בערב ר"ח) מורה על החידוש דבנ"י („שהם עתידים להתחדש כמו- תה“¹³¹) בהגאולה האמיתית והשלימה, ובפרט שר"ח חל ביום השלישי שהוכפל בו כי טוב¹³², ומתחיל מהטוב הכי עיקרי דהגאולה, ובפרט טוב כפול, שכפל¹³³ קשור עם גאולה¹³⁴, ובהדגשה יתירה בראש חודש אדר, „דבריא מזלי“¹³⁵, להיותו „החודש אשר נהפך גו' לשמ- חה“¹³⁶, השמחה דגאולת פורים, ו„מיסמך גאולה לגאולה“, „פורים לפסח“¹³⁷.

(126) פסחים נ, א.

(127) ר"פ תצוה.

(128) תרומה כה, לא-לו.

(129) ובכללות יותר – „עד ירכה עד פרחו (בהעלותך ח, ד), „ירכה אלו הם מדרגות התחתונות ופרחה הם בחי' עליונות“ (לקרית בהעלותך לג, ג).

(130) לקרית שם כט, ג ואילך. ובכ"מ.

(131) נוסח ברכת קידוש לבנה (סנהדרין מב, א).

(132) פרש"י בראשית א, ז (מכ"ר פ"ד, ו).

(133) כולל גם הכפל דב' הימים דר"ח.

(134) ראה פרדר"א פמ"ח. יליש ר"פ לך לך.

ד"ה לך לך תרכ"ז. תר"ל. ועוד.

(135) תענית כט, ריש ע"ב.

(136) אסתר ט, כב.

(137) מגילה ו, סע"ב ובפרש"י.

מקבל עלי מצות עשה של ואהבת לרעך כמוך¹²⁰ (כמ"ש רבינו הזקן בסידור¹²¹ השוה לכל נפש)¹²². ועוד ועיקר – ש- ברכת כהנים כוללת כל הברכות בתכ- לית השלימות (הן המעלה דברכה והן המעלה דתפלה¹²³), ובפרט הברכה הכי עיקרית – ברכת הגאולה האמיתית וה- שלימה תיכף ומיד ממש.

ולאח"ז יום כ"ו בחודש (ערב שבת) – הגימטריא דשם הוי' (כנ"ל ס"ג), שקשור עם קיום מצות „כה תברכו את בני ישר- אל“ ע"י הכהנים בבית המקדש בשם ה- מפורש (משא"כ בזמן הגלות)¹²⁴, וההכנה לזה ע"י עבודתם של בנ"י („ממלכת כהנים“) באופן ד„שויתי הוי' לנגדי תמיד“¹²⁵ גם בזמן הגלות, שע"ז ממהרים ומזרזים ופועלים גילוי שם הוי' בכל העולם (לאחרי וע"י התגלותו בברכת

(120) שער הכוונות בתחלתו. וראה לקר"ש חכ"ה

ע' 374 ושי"נ.

(121) ולהעיר, שנדפס (מלכתחילה) בכתב רש"י

שדומה במקצת לכתב אוה"ע שהוא למטה מכתב מרובע שדומה לכתב אשורי, להדגיש השייכות גם לאלה שנמצאים בדרגא נמוכה שאינם שייכים עדיין לכתב אשורי (ע"ד ובדוגמת התרגום ללשונות דאוה"ע שלמטה מלשון הקודש). ואעפ"כ, בשנים האחרונות נדפס מחדש בכתב מרובע, כשאר עניני תורה שמשתדלים להדפיסם באותיות מרובעות דוקא, כדי להקל על הקוראים ולומדים שיהי' ערוך לפנייהם (ראה גם ס' השיחות תשמ"ט ח"ב ע' 431).

(122) וכמבואר בפרטיות בתניא פרק „לב ש, אף הרחוקים מתורת ה' ועבודתו ולכן נקראים בשם בריות בעלמא („אוהב את הבריות“) צריך למשכן בחבלי עבותות אהבה“, ועד שגם אלו ש„מצוה לשנאותם, מצוה לאהבם ג"כ, ושתיהן הן אמת, שנאה מצד הרע שבהם ואהבה מצד בחי' הטוב הגנוז שבהם כו"י.

(123) ראה ד"ה כה תברכו תרכ"ז. לקו"ש ח"י ע'

38. ושי"נ.

(124) סוטה לת, א.

(125) תהלים טז, ח. רמ"א אר"ח בתחלתו.

החדשים ע"פ הראי"ה¹⁴³, יתכן שיש מקום שסנהדרין ישנו ויקבעו שיהי' רק אדר אחד¹⁴⁶ זה, ויהי' סמוך לניסן¹⁴⁷ (ויש ל- האריך בכל זה, ואכ"מ).

יג. ויהי' והוא העיקר — שהגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו תבוא בפועל ממש תיכף ומיד ממש,

ובודאי שאין צורך להמתין עד חודש ניסן, וגם לא עד חודש אדר הסמוך לניסן, וגם לא עד חודש אדר הסמוך לשבט, כיון שמשיח צדקנו בא בשבת מברכים חודש אדר ראשון, בסיומו של חודש שבט, ז"ך שבט, ובפרט ביום ה- שבת לאחר חצות, בזמן המנחה וסעודה שלישית, שקשור עם גאולה השלישית וביהמ"ק השלישי.

(145) ולהעיר, שיתכן קידוש חדשים ע"פ הראי"ה ע"י סנהדרין גם לפני ביאת משיח צדקנו — להדעות שאפשר לסמוך ב"ד בזמן הזה (ראה לקו"ש ח"ט ע' 105. ושי"נ. וראה גם שיחת ש"פ בראשית תשמ"ה (התוועדות ב)).

(146) ויש לומר, שמרומז גם בכתיבת שמו של החודש „אדר א'“ (במקום „ראשון“), שפירושו גם „אדר אחד“, כמו „יום אחד“, אף דלאחריו בא יום שני וכו' — שבזה מרומזת האפשרות שישאר רק אדר אחד (באם סנהדרין יחליטו לשנות שלא תהי' שנה מעוברת).

(147) להעיר, שלדעת הרמב"ם (הל' קידוה"ח פ"ד ה"ב) ש, ב"ד מחשבין ויודעין אם תהי' תקופת ניסן בששה עשר בניסן או אחר זמן וזה מעברין אותה השנה . . ואין חוששין לסימן אחר, בהכרח שהשנה תהי' מעוברת כדי שלא תהי' תקופת ניסן לאחר י"ז ניסן, משא"כ לדעת הרמ"ה (השגת הרמ"ה שם. וראה כס"מ שם ה"טז) שאין מעברין על התקופה לבדה, כי אם על ב' סימנים.

(*) דכיון שבשנה זו התקופה היא בד' ניסן (כמצוין בלוח) — לתקופת שמואל, ולתקופת ר' אדא — שבה מתחשבים בעיבור שנים — קרוב לשבועיים לפני, הרי, אם לא יעברו השנה תהי' התקופה לאחר י"ז ניסן.

„כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות“¹³⁸ — „מיסמך“ גם בשינוי הסדר, שהגאולה האמיתית והשלימה באה לפני גאולת פורים.

יב. ולהוסיף, שאף ש„מיסמך גאולה לגאולה“ קאי על אדר שני הסמוך לניסן (משא"כ אדר ראשון שאודותיו הכריזו בברכת החודש), יש לומר, ששייך גם לאדר הסמוך לשבט — כי¹³⁹:

מלשון המשנה¹⁴⁰ „אין בין אדר הרא- שון לאדר השני אלא קריאת המגילה ומתנות לאביונים“, משמע, שבשאר העני- נים (ובנדו"ד, שייכותו להגאולה) שוים הם, ויתירה מזה, כיון שנקרא „אדר (ותירה מזה) ראשון“, מסתבר לומר ש- הוא „ראשון“ גם במעלה וחשיבות, כמו- דגש בנוגע לשבעה באדר — שקשור עם ביטול גזירת המן, ש„נפל פור בחודש אדר . . ולא הי' יודע . . (ש)בשבעה באדר נולד“ (משה)¹⁴¹ — שעיקר ענינו באדר ראשון¹⁴², ועד"ז מצינו בכמה עני- נים שאדר סתם קאי על אדר ראשון¹⁴³.

ונוסף לזה: אף שבשבת מברכים הכריזו ע"פ תורה („מנהג ישראל תורה היא“¹⁴⁴) ש„ראש חודש אדר ראשון ביום השלישי“, הרי, כשיבוא משיח צדקנו תיכף ומיד, לפני ר"ח, שאז יחזרו לקדש

(138) מיכה ז, טו.

(139) בהבא לקמן — ראה גם לקו"ש חכ"ו ע'

367 ואילך, ובהנסמן שם.

(140) מגילה שם.

(141) שם יג, ב.

(142) מג"א או"ח סתק"פ סק"ח. וראה לקו"ש

חט"ז ע' 342. ושי"נ.

(143) ראה טו"א"ח סתכ"ח. רמ"א שם סתכ"ז.

טו"ש"ע חו"מ סמ"ג סכ"ח.

(144) שו"ע אדה"ז או"ח סו"ס קפ. סתצ"ד סט"ז.

וראה לקו"ש חכ"ב ע' 56. ושי"נ.

הפירושים שב"ממש", ולכל לראש מיד
ממש כפשוטו, ממש ממש ממש.

כן תהי' לנו בפועל ממש, ותיכף ומיד
ממש, עם כל הפירושים שב"מיד" [כולל
גם הר"ת דכללות הדורות משה ישראל
(הבעש"ט) דוד (מלכא משיחא)¹⁴⁸], וכל

מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו (ראה לעיל ח"א ע'
265-66), ועל סדר הקירבה אלינו – משיח (מנחם
שמו), יוסף יצחק, דובער (שמו השני של כ"ק
אדנ"ע).

148) ובפרטיות יותר בנוגע לדורנו זה –
שבר"ת ד"מיד" נרמזים ג' התקופות השייכות לכ"ק

בלק ב

תרגום ירושלמי, וואס איז די תרגומים איז דא מודגש דער ביטול והריגה פון די אומות¹⁰.

לכאורה איז משמע, אז די צוויי פירושים זיינען מחולק אין דעם, צי עס וועלן בלייבן אומות העולם לעתיד לבא.

איז תמוה: ווי איז שייך צו זאגן אז לעת"ל וועט זיין א הרס וחורבן פון „כל בני שת“, א השמדה פון אלע אומות — בשעת עס זיינען דא נבואות מפורשות בכמה מקומות וועגן אומות וגוים לעתיד לבא¹¹, אנהויבנדיק פון התחלת ישיע¹²:

אות ק). ובספר השרשים לר"י בן גינאח (סוף אות ק').

(9) בתיב ע כתבו בהמשך למלחמת גוג: וירוקן כל בניו דשת משריית' דגוג דעתידין למסדרא סדרי קרבא בישראל ויפלו פגריהן כולהון קדמוי.

ובתי: וירוקן וישיצו כל בני מדינאח.

(10) ועדיו מצינו ב' פירושים בהפסוק שלאחיו (כד, יח) „וה' אדום ירשה והי' שער איביו“ — אם הוא מלשון ירושה (כפי' הת"א, וכמפורש ברד"ק בס' השרשים ע' ירש. וכ"ה לפי הרמב"ם בהל' מלכים שם); או מלשון תריבין (בתיב ע כאו) — גירושין, או השמדה וכליון (ראה ספר השרשים לר"י בן גינאח ערך ירש. תי' כאו. וראה ראב"ע כאן מגזרות ואם לא תורישו' (מסעי לג, נה)).

(11) ואין לתרץ ההכונה כאן היא להרס וחורבן של הממלכה והאומה ולא השמדה ואיבוד בני אדם בתור יחידים, ובהנבואות (שהובאו בפנים) הכוונה רק שיהיו אנשים מאוה"ע — כ': א) בפסוק מפורש „כל בני שתי“, שמורה על כל בני אדם — ראה ראב"ע כאן „כמו בני אדם“; ועדיו הוא באברבנאל. ועוד. וכלשון הת"א „כל בני אנשא“ וכדמוכח גם בהנבואות בזכר' שהובא לקמן סעיף ב. מ' לאידך: מלשון הנבואות בכ"מ משמע שלעת"ל יהיו גם אומים וגוים (ולא רק כאנשים יחידים).

(12) ב, ב ואילך.

(*) ולהעיר מפרש"י כאן „כל האומות“, וראה רמב"ן ודעת וקנים מבעה"ח. ועוד.

א. אין דער לעצטער נבואה פון בלעם בפרשתנו, וואו עס רעדט זיך בעיקר וועגן דעם זמן פון נאך ביאת המשיח, „באחרית הימים“¹ — ובלשון הרמב"ן²: „והנבואה הזאת לימות המשיח היא“³, וואס דאס איז דער תוכן פון „דרך כוכב מיעקב וקם שבט מיש-ראל“⁴, היינו מלך המשיח — פירט אויס דער פסוק „ומחץ פאתי מואב וקרקר כל בני שת“.

אין פשט פון „וקרקר כל בני שת“ גע- פינט מען בכללות צוויי פירושים: א) דער תרגום אונקלוס טייטשט: וישלטו בכל בני אנשא. ב) דער אבן עזרא איז מפרש: „כמו מקרקר קיר' והטעם הורס“, ד.ה. אז ענין פון הרס וחורבן⁵. און אזוי איז אויך משמע פון תיב"ע און

(1) כד, יד. בתי' שם „בסוף יומיא“, ובתיב ע ותי' „בסוף עקב יומיא“.

(2) עה"ת שם.

(3) וראה רמב"ם הל' מלכים רפ"א ובלח"מ שם. באברבנאל כאן, וכן באוה"ח פסוק ז, „כל הנבואה במלך המשיח נאמרה“ (אלא שמחלק הפסוקים לב' האופנים ד, בעתה ו, אחישנה“).

(4) כד, יז.

(5) ראה רמב"ן, אברבנאל ואוה"ח שם. וראה ירושלמי תענית פ"ד ה"ה. דב"ר פ"א. כ. תרגומים עה"פ. וברמב"ם שם מפרש דרך כוכב מיעקב על דוד וקם שבט מישאל על משיח. ועדיו מפרש תחלת הכתוב „אראנו גוי' וסימוי, ומחץ גוי'“. וכן הפסוק שלאחיו. וראה בארוכה לקוש' ח"ח ע' 278 ואילך (וראה גם שם ע' 272 הערה 18).

(6) וכ"ה לפי הרמב"ם שמביא ע"ז הכתוב (זכר' ט, י') „ומשלנו מים עד ים“. ובפרש"י עה"פ „ל' קורה כר“ (וראה לקוש' ח"ג ע' 89).

(7) ישיע' כב, ה.

(8) ועדיו ברל"ג כאן „שיהרוס אותם וירמסם כטעם מקרקר קיר“ (וראה שם בסופו התועלת הי"א). וכן באברבנאל כאן. וראה גם רד"ק בספר השרשים ערך קיר, וראה גם שם בע' קרקר (בסנים)

דאמרת להו הכי אלא אפילו שלישי של נח". איז דא א פירוש אין ראשונים²⁰, און די פלוגתא צווישן ר"ל און ר"י איז — צי אויך אומות העולם ווערן נכלל אין דער „שלישית יותר בה", און לויט ר"י „אומות העולם קא קפיד נמי" (אז זיי זאלן ניט אלע נכרת ווערן).²¹

אבער עס בלייבט שווער

[נוסף לזה אז לויט אנדערע מפרשים²² (וכן משמע מפירוש רש"י²³) איז זייער פלוגתא בלויז בנוגע צו אידן²⁴ — צי אויך אידן ווערן נכלל אין דעם „פי שנים בה יכרתו", און דאס וואס ר"י זאגט „לא ניחא למרייהו" באציט זיך בלויז אויף אידן²⁵ — איז]

לויט ריש לקיש, איז (לכו"ע) וועלן אלע אומות העולם נכרת ווערן²⁶, „יגעו"י²⁷.

ג. דער ענין (צי עס וועלן זיין אוה"ע לעת"ל) איז ניט נאָר אַ שקויט אין פירוש

„והי' באחרית הימים נכון יהי' הר בית ה' גו' ונהרו אליו כל הגוים והלכו עמם רבים ואמרו לכו ונעלה גו' ושפט בין הגוים והוכיח לעמים רבים גו'". ביז¹³ צו דער נבואה בסיום ישעי' „לקבץ את כל הגוים והלשונות ובאו וראו את כבודי גו' והגידו את כבודי בגוים והביאו גו'". ועד"ז די נבואה¹⁴ „אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה' לעבדו שכם אחד". און אזוי בכ"מ בנביאים¹⁶.

ב. אין זכרי' איז דא א נבואה: „והי' בכל הארץ נאום ה' פי שנים בה יכרתו יגעו"י¹⁷ והשלישית יותר בה". זאגט אויף דעם דער מדרש¹⁸ אז דער דריט-חלק („השלישית") וואס וועט בלייבן — „אלו ישראל". קומט אויס, אז לעת"ל וועלן אומות „יכרתו ויגעו"י.

ולפ"ז איז דער פירוש האבן עזרא אין „וקרר כל בני שת" לויט דער נבואה הנ"ל אין זכרי'.

אבער דאס שטעלט נאָר איבער די שאלה הנ"ל (סעיף א) אויף דער נבואה: ווי שטימט די נבואה אין זכרי' מיט די ריבוי נבואות הנ"ל אז לעת"ל וועלן זיין אומות וגוים?

אין גמרא¹⁹ איז א פלוגתא צווישן ריש לקיש און ר' יוחנן אין דעם פירוש פון „השלישית בה יותר": ר"ל זאגט „שלישי של שם. איל ר"י לא ניחא למרייהו

(20) יד רמ"ה לסנהדרין שם בפי' הב' (ומסיים ע"ז „והכי מסתבר").

(21) וראה גם חזקוני מהרש"א סנהדרין שם: ואיל ר"י לא ניחא למרייהו דישאל דזכרי' אוה"ע לימא להו הכי שיתמעטו כ"כ.

(22) חזקוני מהר"ל סנהדרין שם. ע"ז יוסף לע"ז שם.

(23) סנהדרין שם.

(24) וכי' לפי' הא' ביד רמ"ה שם.

(25) כי מ"ש רש"י (שם ד"ה לא ניחא), ואם אין ישראל מרובין כל כך להיות אחד מג' שבעולם יהיו הגרים וחסידי עובדי כוכבים (אוה"ע) להשלים השליש — איז זה לפי שר"י קפיד גם עליהם, כ"א רק כדי שיתאים החשבון „והשלישית", וכהמשך פירש"י, ואם הם מרובין להיות יותר מחלק השלישית יתמעטו קצת ומי"מ לר"י אין ישראל מתמעטין כל כך כמו לדברי ר"ל.

(26) כל העולם יכרת' (ל' רש"י סנהדרין שם).

(27) בתורא קב, ב (הובא גם באוה"ת (יהל אור) לתהלים קיז, ז (ע' תמוז), וכנזכר במדרש דבאלף השביעי יהי' שלישי בנ"א כליו ושני שלישי ישארו

(13) וראה שם מב, י ואילך. נו, ג ואילך (וראה רד"ק שם, א, שם, ח).

(14) סו, יח ואילך.

(15) צפני ג, ט.

(16) ראה לדוגמא: מיכה ד, א ואילך (כהפסוקים

בישעי' ב, ב ואילך). זכרי' ב, טו (ראה רד"ק שם, יד).

(17) יג, ח.

(17*) כ"ה בזכרי' שם. ובסנהדרין (וכן בע"ז שם)

ובמדבר שהובאו לקמן — „ויגעו"י.

(18) תנחומא שופטים ט. במדבר פט"ז, יד.

(19) סנהדרין ק"א, א.

שנאמר³² אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה' ולעבדו³³ שכם אחד". און אין דעם פרק שלאח³⁴ איז דער רמב"ם מסביר די נבואה פון ישעי'³⁵ "וגר זאב עם כבש" — "שהיו ישראל יושבין לבטח עם רשעי העולם"³⁶ . . ויחזרו כולם לדת האמת ולא יגזלו ולא ישחיתו אלא יאכלו דבר המותר בנחת עם ישראל³⁷.

ספר היד איז ניט ענינו צו באשרייבן מאורעות וואס וועלן פאסירן לעתיד לבא, אָדער אפילו צו דערציילן סתם וואס משיח וועט טאן, נאָר — "הלכות הלכות"³⁸ סיידן די מאורעות זיינען נוגע להלכה³⁹ (בפועל).

דאָרף מען זאָגן, אַז ניט נאָר די ענינים אין התחלת ההלכה, וואו דער רמב"ם איז מתאר דעם אופן וסדר גילוי המשיח און די סימנים שלו

[וואס יעמוד מלך מבית דוד הוגה בתורה ועוסק במצות כדוד אביו כ' יכופ כל ישראל לילך בה ולחזק בדקה, וילחם מלחמות ה' הרי זה בחזקת שהוא משיח אם עשה והצליח ובנה מקדש במקומו וקבץ נדחי ישראל הרי זה משיח בודאי"].

(32) בפסוק, "לעבדו" (בלא ואיו), אבל כ"ה בדפוסים וכת"י הרמב"ם. וראה לעיל ע' 103 הערה 79.

(33) פ"ב ה"א.

(34) י"א, ו.

(35) בדפוס הנפוץ, "רשעי עכו"ם" (מיראת הצענארא?); אבל בדפוס רומי ר"מ הוא כפנים. וברמב"ם הוצאת שולזינגער בסופו, "רשעי אומות העולם".

(36) בדפוס רומי הנ"ל, "כישראל".

(37) הרמב"ם בסוף הקדמתו לס' היד.

(38) להעיר דבהכותרת לפרקים יא"ב דהל' מלכים בדפוס ויניציאה רפד, שי — הל' מלכים ומלחמות ומלך המשיח.

הכתובים, נאָר ער איז אויך אַז ענין אין הלכה:

דער רמב"ם פסקנט אין ספר היד (ספר הלכות שלו) אין הלכות מלכים²⁸ ומלחמותיהם²⁹, אַז איינע פון די פעולות של משיח וועט זיין³⁰ — "ויתקון³¹ את העולם כולו לעבוד את ה' ביחד

כו"ם. ומפרש ד"מ"ש (צפני' ג, ט) אהפוך אל עמים שפה ברורה אותן העמים הם בני שם ויפת דוקא ולא חם אבי נענץ. וביהל אור שם מפרש ד"ח,ם להיוטו מקו השמאל נפל בגיג שלמטה מקינ שאין להם ברור אבל זרעו של שם ויפת הם מקינ. וראה גם אוה"ת (יהל אור) שם סו, ה (ע' רל ואילך). וראה גם ע"ד ב' הביורורים באומות — אוה"ת סוכות ע' איתסזו ואילך. ועוד. וראה ספר הליקוטין דא"ח צ"צ ערך אומות העולם. ספר הערכים חב"ד ח"ב ערך הנ"ל (ס"א: ס"ב סק"ג: סט"ז). ושו"נ.

ולהעיר מבי הפירושים (ספרא בחוקתי כו, ו) ב"הושעתי ח' רעה מן הארץ" (א) מעבירם מן העולם, (ב) משביתן שלא יזיקו. וראה אוה"ת (יהל אור (ובמילואים)) לתהלים צב, א. ולהעיר מצפני' — להרגצובי — בחוקתי שם.

(28) פ"א ה"ד.

(29) זהו השם המלא — כבהקדמת הרמב"ם ב"מנין המצות על סדר הלכות הרמב"ם" ובהכותרות בריש ספר שופטים וריש הל' מלכים. וראה לק"ש ח"ח ע' 276 ובהערה 38 שם.

(30) כ"ה הפי' לפי הדפוסים שלפנינו. אבל בכת"י ודפוסים שלא שלטה בהם בקורת הצנזור לא קאי בהמשך להפעולה של משיח — ראה לק"ש שם הערה 37. אבל גם לפי' מובן שזהו אחד מהענינים שהיה בזמן מלך המשיח, כסיום לשון הרמב"ם (בכת"י ודפוסים הנ"ל — הועתק בלק"ש שם ס"ע 283): "וכשיעמוד המלך המשיח באמת כו' מיד הם כולו חוזרין ויודעים ששקר נחלו אבותיהם ושונאיהם ואבותיהם הטעום". שלכן הרי "כל הדברים האלו של ישוע הנוצרי ושל זה הישמעאלי . . אינן אלא ליישר דרך למלך המשיח ולתקן את העולם כולו כו"ם. ע"י"ש.

(31) ראה לק"ש שם השינויי נוסחאות בהמשך לשון הרמב"ם שם.

(*) ועד"ז הוא באוה"ת בראשית כרך ו תתשכז, א. ובסה"מ תקס"ג ח"א ע' פא: "וכמאור"ל שלישית יהי' כלה כו"ם.

משיח צדקנו בזה⁴³.

[ועפ"ז יומתק וואָס די הלכה (און עד"ז די אַנדערע הלכות וועגן בני נח)] האָט דער רמב"ם אַריינגעשטעלט אין הל' מלכים, גלייך פאַר די דינים והלכות מלך המשיח⁴⁴].

ד. וועט מען דאָס פאַרשטיין בהקדם הביאור אין דער נבואה „פי שנים בה יכרתו ויגועו“ — דלכאורה תמוה ביותר:

ווי קען זיין, אַז לעתיד לבא וועלן אַלע אומות יכרתו? ס'איז דאָך „טוב ה' לכל ורחמיו על כל מעשיו“⁴⁵.

ואע"פ אַז מען געפינט כמה מאורעות, אָנהויבנדיק פון דור המבול, וואָס „וימח את כל היקום“⁴⁶; „קץ כל בשר בא לפני“⁴⁷ — זאָגט מען דערביי דעם טעם ווייל „מלאה הארץ חמס מפניהם“⁴⁸, „השחית כל בשר את דרכו על הארץ“⁴⁹, פון דעם לשון נבואות הנ"ל איז אָבער

זיינען נוגע להלכה — צו וויסן לויט די סימנים כ' אַז ער איז „משיח בודאי“³⁹ — נאָר אויך דער סיומ ההלכה (וואָס ער וועט טאָן נאָכדעם ווי מ'וועט שוין וויסן, אַז ער איז „משיח בודאי“) איז פאַרבונדן מיט הלכות בקשר צו די ידיעה והכרה פון „משיח בודאי“:

צו וויסן אַז משיח וועט בויען „מקדש במקומו וקבץ נדחי ישראל“ און וועט ברענגען גאולת כלל ישראל, ובמילא וועט זיין די שלימות הלכות ומצות התורה, ווי ער איז מפרט בריש פרק יא שם (ווי גערעדט בארוכה במקום אחר)⁴⁰, און עס דאַרף זיין אויך די אמונה וידיעה אַז ער וועט פועל זיין די גאולה בכל העולם כולו: „ויתקן את העולם כולו לעבוד את ה' ביחד“.

ויש לומר נאָכמער, אַז דער ענין איז נוגע ניט נאָר אין דער אמונה וידיעה פון אידן אין משיח, נאָר אויך אין דער הנהגה פון בני' בזמן הזה: דער רמב"ם פסק'נט⁴¹, „צוה משה רבינו מפי הגבורה לכוף את כל באי העולם לקבל מצות שנצטוו בני נח“. און וויבאלד אַז משיח וועט אויפֿטאָן דעם „ויתקן את העולם כולו לעבוד את ה' . . אהפוך אל עמים וגו“, קומט אויס, אַז דער ענין פון דער פעולה אויף אוה"ע „לכוף את כל באי העולם לקבל מצות שנצטוו בני נח“ איז מעין און אַ הכשרה⁴² צו ביאת ופעולת

כמדובר כמ"פ. ונת' בארוכה בלקו"ש חכ"ז ע' 134 ואילך. ואכ"מ.

43 ולכן נוגע ביותר בסוף זמן הגלות שכל אחד ישתדל להשפיע על אוה"ע (בדרכי נועם ובדרכי שלום) שיקיימו את המצות שלהם, כמשנ"ת כמ"פ (וראה לקו"ש שם ע' 140 ואילך).

44 פ"ט ויריד שם.

45 ולהעיר שהרמב"ם מסיים הדינים השייכים לבני' בסוף פ"י דהל' מלכים (לפני ההלכות דמלך המשיח). צו חכמים לבקר חוליהם ולקבור מתייהם עם מתי ישראל ולפרנס ענייהם בכלל עניי ישראל מפני דרכי שלום. הרי נאמר טוב ה' לכל ורחמיו על כל מעשיו ונאמר דרכי' דרכי נועם וכל נתיבותי שלום — ראה לקמן בפנים. ולהעיר דבגישו"ן סא, א (וכן בתוספתא שם ספ"ג) איתא רק „מפני דרכי שלום“. ואכ"מ.

46 תהלים קמה, ט. ואפילו על בע"ח (כ"מ פה, א).

47 נח ז, כג.

48 שם ו, יג.

49 שם, יב.

39 שבפשוטות זוהי ההלכה שבזה לידע סימני משיח, ובסדר זה דוקא. וראה לקו"ש ח"ה ע' 149.

40 ראה בארוכה לקו"ש ח"ה ע' 277 ואילך. וראה גם לקו"ש חכ"ז ע' 249 ואילך.

41 הל' מלכים פ"ח ה"י.

42 כי דין זה „לכוף את כל באי העולם לקבל מצות שנצטוו בני נח“ הוא בכל זמן, ולא רק בזמן שהיובל נוהג כדין גר תושב שאין מקבלין גר תושב אלא בזמן שהיובל נוהג (רמב"ם הל' ע"ז פ"י ה"י. הל' מילה פ"א ה"י. הל' איסורי ביאה פ"ד ה"ח).

ה. בפשטות וואלט מען געקענט זאגן, אז דער פירוש פון „פי שנים יכרתו יגועו“ (ועד“ז דער פסוק, וקרקר כל בני שת“) איז — ניט אז די אוהע וועלן פארטיליקט ווערן דורך א פעולה פון (היפך הרחמים) הירוס והשמדה, נאר אז זיי וועלן ניט האבן קיין המשך פון דורות (קינדער).

עס וועט ניט זיין פעולת כח ההולדה, וועט במשך הזמן במילא (כאופן טבעי) זיין „יכרתו ויגועו“⁵⁷ —

און מען קען ניט פרעגן: דאס גופא (שלילת כח ההולדה) איז לכאורה בסתירה צו „ורחמיו על כל מעשיו“ — ווייל, כידוע⁵⁸, איז אינעם כח ההולדה וואס איז דא בא נבראים זאגט זיך ארויס דער כח האיס והבלי גבול פון דעם אויבערשטן. ווארום נבראים מציע זיינען דאך במדה וגבול און דעריבער איז ניט שייך אז זיי זאלן מצד עצמם האבן דעם ענין פון הולדה⁵⁹ וואס יכולתה איז — להוליד עד אין סוף; דאס איז נאר מצד דעם כח האיס של הקב"ה וואס ער ית' האט אריינגעגעבן אין דער טבע פון גוף המוליד.

ווען עס פעלט דער כח ההולדה מיינט ניט, אז מ'נעמט צו אן ענין שבי' טבע, נאר, אז מען האט ניט מוסיף גע' ווען נאך א כח (וואס בעצם איז ער למעלה מהטבע⁶⁰).

משמע, אז דא רעדט זיך ניט (ווי אין אנ' דערע נבואות) וועגן דעם עונש אויף רשעי אוה"ע מחמת זייער השחתה כו', נאר דער (קרקר) הרס פון „כל בני שת“ — די גאנצע מענטשהייט, וואס איז כולל אויך חסידי אומות העולם⁶¹ [וכנ"ל סעיף ב, אז „השלישית יותר בה“ — „אלו ישראל“, בלויז אידן].

דאס (אז נאר „השלישית יותר בה“) האט אויך קיין שייכות ניט צו, להבדיל, ולא תקום פעמים צרה ר"ל — די גזירות והשמדות אויף אידן ר"ל בזמן החורבן, און אזוי אויך כל משך זמן הגלות, ביז צום חמור שבהם וואס איז געווען בדור שלפנינו — ווייל דאס אלעס איז אין דער צייט פון גלות, און וויבאלד ס'איז א זמן פון חושך והעלם והסתר, איז דער ענין פון „ורחמיו על כל מעשיו“, אפילו בנוגע לישראל עם קרובו, ניט באופן גלוי (ביז אז עס קומט די שאלה „השופט כל הארץ לא יעשה משפט“⁶²), „למה הרעותה לעם הזה“⁶³ וכיו"ב⁶⁴;

משא"כ בנוגע דעם זמן פון לעת"ל, וואס דעמאלט וועט זיך אויספירן דער יעוד פון לתקן עולם במלכות שדי' — און ווי עס ווערט געזאגט ווייטער אין דער נבואת זכריה⁶⁵ גופא „וה' ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהי' ה' אחד ושמך אחד“, „ולא יכנה עוד מוריד וגו'“⁶⁶, עס וועט זיין גילוי אלקות⁶⁷ — ווערט די שאלה: ווי קען דעמאלט זיין א הירוס והשמדה פון אלע אומות?

(57) להעיר מעונש כרת כו' הנאמר בחורו.
(58) ראה לקוטי שה"ש לט, ד ואילך. המשך שמח תשמח תרנין ע' 5 (סה"מ תרנין ע' קצו) ואילך. ד"ה ואתם הדבקים תרפ"ז (סה"מ תרפ"ז ע' רכ"ו) פ"ד. ובכ"מ.

(59) ואינו נמצא אפילו במלאכים (לקו"ת שם. ביאורו"ה, ד ואילך).

(60) ראה אגה"ק ס"ד (קלב, א ואילך) בענין חדש הארץ גר.

(50) שקבלו ד' מצות בין ונוהרים לעשותן (רמב"ם שם פ"ח ה"א) שאינו בדין דיהרג (שם ה"א). ואדרכה, להרמב"ם (שם ה"א) יש לו חלק לעוה"ב.

(51) וירא ית' כה.

(52) שמות ה, כב.

(53) ראה ברכות ז, א. ועוד.

(54) יד, ט.

(55) ישע"י ל, כ.

(56) ראה תניא פל"ו.

אחד, איז פשוט, אז עס וועט דעמאלט
ניט זיין קיין אַרט פאַר טומאה ורע אין
וועלט (ווי עס שטייט אין זכריה⁶⁶) (פאַרן
פסוק „פי שנים גר“), ואת רוח הטומאה
אעביר מן הארץ. ומובן, אז בנוגע בני
אדם וועט לעת"ל ניט זיין קיין מציאות
פון אויביו של השם ורשעים; נאָר לאַחרי
ווי די אויכים ורשעים וועלן באַקומען
זייער עונש, ווי מבואר בכמה נבואות,⁶⁷
וועט זיין „ויתקן“ את העולם כולו
(מדבר חי צומח דומם) לעבוד את ה'.

[און ווי רש"י טייטשט⁶⁸ דעם פסוק
„שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד“: ה'
שהוא אלקינו עתה ולא אלקי העובדי
כוכבים הוא עתיד להיות ה' אחד שנאמר
כי אז אהפוך אל עמי שפה ברורה
לקרא כולם בשם ה' ונאמר ביום ההוא
יהי ה' אחד ושמו אחד].

דערביי איז יש מקום לשקו"ט: דער
עיקר גילוי דלעתיד איז צו אידן, אזוי ווי
די גאולה איז בנוגע אידן ווייל גלינו
מארצנו — „וקבץ“ נדחי ישראל; און
גאולת העולם כולו איז א תוצאה ודבר
טפל צו דער גאולה פון אידן —

אזוי ווי די גאַנצע באַשאַפונג און
זייער מציאות איז „בראשית — בשביל
התורה שנקראת ראשית דרכו ובשביל
ישראל שנקראו ראשית“⁶⁹.

און אין דעם קענען זיין צוויי אופנים:
דער מצב הגאולה אין וועלט, כולל
אוה"ע, הערט זיך אָן ביי זיי אַלס אַ פרט

ו. דער ביאור איז אָבער ניט אינ-
גאַנצן מספיק, ווייל:

(א) וויבאלד אז לעתיד לבא וועט זיין
„אהפוך“ אל עמים שפה ברורה לקרא
כולם בשם ה' לעבדו שכם אחד —
פאַרוואָס זאָל (אפילו במשך הזמן) בטל
ווערן די מציאות פון קוראים ועובדים?

(ב) מפורש בנבואה „והיו“ מלכים
אומניך ושרותיהם מניקותיך“, „ועמדו“
זרים ורעו צאנכם“, און ריש לקיש גופא
זאָגט⁷⁰ „כל הזהיר בציצית זוכה
ומשמשין לו ב' אלפים וח' מאות עבדים“
— היינט ווי קען מען זאָגן אז אַלע
אומות וועלן (במשך הזמן) נכרת ווערן?

דאָס איז מכריח צו זאָגן, אז לכל הפי-
רושים ווערט ניט געמיינט אז לעת"ל
וועט בטל ווערן די מציאות פון אומות
העולם בפשטות; זייער מציאות וועט
זיין אויך לעתיד לבא; נאָר די חילוקי
דעות הנ"ל [די צוויי פירושים אין
„וקרקו כל בני שת“, ועד"ז די פירושים
הנ"ל (סעיף ב) אין „פי שנים בה יכרתו
ויגועו והשלישית יותר בה“] זיינען וועגן
דעם אופן ווי אזוי זייער מציאות וועט
דעמאלט זיין.

ז. וי"ל הביאור בזה:

נאָך דער גאולה העתידה, ווען ס'וועט
זיין גילוי אלקות אין וועלט, ווי דער
פסוק זאָגט⁷¹ „והי' ה' למלך על כל
הארץ ביום ההוא יהי' ה' אחד ושמו

(61) ישע"י מט, כג.

(62) שם סא, ה. וראה ברכות לה, ב.

(63) שבת לב, ב.

(64) וראה אוה"ח כאן סוף פסוק יח: ולזה וקרקו
כל בני שת ולא אמר ומחץ כי לא יתאבדו כל
האומות לעתיד לבא ועליהם נאמר בנבואה הנער בן
מאה שנה וגר. וראה גם מ"ש שם פסוק יט.

(65) זכרי יד, ט. וראה פסחים ג, א.

(66) יג, ב.

(67) ראה לדוגמא בהקאפיטלעך שנשמנו בהערה

13, 14.

(68) רמב"ם שהובא לעיל סעיף ג.

(69) ואחזנו ו, ד. וראה ספרי שם.

(70) פרשי ר"פ בראשית. וראה תנחומא

(באבער) בראשית יוד. אותיות דרע"ק ב.

לויט דעם ערשטן אופן, אז די גאולת העולם כולו (כולל — אוה"ע) איז א פרט און בשביל גאולת ישראל, קומט אויס, אז די מציאות פון אוה"ע בפ"ע ווערט „יכרתו ויגועו", פארלארן; און ניט נאָר אַלס אַן אומה, נאָר אויך אַלס יחידיים [ווי'ל דוגמא בהלכה — מציאות פון אַן עבד, וואָס האָט ניט קיין מציאות בפ"ע, ווייל כל מה שקנה עבד קנה רבו].

לויט דעם צווייטן אופן אָבער, אז ס'איז דאָ אַ באַזונדער אויפטון און תכלית אין זייער בירור וזיכור (ניט נאָר אַלס פרט פון גאולת ישראל), קומט אויס, אז לעת"ל וועט זייער מציאות ניט בטל ווערן;

והסברה זו איז דער פירוש פון „וקרקר כל בני שת" אז משיח איז שולט „בכל בני אנשא" — אז אוה"ע זיינען אין „גדר מציאות", וואָס דערפאַר איז אויף זיי (בפ"ע) שייך דער ענין השליטה פון משיח'ן.

און לדעת ר' יוחנן (כפירוש הא' שהובא לעיל ס"ב) ווערט אויך אויף זיי געזאָגט „לא נחא למרייהו דאמרת להו הכי": ביי דעם אויבערשטן, אַלס „מרייהו" פון די אוה"ע, איז „לא נחא" אז אין זיי זאָל זיך ניט אָנהערן די גאולה. דעריבער זאָגט ער אז אויך אוה"ע ווערן אַריינגערעכנט אין „והשלישית יותר בה".

ט. עפ"י קומט אויס, אז אין הלכה, לדעת הרמב"ם, ועד"ו אין תורת החסידות, איז מבואר כאופן הב' הנ"ל:

דער רמב"ם איז מדגיש בכמה מקומות, אז לעת"ל וועט דער אויפטון

אין דער גאולה פון אידן; אָדער אז באַ זיי איז נרגש זייער גאולה (אויך) כענין בפני עצמו.

די הסברה בזה:

לויטן ערשטן אופן קומט אויס, אז ענינו של משיח און פונעם גילוי דל-עתיד איז בלויז צוליב אידן — אידן זאָלן קענען לערנען תורה און מקיים זיין מצות בתכלית השלימות. און דער-פאַר איז ניט גענוג וואָס אידן וועלן ניט האָבן אויף זיך קיין „שעבוד מלכיות", נאָר די גאַנצע וועלט דאַרף זיין כדבעי — „לא" יגזלו ולא ישחיתו" — אַן עולם מזוכך — און בשעת די וועלט איז באופן כזה, איז-עס אַ מקום מוכשר-פאַר אידן צו דינען דעם אויבערשטן. ובשלימות בזה, אויך די אומות העלפן אַרויס אידן, בכ"ז, כנ"ל (סעיף ו')

און מ'קען זאָגן אז די גאולה ווי דאָס איז בשייכות צו העולם איז ניט נאָר אַ פרט פון דער גאולה של ישראל, נאָר אויך אַן ענין בפ"ע; ד.ה. אין העולם כולו — יעדער פרט פון עם — הערט זיך אָן, אז די כוונה עליונה איז זייער בריאה וגאולה איז (אויך) זייער בירור וזיכור. וואָרום אויך זיי זיינען בריאות של הקב"ה.⁷¹

ח. ועפ"י יש לומר אז בהתאם צו די צוויי אופנים הנ"ל זיינען די צוויי פיר-רושים הנ"ל (ס"א) אויף „וקרקר כל בני שת"; ועד"ו אינעם פירוש (בס"ב) „פי שנים בה יכרתו ויגועו והשלישית יותר בה", צי „והשלישית" איז אויך כולל אוה"ע אָדער ניט:

(71) להעיר מפרשי נצינים ל, ג: ואף בגליות שאר האומות מצינו כן כו'. וראה לקושי ח"ט ע' 180 ואילך.

(72) להעיר ממרדל מגילה (י, סע"ב): אמר הקב"ה מעשה ידי טובעין בים ואתם אומרים שירה.

(73) ראה קידושין כג, ב. וראה רשב"א שם.

(74) ראה לקושי ח"ח ס"ע 165 ואילך. ח"כ ס"ע 139 ואילך.

בפ"ע, גייט ער לשיטתו: דער רמב"ם זאגט⁷⁵: „כל המקבל שבע מצות ונוהר לעשותן הרי זה מחסידי אוה"ע ויש לו חלק לעוה"ב והוא שיקבל אותן ויעשה אותן מפני שצוה בהן הקב"ה בתורה והודיענו על ידי משה רבינו כו". ד.ה. אז מ"ת האט אויפגעטאן אן עילוי נוסף אין די ד' מצות בני נח (אויף וועלכע די ב"ג זיינען נצטווה געווארן פון פריער), און במילא אויך אין דער מציאות פון אוה"ע — און דערפאר האבן זיי א שחר ב"פ"ע.

אזוי איז אויך מובן פון דעם וואס דער אלטער רבי זאגט אין תניא⁷⁶ אז „מיתרון ההארה (וואס וועט נתגלה ווערן) לישראל (לעת"ל) יגי' חשך האומות גם כן כדכתיב⁷⁷ והלכו גוים לאורך וגו' וכתיב⁷⁸ בית יעקב לכו ונלכה באור ה' וכתיב⁷⁹ ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו וגו' וכתיב⁸⁰ לבוא בנקרת הצורים ובסעיפי הסלעי מפני פחד ה' והדר גאווו וגו' וכמ"ש⁸¹ והופע בהדר גאון עוזך על כל יושבי תבל ארצך וגו'".

דערמיט וואס ער איז זיך ניט מסתפק מיט דעם וואס ער זאגט פריער „שאו יזכך גשמיות הגוף והעולם ויוכלו לקבל גילוי אור ה' שיאיר לישראל ע"י התורה שנקר' עוז", וואס דערפון איז משמע אז דער זיכך הגשמיות (פון דעם גוף און דעם עולם) איז נוגע צו אידן למטה, אז זיי זאלן קאנען מקבל זיין גילוי אור ה'.

פון דער גאולה ועיני' זיין אויך בשייכות צו אוה"ע, און אין די אלע ערטער זאגט ער דאס ווי אן ענין בפ"ע — ניט אלס פרט פון דער גאולה פון אידן; אין די צוויי ערטער הנ"ל⁸²: אין סוף פ"א פון הל' מלכים: „ויתקן את העולם כולו לעבוד את ה' ביחד שנאמר כו", וברפ"ב: „שיהיו ישראל יושבין לבטח עם רשעי העולם"⁸³ כו' ויחזרו כולם לדת האמת⁸⁴ ולא יגזלו ולא ישחיתו אלא יאכלו דבר המותר בנחת עם ישראל";

ועד"ז בסיום וחותם ספרו, וואו ער זאגט: „ולא יהי עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד", וואס פון פשטות לשונו איז מובן⁸⁵ אז דאס מיינט אויך אוה"ע⁸⁶.

ויל אז אין דעם וואס דער רמב"ם האלט אז די גאולה העתידה וועט אויפ-טאן א חידוש ועילוי בא אוה"ע אויך

(75) וראה גם רמב"ם הל' תשובה פ"ט ה"ב: ולפיכך לימד כל העם כו' ויבואו כל הגוים לשמועו שנאמר והי באחרית הימים נכון יהי' הר בית ה' בראש ההרים. פיה"מ להרמב"ם סנהדרין בהקדמה לפ' חלק.

(75*) ראה לעיל הערה 35.

(76) דמהמשך לשון הרמב"ם בהל' מלכים שם משמע דאין כוונתו בזה שיתגייירו ויקבלו דת ישראל. (ראה רש"י בזכר' שם בפ"י והשלישית יותר בה). אף שבכ"מ ברמב"ם (הל' מתני' רפ"י. הל' חגיגה פ"ג ה"א וה"ו) מוכח שנת האמת היינו דת ישראל. וכן צ"ע בלשון „דת האמת" שבספ"ד דהל' מלכים. וראה לקמן ע' 195 ובהערה 45. ואכ"מ.

(76*) ראה בארובה לקו"ש חכ"ז ע' 246 ואילך. (77) שלכן ממשיך „ולפיכך יהיו ישראל חכמים גדולים ויודעים כו", ישראל ולא אומות.

(78) הל' מלכים פ"ח ה"א.

(79) סוף פל"י.

(80) ישע"י ס, ג.

(81) שם ב, ה.

(82) שם מ, ה.

(83) שם ב, כא (ושם: בנקרות . . ומהדר).

(84) נוסח תפלת שמרע דר"ה.

(*) אבל בדרשות הר"ן (דרוש ז') מביא רא"י מע"ז (כד, א) „שכל האומות ישובו לאמונתנו בכל פרטי המצות וקדושתיהן" — ולהעיר מהג"י ברמב"ם ויחזרו בתשובה כולם.

אידן, אין זיי גופא הערט זיך דאס ניט אָן — דעמאלט קומט אויס, אָז די גאולה, וואָס תוכנה איז „וה' ה' למלך על כל הארץ“, איז ניט בשלימות. וואָרום אין זיי הערט זיך ניט אָן דער „למלך“. ובמילא איז אויך ניטאָ די שלימות הגילויים פון דער גאולה בשייכות צו אידן — זייערע „משרתים“ („אומניד“) דערהערן ניט דעם „למלך“.

בשעת אָבער די וועלט וכל אשר בה דערהערט, מצד ענינם הם, דעם „למלך“ — ביי זיי איז „לקרוא כולם בשם ה' ולעבדו שכם אחד“, „יחזרו כולם לדת האמת“, ביז אָז אויך כל עסקם איז „לדעת את ה' בלבד“ — דעמאלט איז דאָס אַ גאולה שלימה, עס ווערט אויסגעפירט די כוונה פון דירה בתחת תונים בשלימות, ובמילא — די שלימות פון גאולה באַ אידן⁸⁵.

יא. ע"פ הנ"ל יש לתווך צווישן די צוויי פירושים אין „וקרקר כל בני שת“ [און די התאמה פון דער נבואה „יכרתו יגועו“ מיט די אַנדערע נבואות וועגן דער מציאות האומות לעת"ל] — ע"ד החסידות:

לעת"ל וועט זיין „וה' ה' למלך על כל הארץ“, און דער גילוי (כשם שאני נכתב) פון „ה' אחד“ בכל העולם כולו. בפרט — וועט אין דעם זיין⁸⁶ אַ חילוק צווישן אידן און „כל הארץ“, ובהתאם צום חילוק אין זייער מציאות⁸⁷:

(85) ועפ"י מובן שמש' בתניא שם, ומיתרון ההארה לישראל יג"י חשך האומות" הוא עוד פרט והמשך למש' לפני' שמו יודוך גשמיות הגוף והעולם ויוכלו לקבל גילוי אור ה' ש"איר לישראל כ"ר (ראה לעיל סוף ס"ט).

(86) ראה לקו"ש ח"ב ע' 74 הערה 30. וש"נ.
(87) הגיל בעבודת האדם להעיר מד"ה לא הביט (מאמרי אדה"ו על הפרשיות ח"ב ע' תרפא — ברוקלין, תשמ"ג).

נאָר איז מוסיף נאָך אָן ענין: „ומיתרון ההארה לישראל יג"י חשך האומות כ"ר“ —

איז דער אַלטער רבי מדגיש, כנ"ל, אָז דער „יג"י“ חשך האומות איז ניט נאָר אַ חלק און פרט וואָס איז נוגע צום עילוי וזיכוך פון אידן, נאָר ס'איז אָן ענין וואָס איז נוגע אומות העולם גופא; און דערי-בער, כאַטש דער „יג"י חשך האומות“ קומט פון דעם יתרון ההארה לישראל (כפשטו), ווייל דער עיקר גילוי איז דאָך אין אידן וואָס ישראל וקוב"ה כולא חד), ווערט אָבער אויפגעטאָן אַ פעולה פנימית, אַ גילוי אור אלקי, און אַ תנועה פון יראה וביטול באַ אוה"ע, ביז עס ווערט „והופע כהדר גאון עוזך על כל יושבי תבל חבל ארצך וגו'“, אָז דער אוי-בערשטער ווערט נתגלה על כל יושבי תבל (וועלכע איז) ארצך.

י. וואָס איז דער ענין מיוחד אין דעם וואָס מען זאָגט אָז ס'איז דאָ אָן ענין וגילוי בזמן הגאולה צו אוה"ע כפ"ע און וואָס איז דאָס נוגע צו מוסיף זיין דאָס אין תניא דאָרט?

אויך דאָרף מען פאַרשטיין: וויבאלד אָז די גאַנצע בריאה און מציאות פון שמים וארץ וכל צבאיהם (כולל — אוה"ע) איז „בשביל ישראל ובשביל התורה“, ווי קען מען זאָגן אָז עס זאָל זיך אָנהערן אין זייער גאולה אַ כוונה וענין כפ"ע, אויסער די גאולה פון אידן?

מוז מען זאָגן, אָז אויך דאָס איז נוגע צו אידן.

דער ביאור בזה:

בשעת די הנהגה פון דער וועלט איז כדבעי — „לא יגזלו ולא ישחיתו“, אָבער זייער ביטול צו אלקות קומט נאָר אַלס תוצאה פון זייער שעבוד און ביטול צו

אוה"ע, ווי „לא נמצאו אלא מאמיתת המצאו", און אז אן דעם אויבערשטן „אין דבר אחר יכול להמצאות"י, ד.ה. עס וועט דערהערט ווערן אז זיי זיינען ניט קיין מציאות אמיתית" (יכרתו יגועו, „קרקר" — א „הרס" פון זייער מציאות); משא"כ בא אידן ווערט נתגלה, אז זייער מציאות גופא איז עצמותו כביכול, ישראל וקוב"ה כולא חד.

(משיחות ש"פ בשלח וש"פ משפטים תשמ"ג)

די גאנצע בריאה, כולל אוה"ע, איז א מציאות וואס איז נתהווה געווארן דורך דעם אויבערשטן, ברא אלקים מאין ליש בעשרה מאמרות, ובלשון הרמב"ם⁸⁸, „כל הנמצאים משמים וארץ ומה שביניהם לא נמצאו אלא מאמיתת המצאו". אויף אידן (נשמות ישראל) ווערט געזאגט נאכמער⁸⁹, „ישראל וקוב"ה כולא חד"⁹⁰.

ועפ"ז לעת"ל ווען עס וועט נתגלה ווערן דער אמת פון ה' לעולם, גילוי „ה' אחד" אין וועלט, ובשלימות, וועט דער-הערט ווערן בכל הבריאה כולה, כולל

(88) ריש הל' יסודית.

(89) ראה זחיג עג, א. תניא רפ"ב. אגה"ת פ"ד.

(90) אלא ש.אח"כ ירדה בסתר המדריגה ג"כ ע"י בחי' האותיות שבמאמר נעשה אדם" (אגה"ת שם).

(91) לשון הרמב"ם שם ה"ב.

(92) ראה בארוכה שער היחוד והאמונה פ"ג.

וראה ד"ה ולקחתם תרס"א.

שופטים ב

והקניזי והקדמוני שנכרת לאברהם
אבינו ברית עליהן כו".

איז ידוע אין דעם די שאלה: צו וואס
וועט מען דארפן (נאך) מוסיף זיין
לעת"ל נאך ערי מקלט? — לכאורה
וועלן דאך דעמאלט ניט זיין קיין
רוצחים אפילו ביי די אומות העולם —
ווי דער נביא זאגט¹⁰ „לא ישא גוי אל גוי
חרב" ¹¹ —

און אע"פ אז ערי מקלט זיינען בעיקר
צוליב א הורג נפש בשגגה — איז דאך
אבער אויך די מציאות פון הריגת נפש
בשגגה ניט שייך לעת"ל, הן מצד הנהרג
והן מצד ההורג:

א. נאך דעם ציווי (בפרשתנו), אז
„כי יכרית ה' את הגויים ג' וירשתם
גו" ואל מען אויסטיילן ג' ערי מקלט
— „והי' לנו שמה כל רוצח" ³ — איז
דער פסוק ממשיך ומוסיף: „ואם ירחיב
ה' את גבולך כאשר נשבע לאבותיך
ונתן לך את כל הארץ אשר דבר לתת
לאבותיך . . . ויספת לך עוד שלש ערים
על השלש האלה". שטייט אין ספרי
(וירושלמי) געבראכט אין רש"י על
אתר, אז דער ציווי באציט זיך צום זמן
דלעת"ל, ווען אידן וועלן באקומען אויך
„ארץ קני וקניזי וקדמוני" ⁴; און אזוי
פסקינט אויך דער רמב"ם: „בימי המלך
המשיח מוסיפין שלש אחרות על אלו
השש . . . והיכן מוסיפין אותן בערי הקני

(8) זית רענן (להמג"א) ליל"ש כאן. ומסיים: ועי'
בכוונת הארץ. וראה לית, ספר הליקוטם
(להאריז"ל) ושער המצות פרשתנו עה"פ. ש"ך עה"ת
עה"פ. של"ה בית דוד בסופו (כד, רע"א ואילך).
משכיל לדוד לפרש"י כאן. ועוד.

(9) כ"ה הלשון בלית וספר הליקוטם ושער
המצות שם. שלא יהיו רוצחים. „שאו ירבו
הרוצחים". ולכאורה לשון זה מתאים על הורג נפש
במזיד. [שגם מויד מקדים לערי מקלט (מכות י, ב.
רמב"ם הל' רוצח פ"ה ז')]. אבל גם בפרשתנו נאמר
(יט, ד' 1) „לשון זה (רוצח) על הורג נפש בשגגה.
וכן כפ' מסעי (לה, יא. כה ואילך). וכ"ה במדרשי
חז"ל, וברמב"ם בכ"מ (ראה רמב"ם שם ה"ב, ה"ט.
ועוד). ואכ"מ.

(10) ישע"י ב, ד.

(11) כ"ה בלית וספר הליקוטם ושער המצות
שם. ועד"ז בזה רענן שם. וראה הערה 17.

(1) יט, א ואילך.

(2) ל' הכתוב בפרשתנו (יט, ב. ז): שלש ערים
תבדיל לך. וברמב"ם (הלכות רוצח רפ"ח): מ"ע
להפריש ערי מקלט שנאמר שלש ערים תבדיל לך.
בהמצות שבהכותרת להל' רוצח (מצוה ט): להפריש
ערי מקלט ולכונן. להם הדרך (ומשמע שג"ז „לכונן
להם הדרך" בכלל המצוה). ובסהמ"צ מ"ע קפב:
להכין... שש ערי מקלט כו' ושתקן דרך אליהם כו'.
ומביא הכתוב (יט, ג) תכין לך הדרך. ובמנין המצות
בריש ספר היד: להכין שש ערי מקלט שנאמר תכין
לך הדרך ושלשת. ואכ"מ.

(3) יט, ג.

(4) שם, ח"ט.

(5) מכות פ"ב ה"ז. וראה תוספתא מכות ספ"ב.

(6) פרש"י כאן, ח.

(7) הל' רוצח פ"ח היד.

(*) עיין רשב"ם יחזק' כ, יג. ואכ"מ.

(**) הלשון בפסוק ג' „כל רוצח", יל"פ בדוחק
שבוה נכלל גם מזיד כיון שגם הוא מקדים בחתלה,
כנ"ל. אבל מהמשך הפרשה (יט, יא) לא משמע כן.
ואכ"מ.

(*) ובמנין המצות על סדר הלכות הרמב"ם בריש
ס' היד: ולהכין לו הדרך. וראה רמב"ם ס' המדע
(ירושלמי תשכ"ד) בשינוי ולכונן (ככפנים), לכונו.
(**) בהוצאת ה"ח העליר והר"י קאפח
להבדיל. ועד"ז הוא בחינוך מצוה חק.

וועט דאך במילא אויך ניט זיין קיין ארט אויף צו באגיין אן עבירה אפילו בשוגג¹⁷.

ב. ס'זיינען דא מפרשים¹⁸ וואס לער-נען, אז דאס וואס מ'וועט לעת"ל מפרש זיין נאך דריי ערי מקלט איז — „למצוה“, אדער בלשון המנ"ח¹⁹, „והוא גזח"כ (כי מצד הסברא לא יצטרכו לערי מקלט לע"ל כי רק שלום ואמת וטוב יהי בימי המלך המקוה ב"ב רק גזה"כ לעשות המצוה הזאת וגזח"כ שיהי ס"ה תשעה)“.

(17) בשער המצות שם מביא בהקדשה (נוסף על הכתוב „לא ישא גוי אל גוי חרב“), וכתוב לא ידעו ולא ישחיתו וגו' וכתוב בלע המות לנצח וגו' ואם כן איר ולמה נצטוונו לעתיד לבוא להוסיף ג' ערי מקלט אחרות כנראה שאז ירבו הרוצחים. ולכאורה משמע שהקדשה היא גם על הריגה בשוגג ועל עצם ענין המיתה. אמנם מסיים שם בהתירוק „אך לא במזיד שהרי אז לא ישא גוי אל גוי חרב גוי אלא יהי בשוגג ועי"כ יתרבו הרוצחים בשוגג כו' אבל דע לך כי לא ישפך דם נקי כו' ר"ל שלא יהי במזיד רק בשוגג כנ"ל כי הכי כתיב ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ“ (ועד"ז הוא בל"ת וספר הליקוטים שם בקיצור).

אבל בשל"ה שם משמע דהקדשה היא גם על הורג נפש בשגגה (כנ"ל הערה 16) [ושם בסוף העמוד מקשה על מה שביחזקאל מוכיר טומאת מת לאביו ולאמו יטמאו הלא כתיב בלע המות לנצח]. ולכאורה כן צריך לפרש גם בהאריז"ל שם שמחלק שם בהתירוק שתלוי אם הקץ יהי „בעתה“ או „אחישנה“ ודוקא אז (אחישנה) יהי שייך הורג נפש בשגגה. וראה ספר המאמרים תקס"ה ס"ע תשצט שמביא הקדשה מל"ת להאריז"ל „אך יתכן שיצטרך ערי מקלט לרוצחים בשוגג לעי"ל“.

ואולי ככהאריז"ל אין הכוונה הריגת נפש בשוגג כפשוטו, כיא רק להענין ברוחניות (ע"ד הקבלה, ראה שם התיקון לזרוע של הבל כו'). ודווקא, ואכ"מ. וראה ת"ח שמות ד"ה ענין קין והבל. אוה"ת מסעי ע' את"ט.

(18) זית רענן בתירוק הב'.

(19) מצוה תקכ.

דאס גופא וואס א מענטש ווערט גע-הרג'ט איז א באווייז אן אים קומט א חיוב מיתה, ווי די גמרא²⁰ זאגט אויפן פסוק²¹, „ואשר לא צדה והאלקים אנה לידו — במה הכתוב מדבר בשני בני אדם שהרגו את הנפש אחד הרג בשוגג ואחד הרג במזיד (ואין עדות וכו') הקב"ה מומינן לפונדק אחד זה שהרג במזיד יושב תחת הסולם, וזה שהרג בשוגג יורד בסולם ונופל עליו והורגו זה שהרג במזיד נהרג וזה שהרג בשוגג גולה“ — און וויבאלד אז לעת"ל וועט ניט זיין קיין פאל פון א הורג במזיד, וועט דאך במילא ניט זיין אַזא איינער וואס זאל זיין מחוייב מיתה, אז ער זאל דארפן גע'הרג'ט ווערן בשוגג.

און אזוי אויך מצד דעם הורג נפש בשגגה — ווארום ס'איז דאך ידוע²², אז דאס עובר זיין אויף אן עבירה בשוגג קומט דערפון וואס מ'האט עפעס א שייכות (מעין עכ"פ, ווי לעיל בא „והאלקים אנה לידו“) צו דעם (רע שבה) חטא (וואס דערפאר „כל השוגגין צריכים כפרה“²³) — און היות אן לעת"ל וועט נתבטל ווערן דער רע אין וועלט²⁴.

(12) מכות י, ב. פרש"י משפטים כא, יג. וראה פרש"י נח ט, ה.

(13) משפטים שם.

(14) ראה ל"ת להאריז"ל ויקרא (טעמי המצות שם מצות על כל קרבנך תקריב מלח). אגה"ק סו"ס כח.

(15) (וזהו כל ענין קרבן חטאת וכו') — פרש"י ריש מס' שבועות ד"ה תולה. פרש"י נח שם. וידוע השק"ט בשוגג דרבנן הצריך כפרה (ראה נתה"מ סרלי"ד סק"ג. שו"ת תורת חסד או"ח סל"א. אתוון דאורייתא כלל יוד. שו"ת מנחת אלעזר (מונקאטש) ח"ג סי"ב (ובמפתחות שם). ולכאורה טעם האריז"ל הנ"ל הוא גם בדרבנן).

(16) כ"ה הקדשה בשל"ה שם „בודאי לא יקרה שום רע אפי' כי הרע יכלה מהעולם ולא יהי רק טוב בהחלט“.

במעשה בראשית אלא עולם כמנהגו
נוהג²⁷. און במילא וועט אויך זיין שייך
די מציאות פון הורג נפש (בשגגה²⁸).

דערמיט וואלט מען אויך געקענט
מסביר זיין א דיוק אין רמב"ם: נאך דעם
ווי דער רמב"ם²⁹ רעדט וועגן דער
אמונה בביאת המשיח, אז „כל מי שאינו
מאמין בו כו' לא בשאר הנביאים בלבד
הוא כופר אלא בתורה ובמשה רבינו
שהרי התורה העידה עליו שנאמר כו'
אף בפרשת בלעם נאמר כו'“, איז ער
ממשיך און ברענגט נאך א ראי' אין א
באזונדערע הלכה³⁰: „אף בערי מקלט
הוא אומר ואם³¹ ירחיב ה' את גבולך
ויספת לך עוד שלש ערים כו' ומעולם
לא ה' דבר זה ולא צוה הקב"ה לתוהו“
— ולכאורה איז ניט מובן: פארוואס
טיילט אויס דער רמב"ם די ראי' אין א
הלכה בפ"ע?

וע"פ הנ"ל י"ל, אז דערמיט וויל דער
רמב"ם מרמז זיין³², אז די ראי' פון ערי
מקלט באציט זיך ניט נאר צו דעם וואס
ער זאגט אין דער הלכה שלפנ"ז (וועגן
ביאת המשיח בכלל), נאר אויך צום תוכן
המדובר אין דער הלכה שלאח³³ —

עס איז אבער לכאורה שווער אזוי
זאגן, ווארום אין דער פרשה גופא,
בהמשך צום ציווי „אם ירחיב ה' את
גבולך גו' ויספת לך עוד שלש ערים“
פירט אויס דער פסוק און זאגט דעם
טעם: „ולא ישפך דם נקי בקרב ארצך
אשר ה' א נתן לך נחלה“²⁰. אז אויך
דעמאלט וועלן די ערי מקלט זיין פאר-
בונדן מיט א הורג נפש.

ג. עס זיינען פאראן מפרשים²¹ וואס
זאגן, אז דער צורך פון די ערי מקלט
לעת"ל וועט זיין נאר אין דעם זמן פון
תחילת ימות המשיח, וואס דאמאלט איז
„אין בין העוה“ לימות המשיח אלא
שעבוד מלכויות בלבד²²; משא"כ אין
דער שפעטערדיקער תקופה פון ימות
המשיח²³ — „בהמשך זמן שתתרבה
הדעה בישראל“ — „אז לא יצטרכו לערי
מקלט“²⁴.

ועפ"ז קומט אויס, אז פון דעם ציווי
„ואם ירחיב ה' את גבולך“ — צו
מוסיף זיין ג' ערי מקלט לעת"ל — איז א
ראי' צו דער דיעה הנ"ל און שיטת
הרמב"ם²⁵, אז „אין בין העוה“ לימות
המשיח אלא שיעבוד מלכויות בלבד,
(בתחלת זמן המשיח עכ"פ²⁶), ווי דער
רמב"ם איז מאריך בספרו²⁶: „ואל יעלה
על הלב שבימות המשיח יבטל דבר
ממנהגו של עולם או יהי' שם חידוש

(27) והראב"ד פליג שם.

(28) בש"ך עה"ת כאן: אע"פ שהוא (הרמב"ם)
הולך לשיטתו שכתב כו' עולם כמנהגו נוהג, עס כל
זה אין עולה על הדעת שיהי' באותו הזמן רצחנים.
וצ"ע, שהרי עיקר ענין ערי מקלט הוא להורג נפש
בשגגה, ולמה אין עולה על הדעת שיהי' הורג נפש
בשגגה כשעולם כמנהגו נוהג.

(29) הל' מלכים שם פ"א ה"א.

(30) שם הלכה ב.

(31) בדפוסים לפנינו „אם“, אבל בדפוס ראשון
„ואם“ ככתוב. ובנו"כ כת' הרמב"ם „כי“ במקום
„אם“.

(32) הביאור בזה בפשטות — ראה לקו"ש ח"ח
ע' 280. חל"ד ע' 114 ואילך.

(33) הלכה ג.

(20) ודוחק גדול לומר דקאי רק אלפני פניו.
(21) של"ה שם. ואולי זוהי גם הכוונה בית רענן
שם (בתירוץו הא') „וי"ל דמיייר לימות המשיח“.
וראה ש"ך עה"ת. משכיל לדוד כאן.
(22) ברכות לז, ב. וש"נ.
(23) ראה לקו"ש חט"ז ע' 417 ואילך. וש"נ.
(24) של"ה שם.
(25) הל' תשובה ספ"ט. הל' מלכים פ"ב ה"ב.
(26) רפ"ב שם.

„צריך לעשות אותות כו“ נאָר מען איז עס שולל ווייל ר' עקיבא כו'.

ד.ה. אז פון דעם ציווי להוסיף ערי מקלט לעת"ל איז קיין ראי' ניט אז משיח וועט ניט דארפן ווייזן קיין אותות ומופתים כו'.

ועפ"ז איז מובן, אז ס'איז אויך קיין ראי' ניט פון דעם אז עס וועט ניט זיין שינוי מנהגו של עולם³⁶.

ה. וי"ל דעם ביאור אין דעם:

פון הוספת ערי מקלט לעת"ל איז קיין ראי' ניט אז דעמאלט וועט זיין עולם כמנהגו נוהג, ווייל די ערי מקלט וועלן זיין צוליב א' הורג נפש בשגגה לפני זה — בזמן הזה³⁷. און זייענדיק דעמאלט אין די ארצות קני קניזי וקדמוני³⁸ וועט ער דארפן גולה זיין אין אז עיר מקלט³⁹.

ווי מען געפינט ביי חיוב חטאת, אז ר' ישמעאל⁴⁰ כתב על פנקסו אז „כשיכנה ביהמ"ק אביא חטאת שמינה"⁴¹.

„ואל⁴² יעלה על דעתך שהמלך המשיח צריך לעשות אותות ומופתים ומחדש דברים בעולם או מחי' מתים וכיוצא בדברים אלו אין הדבר כך שהרי רבי עקיבא כו“ (און ברענגט די ראי' פון בן כוזיבא) —

אויך אויף דעם (אז עס וועט דאן ניט זיין קיין חידוש דבר בעולם) איז דא א הוכחה פונעם ציווי צו מוסיף זיין ערי מקלט לעת"ל, וואס לערנט אונז אז אויך בימות המשיח וועט זיין „עולם כמנהגו נוהג“. ובמילא איז מובן אז ניט דאס איז ענינו פון משיח' און ניט דאס איז די בחינה אז ער איז משיח⁴³.

ד. עס איז אבער שווער אזוי צו לערנען אין רמב"ם:

אויב דער רמב"ם מיינט צו זאגן אז פון דער הוספת ערי מקלט איז א ראי' מוכחת אז מלך המשיח דארף ניט מאַכן קיין „אותות ומופתים ומחדש דברים בעולם“, וואלט ער דאס געזאגט בפירוש (ובפרט אז דאס איז א ראי' פון א פסוק וציווי בתורה, און די ראי' וואס ער ברענגט פון בן כוזיבא איז פון דברי ודרשת רז"ל).

נאך מער: פון דעם סגנון הלשון, מיט וועלכן דער רמב"ם הויבט אן די הלכה (ג) שלאח"ז: „ואל יעלה על דעתך שהמלך המשיח צריך לעשות אותות ומופתים ומחדש דברים בעולם“ (און ניט „ואין המלך המשיח צריך לעשות כו“) איז משמע, אז אויך נאך דער הלכה (ב) וועגן ערי מקלט לעת"ל קען זיין א קס"ד „יעלה על דעתך“ אז משיח

(36) וכדמשמע גם מלשון הרמב"ם שם רפ"ב אל יעלה על הלב שבימות המשיח יבטל דבר ממנהגו של עולם, שיכול להיות קס"ד שיבוטל דבר ממנהגו של עולם גם לאחר שידעינו ע"ד הוספת ערי מקלט לעת"ל (ושהבחינה על משיח אינה בזה שצריך לעשות אותות כו' או לחדש דבר בעולם), וראה בפנים.

(37) ראה אלשיך כאן סוף פסוק ח.

(38) ובפרט להדיעות שהן ארץ אדום עמון ומואב (ראה אנציקלופדי' תלמודית ערך א"י ע' רה. ושי"ג), שגם לפני ביאת המשיח נמצאים שם יהודים.

(39) וגם להדיעה שהובאה בריטביא (מכות יא. ב) „דבעינו כה"ג המכפר שיהא נמצא בשעת רציחה“ ואם לאו אינו יוצא משם לעולם — י"ל דזהו דוקא באם יש אפשרויות שיהי' כה"ג, משא"כ בנדודי' אין זה מעכב. ועוד דשיהי' כה"ג — הוא בשעת גמר דין (משנה מכות שם), ולהעיר מענין דלאו מינה לא מחריב בה (ובחים ג, א).

(40) שבת יב, ב.

(41) וראה יומא פ, א ופירש"י שם. אנציקלופדי' תלמודית ערך חטאת בסופו (ע' תגן). ואף את"ל

(34) כ"ה בדפוסי הרמב"ם. ובכמה כת"י הגירסא „אל“.

(35) ראה מ"ש במאמר תחיית המתים רפ"ז. וראה לקו"ש ח"ח שם ע' 280 ואילך.

ובמילא דארפן זיין די ערי מקלט כדי צו אנטלויפן פון דעם גואל הדם⁴¹.

[במשנה⁴² איתא אז מצוה ביד גואל הדם צו הרג'נען דעם רוצח, נאך אין פאל פון א רוצח שיצא חוץ לתחום (ערי מקלט) ומצאו גואל הדם, אבער ניט ווען ער האלט ערשט ביים אנטלויפן אין עיר מקלט,

אבער כדי שלא לאפושי במחלוקת יש לומר⁴³, אז אויך לויט דער דיעה, מיינט עס ניט אז דוקא דעמאלט (לאחר ווי ער איז אריין אין עיר מקלטו און פון דארט ארויס חוץ לתחום) ווערט דאן נתחדש די מצוה פון גואל הדם⁴⁴, אבער איידער דער רוצח קומט לעיר מקלטו איז אן איסור אויפן גואל הדם צו הרג'נען דעם

און אע"פ אז דער טעם פון הבדלת ערי מקלט — „להכין לך הדרך וערי מקלט רבים⁴⁵ — איז: „פן ירדוף גואל הדם אחרי הרוצח כי יחס לבבו והשיגו כי ירבה הדרך והכהו נפש⁴⁶ — כדי קענען אנטלויפן פון דעם גואל הדם⁴⁷, און דערפאר „אם ירחיב ה"א את גבולך גוי ויספת לך עוד שלש ערים⁴⁸, אז אויך דעמאלט זיינען די ערי מקלט א מקום הצלה פון גואל הדם —

ולכאורה איז יחס לבבו גוי' ניט שייך לעת"ל,

זאגט מען דאך אבער בספרי בפר' שתנו — „מצוה ביד גואל הדם לר' דוח⁴⁹; און וויבאלד ס'איז א מצוה⁵⁰, איז מובן, אז דאס איז שייך אויך לעת"ל.

47) ואפילו את"ל דזה שאין דין גלות וגואל הדם בזמן הזה הוא לא רק משום אר' הוא דרביע עלי' אלא שמופקע בעצמ'י, הרי מכיון שהחטא דהורג נפש הוא „משום המתפעל והוה דבר נמשך", החטא נמשך לעולם (צפ"ע מכות ה' ב בגמ' ד"ה וכסבוריו), נמצא כאילו נעשה מעשה החטא אז, ובמילא ישנו החיוב גלות ומצות גואל הדם כו'.

48) מכות פ"ב מ"ז (יא, ב) ושם יב, א. וראה בכללות גדר גואל הדם (ובהבא לקמן) אנצ' תלמודית שם. וש"נ.

49) ולהעיר ממאירי מכות (יא, ב) שכתב במחלוקת ריה"ג ור"ע אי' הוי מצוה או רשות „ולא סוף דבר כשיצא אלא אף מעיקרו".

50) ראה צפ"ע מהד"ת טז, אי"ב, לב, ד (נעתק בכללי התומ"צ בערכו).

ע"פ משנת שא"ז חייב על כ"א, ושלימות הכפרה נעשית ע"י התשובה שבזמן הזה (ראה לקר' ש"ח שם ע' 416, ובארוכה בשיחת ר' תשרי תשמ"א) — יש לומר, דשאני גלות שהוא לא רק כפרה כקרבן, אלא גם גדר עונש.

ואף שחיוב קרבן חטאת הוא מצות היחיד, והמצוה דגלות היא מצות הביד' דמצות עשה להגלותו (רמב"ם רפ"ה מהל' רוצח. סהמ"צ ומנין המצות מ"ע רכה), הרי „גם המכה גם הוא בכלל מ"ע זו שנאמר (מסעי לה, כח) עליו כי בעיר מקלטו ישב עד מות הכהן הגדול" (חינוך מצוה תי בתחלתה), ואף שזה לאחר גמר דין, הרי גם בתחלה חייב עליו (משום הגנה, כדלקמן בפנים).

וראה לקמן הערה 47.

42) פרש"י פרשתנו יט, ו.

43) שם.

44) ולהעיר מחדא"ג מהרש"א מכות י, ב — דעיקר חובת גלות מפני גואל הדם שלא יהרגנו, וכשאין חשש זה אין חובת גלות. אבל כבר הקשו על דבריו שמוכח בכ"מ דכשאין גואל דם חייב לגלות. (ראה ספרי פרשתנו שם ה"ו. ועוד).

45) ראה ספרי דבי רב לספרי שם.

46) ראה בארוכה ביאור הרי"ם פערלא לסהמ"צ לרס"ג ח"ג פרשה יז, שגואל הדם מצוה דגוי' הוא ולא בתור שליח ב"ד.

(*) אבל ראה שו"ת צפ"ע (ווארשא) סרט"ז בסוף: ועי' בספרי פ' מסעי דמבואר דערי מקלט נוהג גם בוה"ז ע"ש אף שאין מקדשין ולא מזבח ולא סנהדרין. צפ"ע למכות ז, א (גליון ד"ה מנה"מ) — נעתק בצפ"ע עה"ת מסעי לה. כט. וראה קצוה"ח סימן ב.

(**) ראה אנציקלופד' תלמודית ערך גלות וערך גואל הדם בסוף. וש"נ. ועי' השו"ן בראשונים שהובאו שם. וראה רמ"א חו"מ ר"ס תכ"ה.

מציאות פון גואל הדם. וויבאלד (דער רמב"ם אליין פסקינט)⁵⁶ אז „באותו הזמן לא יהי' שם רעב ולא מלחמה ולא קנאה ותחרות כו' ולא יהי' עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד"; אין א מצב, פון „לא קנאה ותחרות" און זיין עסוק „לדעת את ה' בלבד", איז ווי קען זיין אז איינער זאל הרגנען א צווייטן וואס „לו אין משפט מות", נאך מצד דעם וואס „יחם לבבו".

און מען קען ניט ענטפערן אז דאס וואס מ'וועט לעתל דארפן האבן ערי מקלט וועט זיין — ניט אויף צו מציל זיין דעם הורג נפש בשגגה פון דעם גואל הדם, נאך — אלס א כפרה פאר דעם חטא (ווייל ענינן פון ערי מקלט איז ניט בלויז הגנה והצלה, נאך אויך כפרה⁵⁷ על החטא) — ווארום דער פטוק זאגט בפירוש „ולא ישפך דם גוי", אז זיי וועלן זיין (אויך לעתל) צוליב הגנה והצלה.

נוסף לזה: אויב די ערי מקלט לעתל וועלן זיין נאך צוליב דעם אז א הורג נפש בשגגה זאל האבן א כפרה, איז דאך ניטא דער חשש אז „כי ירבה הדרך והכהו נפש", איז ניטא קיין הכרח אויף ערי מקלט אין ארץ קני קניי וקדמוני דוקא — עס זיינען דאך שוין דא ערי מקלט אין א"י ועבר הירדן⁵⁸;

משא"כ ווען דער טעם איז (אויך ובעיקר) בכדי צו מציל זיין דעם הורג נפש בשגגה פון דעם גואל הדם, און

רוצח (פונקט ווי אן אנדער מענטש)⁵⁹ —

נאך אז אויך לדעה זו איז מלכת-חילה, נאך פאר דער ניסה לערי מקלט איז שוין דא א מצוה (ע"ד ווי שיטת הספרי⁶⁰) אויפן גואל הדם צו נוקם זיין מיתת קרובו; נאך היות אז תורה גיט דעם הורג נפש בשגגה די הגנה פון עיר מקלט, ווערט מיט דעם באוואונט, אז כל זמן דער רוצח איז נאך ניט אנגע-קומען לעיר מקלט⁶¹ איז ארי' הוא דרביע עלי' אויף דעם גואל הדם און ער קען ניט מקיים זיין מצותו⁶².

ו. מען דארף נאך אבער פארשטיין (בשיטת הרמב"ם):

דער רמב"ם פסקינט דאך⁶³ אז ס'איז נאך א רשות ביד גואל הדם להרגו (ווען יצא חוץ לתחומה בזדון). ולכאורה, אפילו לדעתו אז לעתל איז עולם כמנהגו נוהג, איז אין הכי נמי אז עס קען זיין א הורג נפש בשגגה, ווי קומט אבער דעמאלט — יחם לבבו (ובמילא) א

(51) ראה מניח מצוה תי.

(52) ובספרי דבי רב לספרי כאן, דמאן דאית לי' (כשי"ם) מצוה אפי' בתחלה מצוה (כבספרי כאן) אלא שנשאר בצ"ע. ובבבאורי הרי"ף פערלא לסהמ"צ לרס"ג מלית רעד כתב בפירוש הספרי שהמצוה היא לרדפו לעיר מקלטו ולא להרגו ע"ש. ומהספרי דבי רב משמע דמפרש גם להורגו.

(53) ולהעיר מצפ"ע מכות יב, א (גליון ד"ה רוצח שיצא) דאם לא גלה עדיין לכרע פטור אם הרגו. וי"ל ע"פ הג"ל בפנים, דכשאנו בורח לערי מקלט אין לו ההגנה.

(54) אף שיש לפרש שדוקא לאחר שנגמר דינו בב"ד הגלות וחל עליו החיוב להצטרע צער גלות ששקול כמעט כצער מיתתו (חינוך מצוה תי) הרי כשיצא מעיר מקלטו, מצוה ביד גואל הדם לקיים חיוב זה.

(55) ה"ל רוצח פיה ה"י.

(56) סוף הלכות מלכים.

(57) ראה מכות ב, ב. תודיה מודי שם יא, ב. ובכ"מ. וראה שו"ת צפ"ע שם. צפ"ע למכות (י, א) ד"ה הללו. וש"נ.

(58) כי אין מקור לחדש דערי מקלט קולטים ומכפרים רק על הורג נפש שכאותה מדינה.

מובן פארוואס מ'דארף האבן די הוספת הערים אין ארץ קניז קניז וקדמוני, היות אז ביי „לנוס שמה" איז נוגע עס זאל נישט זיין „ירבה הדרך".

ז. וייל הביאור בזה:

די הלכה פון גואל הדם מיט אלע פרטים איז נישט אן ענין פון „דברה תורה . . כנגד יצה"ר"⁵⁹ וועלכער וועט מסית זיין און מאכן אז „יחם לבבו" דערפאר האט תורה בלית ברירה געגעבן רשות (אדער א ציווי) צו הרג'ען דעם רוצח

— ווארום אויב א הורג נפש בשגגה איז נישט חייב מיתה, איז ווי איז שייך צו זאגן אז דער גואל הדם האט רשות אים צו הרג'ען, וכש"כ — אז עס איז א מצוה אויפן גואל הדם?

נאר דאס איז א הנהגה מעיקרא ע"פ תורה או מצוה⁶⁰: עס זיינען דא אופנים ווען די תורה הייסט ביז זאל אויספירן דעם חיוב מיתה — ווען עס זיינען דא עדים והתראה; פאראן אופנים ווען עס קומט מיתה בידי שמים; און ביי א הורג נפש בשגגה, וויבאלד אז דורך אים איז געהרג'עט געווארן א נפש מישראל⁶¹, האט תורה דאס איבערגעגעבן⁶² צו דעם

וואס „ראוי לירשו"⁶³ (א שייכות צו עס — ובמילא איז (ע"פ תורה) „יחם לבבו") צו הרג'ען דעם רוצח⁶⁴, אויף אראפנעמען דעם „רוצח גואל הדם את הרוצח גוי ולא תקחו כופר לנוס גוי ולא תחניפו את הארץ גוי ולא רץ לא יכופר לדם גוי כ"א בדם שופכו"⁶⁵ [ובפרשתנו „והי' עליך דמים"⁶⁷] — די מעשה החטא.

און דעריבער איז אויך לדעת הרמב"ם וואס פסק'נט אז „רשות לגואל הדם להרגו", דארף מען האבן ערי מקלט לעת"ל אויף אנטלויפן פון דעם גואל הדם, וויבאלד אז דער גואל הדם איז אן ענין ע"פ תורה⁶⁶ (ניט (נאר) מצד א טבע (יצה"ר) געפיל פון נקמה) — יחם לבבו,

ובמילא איז דאס אויך בהזמן (לעת"ל)⁶⁸ ווען עס איז „לא קנאה ותחרות" נאר „עסק כל העולם לדעת את ה' בלבד".

(63) רמב"ם שם פ"ב ה"ב — לענין גואל הדם בהורג במזיד.

(64) ע"ד החילוק באופן האבלות ע"פ חורה בהתאם למדת הקירוב משפחתי.

(65) ע"ד הענין ד. קנאין פוגען ב"י (סנהדרין פב, א), דלכמה דיעות הוי רשות (רא"ש ויד רמ"ה שם).

וראה גם רמ"א חו"מ סתכ"ה ס"ד).

וכן השו"ם במל"מ הל' רוצח ספ"א.

וייל שבגואל הדם הוי יתירה מזה, כי קנאי הבא לימלך אין מורין לו (סנהדרין שם), משא"כ בגואל הדם (שירי קרבן לירושלמי סנהדרין ספ"ט).

(66) מסעי לה, כז. לב-לג.

(67) ראה מ"ק ה, א.

(68) ראה תפארת ישראל למשנה מכות שם דהוי מצוה קטנה דכל כה"ג לגבי מצוה ממש רשות קרי לה.

(69) וזה שאפ"ל מציאות שאדם יהרג לעת"ל — אף שע"פ גמ' הנ"ל ס"א הוא לפי שהרג במזיד (בלי עדים) — צריך לומר (גם לדעת הרמב"ם) שהוא לפי שהרג במזיד בזמן הזה (ראה אלשיך שם).

(59) כמו באשת יפת תואר (קדושין כא, ס"ב). פרש"י תנא כא, יא).

(60) וכדמוכח מהא דלכו"ע במזיד, „מצוה ביד גואל הדם להרוג את הרוצח" (רמב"ם הל' רוצח פ"א ה"ב). ואם אין לו גואל הדם ביז מעמידים לו גואל הדם (סנהדרין מה, ב. וראה רמב"ם וס"מ שם). וראה הוספות הרמב"ן לספר המצות מ"ע יג. ובכ"מ. (61) ראה צע"נ מכות י, ב בתחלתו מגליון.

(62) ואף שהרשות לגואל הדם היא רק כשיצא חוץ לתחום (כברמב"ם שבהערה 55), משא"כ לפני גואל הדם (רק) פטור (רמב"ם שם פ"ה ה"ט) — י"ל שאיז שאז נתחדש כל הגדר דרשות משא"כ לפני שבא לעיר מקלטו, כ"א שלפניו ארי הוא דרכי ע"ל, וכנ"ל בפנים סוסי"ה לדעת המ"ד מצוה.

זאל מען זוכה זיין בקרוב צו דעם
„ירחיב ה'א את גבולך" וכפשוטו, און
עס וועט זיין דער „ויספת לך עוד שלש
ערים" — די הוספת ג' ערי מקלט,

און אויך ברוחניות, די התגלות טעמי
תורה לע"ל⁷¹ דורך משיח צדקנוי⁷²
במהרה בימינו ממש.

(משיחות מוצש"ק פ' בלק ופנחס תשל"ח)

ח. ויהי רצון אז דורך דער עבודה
פון ערי מקלט בזמן הזה ברוחניות —
לימוד התורה, וואס „דברי תורה . .
קולטין"⁷⁰,

ובפרט אין דעם זמן וואס איז געגעבן
געוואָרן אלס א „מקלט" — דער חודש
אלול וואס ר"ת שלו איז „אנה לידו
ושמתי לך", „לרמוז כי הקב"ה בחסדו
אנה וזמן חדש אלול לכל מי שחטא
בתוך השנה שישוב אז בתשובה ויקב-
לוהו"⁷²,

(70) מכות י, א. וראה אוה"ת מסעי ע' א' תיד
ואילך.

(71) ל"ת ושער הפסוקים להארזיל פ' משפטים.
פרי עץ חיים שער ר"ה פ"א.

(72) שה"פ שם. ועד"ו בל"ת ופע"ח שם.

(73) אוה"ת שם ס"ע א' תטו.

(74) רש"י שה"ש א, ב. — וראה ד"ה אל תצר את
מואב — לאדהאמ"צ.

בס"ד. ש"פ מטות ומסעי, מבה"ח מנחם-אב*, ה'תשט"ז

(הנחה בלתי מוגה)

הללוי' שירו להוי' שיר חדש תהלתו בקהל חסידים¹, וחותם² רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות בידם, דבהפסוקים שלאחר זה הוא מבאר מה יעשו בחרב וכו'. והנה איתא במדרש תהלים במקומו דמזמור זה מדבר בלע"ל: מי הם החסידים אלו ישראל, כל זמן שרואים את הקב"ה הם נעשים חסידים כו', ראוהו בים נעשו חסידים ואמרו שירה שנאמר³ אז ישיר כו', וכשיראו אותו לעוה"ב הם נעשים חסידים שנאמר תהלתו בקהל חסידים. וכן איתא במכילתא וילקוט פ' בשלח דשיר זה הוא לעתיד לבוא, ולכן אומר שיר חדש לשון זכר⁴, ובכ"מ נאמר שירה חדשה לשון נקבה, ואפילו בגאולת מצרים אומר השירה הזאת לשון נקבה. וכדמבאר בשה"ש רבה (עה"פ שחורה אני ונאווה)⁵ נקבה זו נוטלת עישור נכסים כו' כך ירשו ישראל ארץ ז' עממין שהוא עישור ע' אומות כו' אמרו שירה בלשון נקבה כו' שנאמר כו' השירה הזאת לה', אבל לעת"ל הן עתידין לירש כזכר היורש לכל נכסי אביו כו' אומרין בלשון זכר. וצריך להבין אומרו רוממות א"ל בגרונם וחרב פיפיות בידם, דמאחר שמדבר בגאולה העתידה, א"כ מהו ענין החרב, והרי לעתיד כתיב וכתתו חרבותם לאתים גו' לא ישא גוי אל גוי חרב.

(ב) ולהבין זה יש להקדים תחלה דאיתא במשנה (שבת פ"ו מ"ד) לא יצא האיש (בשבת) לא בסיף⁷ לא בקשת ולא בתריס ולא

(1) תהלים קמט, א.
(2) ביל"ש ברכה (עה"פ ויאמר ה' מסיני): וחתם .. רוממות א"ל בגרונם. וראה רשימות הצ"צ (יהל אור) לתהלים ע' תש בסופו.
(3) בשלח טו, א.
(4) ראה ג"כ תוד"ה ונאמר פסחים (קטז, ב) — ומשרז"ל (ע"ז כד, ב) וישנה כו' שיר חדש עיין רשימות הצ"צ (יהל אור) לתהלים ע' תשא.
(5) שה"ש א, ה.
(6) ישעי' ב, ד.
(7) עד כאן הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א.

(* "המאמר שנאמר בש"פ מטות-מסעי ש"ק מברכים חדש מנחם-אב .. הוא המאמר לא יצא האיש לא בסיף [תרל"ב] .. עם איזה שינויים, ובהוספת התחלה וסיום*." התחלת וסיום המאמר — הוגהו ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א.

(* לשון ה"פנת דבר" למאמר ד"ה לא יצא האיש לא בסיף תרל"ב שיצא לאור בקונטרס בפ"ע (קה"ת — ה' מנחם אב תשט"ז), ואח"כ בסה"מ תרל"ב ע' נב ואילץ, בתוספת איזה מ"מ והערות מכ"ק אדמו"ר שליט"א (חלקם נעתיקו לקמן).

ש"פ מטות ומסעי, מבה"ח מנחם-אב, ה'תשט"ז

באלה ולא ברומח כו', רבי אליעזר אומר תכשיטין הן לו, וחכמים אומרים אינו אלא כו' שנאמר וכתתו חרבותם לאתים. והנה במשנה זו נימנו חמשה כלי זיין, דסייף הוא חרב שהוא כלי זיין, וכן קשת, וגם תריס שענינו להגן בעד החצים ובליסטראות הוא ג"כ בכלל הכלי זיין, וכן אלה פי' בגמרא⁸ מאי אלה קולפא, שהוא שבט שמכין בו וראשו עב, וא"כ הוא ג"כ כלי זיין. ואיתא בירושלמי⁹ ע"פ¹⁰ וחמושים עלו בני ישראל מארץ מצרים, שבתבת וחמושים יש ב' פירושם, פירוש חמש ופירוש מזוינים, והיינו שהיו מזוינים בהחמשה כלי זיין שחושב בהמשנה (דכן הוא הגירסא הנכונה בירושלמי¹¹). וצריך להבין ההפרש בין גאולת מצרים לגאולה העתידה, דבגאולה העתידה כתיב וכתתו חרבותם לאתים, ובגאולת מצרים הי' צריך לכלי זיין, דלכאורה, מאחר שהו"ע של גאולה, א"כ למה צריך לכלי זיין.

ג) ולהבין זה, צריך להקדים תחלה ענין החרב ברוחניות. דהנה אמרו רז"ל¹² כל הקורא ק"ש כו' כאילו אווז חרב של שתי פיות, דמשמע מזה שיש איזה מעלה בחרב של שתי פיות דוקא. והענין הוא, כדאיתא בזהר¹³ דחרב דא הוי', רישא דחרבא הוא יו"ד דהוי', גופא דחרבא הוא וא"ו, ה"א ה"א הן תריין פיות דילי', נרתקא דחרבא הוא שם אד'. והענין הוא, דהנה כתיב¹⁴ הוי' יחתו מריביו, היינו, שישנם אלו הלוחמים על הוי', ונצוח המלחמה הוא ע"י שם הוי' גופא, דחרב דא הוי', וע"י חרב הוי' מנצחים המלחמה כנגד אלו הלוחמים על הוי'.

והענין הוא, דהנה יניקת החיצונים יכול להיות משני אופנים. אופן א' הוא מריבוי הצמצומים, דכשמאיר אוא"ס בבחי' גילוי משם אינם יכולים לקבל, לפי שאין השראת אוא"ס אלא בבחי' ביטול, אבל בבחי' יש אינו יכול להיות גילוי אוא"ס, כי אין אני והוא יכולים לדור¹⁵, ולכן הקליפות שהם יש ודבר נפרד אינם יכולים לקבל מבחי' גילוי, אבל כשנצמצם בבחי' ריבוי הצמצומים, יכולים הם לקבל יניקה, לפי שעכ"פ

ושהכי איתא במכילתא". ובהערה שם: "כן הוא ג"כ בילקוט במקומו ובמכילתא דרשב"י. וראה ג"כ הדר זקנים עה"פ".
 (12) ברכות ה, א.
 (13) ח"ג ערב, א. עדר, ב.
 (14) שמואל-א ב, יו"ד.
 (15) סוטה ה, א.

(8) שם סג, א.
 (9) שבת שם.
 (10) בשלח יג, יח.
 (11) ראה ד"ה לא יצא האיש הנ"ל:
 "בירושלמי שלפנינו הגי' חמשה עשר, אמנם בקה"ע גורס חמשה, ופי' שלמד מל' וחמושים ל' חמשה, ובי"פ מ' כ' בפי' שהגי' היא חמשה,

הללו' שירו להו' שיר חדש

מעט ביטול יש בהם, דקרו לי' אלקא דאלקיא¹⁶, אלא שהם מחזיקים גם את עצמם למציאות, אבל מעט ביטול יש בהם, ולכן יכולים הם לקבל יניקה מריבוי הצמצומים. ואופן הב' הוא שמקבלים יניקתם מהגבהה והתנשאות, היינו מעולם התהו שקדם לתקון, ששם אינו תופס מקום כלל, וכחשיכה כאורה¹⁷ בשוה, וכמ"ש¹⁸ שממית בידים תתפש והיא בהיכלי מלך, דכיון שנמצאת בהיכלי מלך ששם אינו תופס מקום כלל, לכן הנה גם שממית בידים תתפש. וזהו מ"ש¹⁹ אם תגביהי כנשר, שמגביהים את עצמם למעלה מאד, וכמו דרך הנשר בשמים²⁰.

והנה ענין זה גופא שיכולים לקבל יניקה ע"י ב' אופנים אלו, הרי זה תלוי בעבודת האדם. דהנה כתיב²¹ יעקב חבל נחלתו, וכמו למשל²² החבל שראשו אחד קשור למעלה וראשו א' למטה, הנה כשמתנענע הקצה התחתון מתנענע גם קצה העליון. ועד"ז הוא גם בעבודת נש"י, שלפי אופן עבודת האדם למטה נעשה ג"כ למעלה. והיינו שכאשר האדם משפיל את עצמו בדברים גשמיים, דתמורת זה שהי' צריך להיות פנימיות רצונו לאלקות בת"ת ותפלה, הנה תמורת זה משפיל את עצמו בדברים גשמיים, עי"ז הוא גורם גם למעלה ריבוי הצמצומים עד שיוכל להיות מזה יניקת החיצונים. וכן כשאדם מגבי' את עצמו בבחי' התנשאות וגסות, דהגם שיודע בעצמו היטב את הפחיתות שלו, מ"מ הוא מתנשא בלא טעם ודעת, הנה רוח אייתי רוח²³, שגורם יניקת החיצונים ממקום גבוה מאד. וזהו ענין פרעה אותיות העורף²⁴, שמקבל מבחי' עורף דאריך, שהוא בחי' גבוה מאד, וענין זה תלוי בעבודה, שכאשר פנו אלי עורף ולא פנים²⁵ (כמ"ש בהפטר), הנה עי"ז נמשך בחי' פרעה שיונק מעורף דא"א, ששם כחשיכה כאורה כו'. וזהו ענין חרב של שתי פיות, כדי להכרית יניקתם מב' האופנים.

ד) ולהבין הענין בפרטיות, הנה מבואר בספרי קבלה וחסידות בהדרושים דמצרים ויציאת מצרים, דמצרים הוא מיצר

---

16) סוף מנחות. ראה תניא פכ"ב ופכ"ד. אדום. וראה ג"כ ל"ת להאריז"ל עה"פ משלי וצע"ק בדרוש תער השכירה פ"ח [אוה"ת נ"ך ל, יט.

17) כרך ב' ע' תשפ ואילך].

18) ע"פ תהלים קלט, יב.

19) משלי ל, כח.

20) עובדי א, ד.

21) יט. עפמש"כ בעמק המלך שמות. ועוד.

22) ע"פ תהלים קלט, יב.

23) ע"פ תהלים קלט, יב.

24) ע"פ תהלים קלט, יב.

25) ע"פ תהלים קלט, יב.

26) ע"פ תהלים קלט, יב.

27) ע"פ תהלים קלט, יב.

28) ע"פ תהלים קלט, יב.

29) ע"פ תהלים קלט, יב.

30) ע"פ תהלים קלט, יב.

31) ע"פ תהלים קלט, יב.

32) ע"פ תהלים קלט, יב.

33) ע"פ תהלים קלט, יב.

34) ע"פ תהלים קלט, יב.

35) ע"פ תהלים קלט, יב.

36) ע"פ תהלים קלט, יב.

37) ע"פ תהלים קלט, יב.

38) ע"פ תהלים קלט, יב.

39) ע"פ תהלים קלט, יב.

40) ע"פ תהלים קלט, יב.

41) ע"פ תהלים קלט, יב.

42) ע"פ תהלים קלט, יב.

43) ע"פ תהלים קלט, יב.

44) ע"פ תהלים קלט, יב.

45) ע"פ תהלים קלט, יב.

46) ע"פ תהלים קלט, יב.

47) ע"פ תהלים קלט, יב.

48) ע"פ תהלים קלט, יב.

49) ע"פ תהלים קלט, יב.

50) ע"פ תהלים קלט, יב.

ש"פ מטות ומסעי, מבה"ח מנחם-אב, ה'תשט"ז

הגרונ, שבגרונ יש ג' בחי', קנה וושט וורידין, שהו"ע ג' שרי פרעה²⁶, שר המשקים שר הטבחים ושר האופים. והנה, כשם שיש מצרים וג' שרי פרעה בלעו"ז, כמו"כ יש מצרים וג' השרים גם בקדושה. דשר המשקים הוא המשכת התענוג, שהרי מים מצמיחים כל מיני תענוג²⁷, והו"ע המשכת התענוג האלקי בכל סדר ההשתלשלות. ובגוף האדם הוא הקנה, דבקנה יש גידי המוח וע"י הגידים נמשך התענוג מהמוח בכל הגוף, כמארז"ל²⁸ תלת קני הוי חד פריש ללבא וחד פריש לריאה וחד פריש לכבדא, שהם אברים כללים, וזהו"ע הקנה שהוא ממשיך את התענוג מהמוח ע"י גידי המוח בכל הגוף. ובעבודה הוא לימוד התורה בתענוג, שהתענוג הוא הפנימיות שמהתורה, וכמו"כ התענוג בתפלה, דזהו"ע שר המשקים. ושר הטבחים בעבודה הו"ע רתיחת הדמים בקדושה, שהוא בחי' אהבה כרשפי אש, דשר המשקים הו"ע אהבה בתענוגים שהיא אהבה שנמשכת כמים, ושר הטבחים הוא אהבה כרשפי אש. ושר האופים הוא תורה, והיינו דהגם שנת"ל דשר המשקים הוא תורה, הנה זהו התענוג דתורה, אבל תורה סתם הו"ע שר האופים, דתורה נקראת חטה, בגימטריא כ"ב²⁹, כ"ב אתון דאורייתא, ומהחטה צריך לעשות לחם, כמ"ש³⁰ לכו לחמו בלחמי, ובכדי שמהחטה תהי' לחם הרי זה ע"י אפי', כמ"ש³¹ ואפו עשר נשים לחמכם בתנור אחד, דתנור הוא חמימות האהבה כרשפי אש, ואחד הוא יחידו של עולם, ותנור אחד היינו הקאץ והרשפי אש בענין יחידו של עולם, הרי שיש כאן ב' ענינים, ענין התנור שהוא הרשפי אש, וענין יחידו של עולם שהוא נעלה ביותר, וזהו"ע שר האופים שהוא התורה, שהוא ממוצע בין הב' קוים דשר המשקים ושר הטבחים.

והנה ג' שרים אלו דקדושה כורתים את החיות מהג' שרים דלעו"ז. דהנה גם בלעו"ז יש ג' שרי פרעה, דשר המשקים בלעו"ז הוא התענוג בענינים גשמיים, דהגם שהוא תאות היתר, מ"מ, השקוע בהם גורם שאינו שייך כלל לענין אלקי. ושר הטבחים הוא רתיחת הדמים בדברים גשמיים וגם בדברים חומריים. ושר האופים הוא שבכללות ענינו אינו מונח בתורה כי אם בגשמיות. וע"י הג' שרים כמו שהם בקדושה מכריתים את היניקה מהג' שרי פרעה דלעו"ז. דהנה, ע"י שר המשקים בקדושה שהוא העבודה דאהבה בתענוגים, שענינו הוא המשכת התענוג

(26) ראה תו"א נח, ב ואילך. קב, ג ואילך.
 (27) ראה תניא פ"א (ה, סע"ב).
 (28) ראה זח"ג רלה, ב.
 (29) זח"ג קפח, ב.
 (30) משלי ט, ה.
 (31) בחוקותי כו, כו.

הללו' שירו להו' שיר חדש

בהשתלשלות ע"י ספירת החכמה, שזהו"ע הקנה, קנה חכמה קנה בינה³², הנה עי"ז הוא מכרית את היניקה שיונקים ממקום גבוה, דכאשר ההמשכה היא ע"י החכמה שענינה ביטול, אזי אי אפשר להם לקבל, כי, מה שיונקים ממקום הגבוה, הרי זה כשהוא בבחי' מקיף דוקא, אבל כאשר נמשך בפנימיות, אזי אין יכולים לינק, כמבואר בקונטרס ומעין³³ בארוכה. וזהו"ע שר המשקים שכורת היניקה ממקום הגבוה. וע"י שר הטבחים בקדושה הוא כורת את היניקה מריבוי צמצומים, שנעשה עי"ז שהאדם משפיל את עצמו בדברים גשמיים, והיינו שע"י האהבה כרשפי אש ורתיחת הדמים בקדושה, נכלה רתיחת הדמים שבלעו"ז, שזהו מה שתרגם ע"פ שר הטבחים, רב קטוליא, שענינו הוא כדאיתא בגמרא³⁴ ע"פ³⁵ זובח תודה יכבדני, כל הזובח את יצרו כו', והיינו שע"י רתיחת הדמים שבקדושה הרי הוא מכלה את רתיחת הדמים שבלעו"ז, ובמילא מתבטלת היניקה שמצד ריבוי הצמצומים.

וזהו חרב של שתי פיות, שהו"ע העבודה דאהבה בתענוגים ואהבה כרשפי אש. ובכללות הוא ההפרש בין תורה לתפלה, דתורה היא מלמעלה למטה, שע"ז מכרית היניקה שמצד המקיף, ותפלה היא מלמטה למעלה, בדרך מלחמה, דשעת צלותא שעת קרבא³⁶, ועי"ז מכרית היניקה מריבוי הצמצומים. וזהו חרב דא הוי', דב' האופנים ביניקת הקליפות נכרתים ע"י הוי' דוקא, דהיניקה שמצד המקיף נכרתת ע"י הוי', כמ"ש³⁷ אם תגביהי כנשר משם אורידך נאום הוי', וגם היניקה שמצד ריבוי הצמצומים נכרתת ע"י שם הוי', שהרי יניקת הקליפות היא מצד ריבוי הצמצומים דשם אלקים דוקא, ובוזה גופא אין זה מבחי' אל"ה, כי אם מבחי' י"ם, דממ"ח צירופים אלו יונקים אדמת בני חם³⁷, אך מצד הגילוי דשם הוי' מתבטלת היניקה. וזהו חרב דא הוי', שהוא חרב של שתי פיות להכרית יניקתם בב' האופנים. ובעבודה הוא העבודה דתורה והעבודה דתפלה, ויש מעלה בתפלה שהיא מלמטה למעלה על התורה שהיא מלמעלה למטה, וע"ד המעלה דאתכפא על אתהפכא, וכמו מעלת הבע"ת על צדיקים, שלכן משיח אתא לאתבא צדיקא בתיובתא³⁸. וזהו

(37) ראה ס' הליקוטים להאריז"ל ר"פ בא.

פע"ח שער חהמ"צ פ"ה. שער הכוונות ענין הפסח דרוש א. תו"א הוספות קט, ד.

(38) ראה זח"ג קנג, ב. וראה לקו"ת דרושי

שמע"צ צב, ב. שה"ש נ, סע"ב. מאמרי אדמו"ר האמצעי ויקרא ח"א ע' שיב. וש"נ.

(32) משלי ד, ה. וראה ברכות נו, א.

(33) מאמר ח ואילך.

(34) סנהדרין מג, ב.

(35) תהלים נ, כג.

(36) ראה זחר ח"ג רמג, א. ח"א רמ, ב.

תקוני זחר תי"ג (כט, ב). לקו"ת בלק עב, א.

תצא לד, ג. לה, ג.

ש"פ מטות ומסעי, מבה"ח מנחם-אב, ה'תשט"ז

כל הקורא ק"ש כו' כאילו אוחז חרב של שתי פיות, דק"ש נקראת חרב פיפיות להכרית היניקה מג' שרי פרעה, שע"ז היא היציאה ממצרים, ולכן מסיים בק"ש אני הוי' אלקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים גו'³⁹.

(ה) **וביאור** ענין החמשה כלי זיין בפרטיות בעבודה שבלב זו תפלה⁴⁰, הנה סיף שהוא חרב קאי על פסוקי דזמרה, מלשון לזמר עריצים⁴¹, דהיינו שע"י ההתבוננות בענין יהללו את שם הוי' כי הוא צוה ונבראו⁴², הרי הוא מזמר את העריצים. וקשת הוא שמו"ע, כמ"ש⁴³ בחרבי ובקשתי, ותרגם בצלותי ובבעותי, דמעלת הקשת הוא שפועל גם למרחוק, והוא ע"י שמושכין את היתר, דכל מה שימשכו את היתר למטה יותר יגיע החץ למרחוק יותר, ועוד מעלה יש בקשת על סיף, שהוא הורג גם לשונא שאינו רואהו. וכמו"כ הוא גם בהעבודה דשמו"ע, דשמו"ע הוא בקשה, הנה כל מה שיורגש אצלו החסרון ביותר, אזי תהי' הבקשה ומילוי הבקשה בעומק יותר, והיינו דכל שיתמרמר יותר על ריחוקו מאלקות, שזהו שמושכין את היתר למטה יותר, עי"ז יהי' מילוי הבקשה בעומק יותר. ועוד זאת, שהורג גם לשונא שאינו רואהו, שהו"ע דקות הרע, שהרי קודם התפלה הנה דרך איש ישר בעיניו⁴⁴, שהרי לא עבר על מ"ע ומל"ת, ובפרט כשלמד תורה מעט ומקיים מצוות הרי הוא צדיק בעיני עצמו, אמנם, כשמגיע להעבודה דשמו"ע, כאפט ער זיך שיש בו רע ומתחרט עליו, שזוהי הבקשה בשמו"ע סלח לנו, ואחרי שמו"ע אומרים אשמנו בגדנו וכו', בכל פרטי כ"ב האותיות, שע"ז מוציאים החיות מכ"ב האותיות שמהם היא יניקת הלעו"ז, כמבואר במ"א⁴⁵. וכל זה הוא לפי שהגילוי הוא ביותר, דבשמו"ע אומרים ברוך אתה הוי', שהו"ע ההמשכה דהוי' שלמעלה מהשתלשלות, וההמשכה הוא באלקינו מלך העולם, ולכן מצד ריבוי האור מעבירים גם את דקות הרע, וכמ"ש⁴⁶ וגם את הצרעה וגו' אל גדול ונורא, דלפי שהוא אל גדול, לכן נכרת גם דקות הרע. ואלה שהוא מקל לרדות⁴⁷, ענינו בעבודה הוא כמארז"ל¹² לעולם ירגיז אדם יצ"ט על יצה"ר, ופירוש לעולם הוא לפי ששרש הרע טוב הוא מבחי' גבורות וחסדים, ומצד הגבורות צריך להיות תמיד ענין

(45) ראה סהמ"צ להצ"צ לח, ב.

(46) עקב ז, כ"א.

(47) ראה תו"א ס"פ וישב. סד"ה ואתה

הרם תרל"א (סה"מ תרל"א ע' רצד ואילך).

המשך וככה תרל"ז פק"ט. קכח. ועוד.

(39) שלח טו, מא.

(40) תענית ב, א.

(41) ראה ישעי' כה, ה.

(42) תהלים קמח, ה.

(43) ויחי מח, כב. ות"א שם.

(44) משלי כא, ב.

הללו' שירו להו' שיר חדש

הרוגז. ורומח הוא ק"ש, דרמח הוא רמ"ח תיבין דק"ש⁴⁸, והוא"ו רומז על הוא"ו תיבות דשמע וברוך שם. והנה ההפרש בין אלה לרומח הוא, שע"י רומח נעשה נטילת החיות לגמרי, משא"כ באלה שהוא הכאה בלבד. וענינו בעבודה, דבמדות יש ב' בחי', מדות דהיתר ומדות דאיסור, הנה המדות דאיסור צריך להחרימם מכל וכל ע"י רומח, משא"כ במדות דהיתר צריך להיות האלה, להכותם ולהשתמש בהם בקדושה. והתריס שענינו להגן בעד החצים ובליסטראות, ענינו בעבודה הוא לכישת הטו"ת קודם התפלה ובשעת התפלה, דהנה בשעת התפלה יש התגברות הלעו"ז בלבד מעבודתו, כדאיתא בתניא⁴⁹ שהוא כמשל ערל העומד לנגדו לבלבלו מעבודתו, ועל זה הוא ענין לכישת טו"ת⁵⁰ שנעשים לבושים להנפש להגן בעד החצים כו'.

ו) ומעתה יובן הטעם שאמרו שבשבת לא יצא האיש בסייף, דהנה בעבודה דששת ימי החול הנה שעת צלותא היא שעת קרבא להלחם עם הרע שבנפשו, אמנם בערב שבת עם חשיכה נפרד הרע מן הטוב, וכמאמר⁵¹ וכל דינין מתעברין מינה ולית שולטנא כו' ואיהי אתפרשת כו', ולכן בשבת אינו שייך ענין מלחמה הנ"ל, וזהו שאמרו לא יצא האיש בחמשה כלי זיין הנ"ל, כי בשבת אינו זמן המלחמה הנ"ל. אבל רבי אליעזר אומר שמ"מ תכשיטין הן לו, והיינו שהבירורים דששת ימי החול הנה גם בשבת הם תכשיטין להתקשט בהן, דהתפלות דימי החול מתעלים בהתפלה דשבת, והוא קישוט להאדם שנצח בימי החול. וחכמים אומרים שאינם תכשיטים, וראי' על זה, שהרי לעתיד כתיב וכתתו חרבותם לאתים, ואם היו תכשיט היו מתקשטים בהם לעתיד, אלא שאינם תכשיט כלל, ואדרבה כו', וטעם הדבר הוא לפי שכל המתאבק עם מנוול מתנוול ג"כ⁵², ולכן אין זה תכשיט כלל.

ועפ"ז יובן ההפרש בין גאולת מצרים לגאולה העתידה, דעם היות שבגאולה העתידה כתיב וכתתו חרבותם לאתים, מ"מ, בגאולת מצרים כתיב וחמושים עלו, והיינו לפי שלעתיד כתיב⁵³ ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ, משא"כ בגאולת מצרים הי' הרע בתקפו עדיין, כמבאר

(48) זח"ב ערב, א. וראה לקו"ת תצא לח, א. כא.]

(49) פכ"ח.

(51) זח"ב קלה, ב.

(52) ראה תניא ספכ"ח.

(53) זכרי' יג, ב.

(50) ראה ג"כ קובץ מכתבים לאדמו"ר

(מהורש"ב) נ"ע מכתב א [אג"ק שלו ח"א ע']

ש"פ מטות ומסעי, מבה"ח מנחם-אב, ה'תשט"ז

בתניא⁵⁴ בענין כי ברח העם⁵⁵ שזהו לפי שהרע הי' בתקפו, אלא שכיון שהגאולה היתה צריכה להיות כהרף עין⁵⁶, לא רצו להתעסק (טשעפען זיך) עם זה, וכיון שהי' עדיין רע לכן הצטרכו לכלי זיין, משא"כ לעתיד שאת רוח הטומאה אעביר מן הארץ, אזי וכתתו חרבותם לאתים.

והנה⁵⁷ בגאולה העתידה יהי', בכללות, ב' מדריגות, בזמן וגם בנפש. דלעמי הארץ או כמ"ש באגה"ק לערב רב⁵⁸, ובהתחלת זמן הגאולה יהי' כן בכל ישראל, ע"ד מרז"ל⁵⁹ אין בין העוה"ז לימות המשיח אלא שעבוד מלכיות בלבד ויהי' צורך בחרב כו', אמנם ת"ח וכמ"ש באגה"ק לישראל שאינם מערב רב, ואח"כ יהי' כן בכלל, אשר את רוח הטומאה אעביר מן הארץ לא יצטרכו לחרב, ועז"נ וכתתו חרבותם לאתים גו'. וזהו אומרו רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות בידם, דאף אשר מדבר בלעתיד לבוא, כמ"ש בפתחת המזמור שירו להוי' שיר חדש תהלתו בקהל חסידים וכנ"ל, מ"מ הנה בתחילת זמן הגאולה יהי' צורך בכלי זיין. ועז"א אומר שיהי' רוממות א-ל בגרונם וחרב פיפיות בידם, לעשות נקמה בגוים, שיהיו עוד הגוים קודם שיתבררו לעבדו שכס אחד, וגם ע"ד המבואר בלקו"ת⁶⁰ ע"פ כל גוים סבבוני⁶¹ שהוא גוי אשר בקרבך⁶² הגוף ונה"ב, ויצטרכו לחרב פיפיות בידם. ואח"כ בשלימות הגאולה וכתתו חרבותם לאתים גו' ולא ישא גוי אל גוי חרב, כי את רוח הטומאה אעביר מן הארץ, ונתתי שלום בארץ⁶³ ע"י שר שלום⁶⁴ דוד⁶⁵ מלך המשיח, בהגאולה העתידה, במהרה בימינו.

(צא, ב) כאן לימוד"מ כאן לעוה"ב כו' כאן במחנה צדיקים כאן במחנה שכינה. ואכ"מ.
 (59) ברכות לר, ב.
 (60) דברים צ, ד.
 (61) תהלים קיח, יו"ד.
 (62) ע"פ תבוא כח, מג.
 (63) בחוקותי כו, ו.
 (64) ראה תרגום לישעי" ט, ה.
 (65) ראה קובץ מכתבים לאדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע מכתב ט בסופו [אג"ק שלו ח"א ע' שיב], דוד ולא קאמר בן דוד כו' וכמ"ש ועבדי דוד מלך עליהם.

(54) פל"א.
 (55) בשלח יד, ה.
 (56) ראה מכילתא ופרש"י בא יב, מא.
 (57) מכאן עד סוף המאמר הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א.
 (58) ראה זח"ג קכה, א. עבודת הקודש ח"ב פל"ח. אגה"ק סכ"ו. — ועפי"ז יש ליישב דברי הרמב"ם הל' תשובה פ"ח ה"ז ובהל' שבת רפי"ט דאין יוצאין בשבת ברומח וסייף וקשת ואלו ותריס ממש"כ בהל' תשובה ספ"ט — דלכאורה סותר להנ"ל. וראה מפרשי הרמב"ם שם בפ"ח. וראה ג"כ סנה'

והי' ביום ההוא יתקע בשופר גדול

[תשרי ה'תש"ג]

"והי' ביום ההוא יתקע בשופר גדול וכאו האובדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים והשתחוו לה' בהר הקדש בירושלים".¹

זו הנבואה שישעיהו הנביא אומר בשם ה' ברוך-הוא על אחרית הימים של הגאולה האחרונה, כמו שכתוב בפסוק הקודם² "ואתם תלוקטו (מן הגלויות)³ לאחד אחד בני ישראל". בזמן הגלות, עם ישראל התפזר בכל קצות הארץ, כמו שכתוב⁴ "כי כארבע רוחות השמים פרשתי אתכם נאום ה'".

כאשר יגיע זמן הגאולה, היהודים שימצאו בפינות שונות וגם נידחות של הארץ, וגם אלה שימצאו באיים קטנים רחוקים מאוד, וכן גם במקומות שבהם ימצאו רק יהודים בודדים, יתקבצו אז גם הם כדי להתקבל אל תוך כלל ישראל.

הגם שאותם יהודים מועטים, בפרט אותם בודדים שימצאו בפינות נידחות שונות של הארץ ובאיי הים, יהיו מאוד מגושמים ושקועים בענייני העולם, ורחוקים מיהדות בכלל, ולא ירצו לצאת מבתיהם הטובים והמסודרים להצטרף אל משיח צדקנו לארץ ישראל, הם בכלל לא ירצו לשמוע אודות הגאולה המאושרת מהגלות על-ידי משיח צדקנו;

שכן, כאשר יתקרב עת הגאולה, חלק מבני ישראל יתגשם מאוד ויתבולל בין תושבי הארצות בהן ימצאו, בשל סיבות שונות, כמו חברים רעים או מנהיגים רעים, עד שלעיתים ישכחו, או לא ירצו לדעת, את מוצאם היהודי; כיצד תתקיים הבטחתו של הקדוש ברוך-הוא שישעיהו הנביא אומר בשם ה' יתברך – שהם יחזרו לעמם? על כך אומרת הנבואה השניה, שישמע ייקלט קול השופר הגדול שיזעזע את כולם.

(3) רש"י.

(4) זכריה ב, י.

(1) ישעיהו כז, יג.

(2) שם, יב.

וה' ביום ההוא יתקע בשופר גדול

הנבואה הראשונה היא, שה' יתברך יזעזע את העולם, ערב הגאולה, בזעזוע כה חזק עד שכל האנושות תרעד. הזעזוע הפלאי יביא להכרה, שגם היהודים הנשכחים ביותר הינם יהודים.

הנבואה השנייה היא, שהשופר הגדול יעורר גם את האובדים והנידחים, שגם להם תהיה תשוקה להשתחוות לפני האלקות הקדושה בירושלים.

קיצור. ערב הגאולה ה' יתברך יסעיר את העולם, ואז גם היהודים הרחוקים ביותר יכירו שהם יהודים. השופר הגדול יעורר את נקודת היהדות, גם אצל יהודים אובדים ונידחים.

ב.

צריך להבין; מהו ענינו של השופר הגדול?

כתוב⁵ "ואדני הוי' בשופר יתקע והלך בסערות תימן".

פסוק זה גם הוא נבואה, על-ידי זכריה הנביא, על אחרית הימים של הגלות האחרונה, ומהו ענין השופר הגדול? הנבואה "ואדני הוי' בשופר יתקע" עוסקת בשופר של מלחמה שצריך להחריב את הארצות שחטאו הרבה בכלל, וכנגד עם ישראל בפרט. זהו שכתוב "והלך בסערות תימן": קול השופר ש"ואדני הוי' בשופר יתקע", הוא שופר מלחמה ש"והלך בסערות תימן". הוא עומד להחריב את הארצות החוטאות.

בנבואה זו מחכרים שניים משמותיו של הקב"ה – שם אדני ושם הוי'. שם אדני הוא שם דין, ושם הוי' הוא שם הרחמים⁶.

למרות שחורבן ומלחמה ענינם דין, אך באמת הדין הוא רחמים, שמלבד זאת שהחוטאים מתנקים מחטאיהם, המלחמה והזעזועים הסוערים שלה, הם הכנה והכשרה מסוימת לגאולה השלימה על-ידי משיח צדקנו;

זהו ענינו של השופר הגדול.

הוא יעורר אצל כל היהודים את נקודת היהדות, שכל אחד, על-פי מעמדו ומצבו, ישתפר ויתעלה בחיי תורה ומצוות יהודיים, וכשמשח צדקנו יבא

(6) לקוטי תורה, ראש השנה ס, ג.

(5) שם ט, יד.

ספר המאמרים – אידיש

בקרוב, אזי יקויים הכתוב⁷ "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש", כי חבלי המשיח ניקו ומנקים את עם ישראל מכל הלכלוך שהצטבר, והשופר הגדול יעורר את כולם לשמוע ולקלוט את הקדושה האלקית.

קול השופר וסערות תימן יגרמו שגם האובדים והנדחים שהתרחקו לחלוטין מעם ישראל והתבוללו בעמים זרים. גם אלו שנדחו כה רחוק, ונפלו מטה מטה, עד שהם מתביישים להקרא בשם "יהודי", ומתרגזים כאשר מזכירים להם את מוצאם היהודי ועושים את כל האפשרי כדי להבדל מיהדות ומיהודים – גם הם יגיעו להכרה שהם יהודים.

כפי שאנו רואים במוחש, שחבלי המשיח זעזעו את כולם, ובמידה מסוימת קירבו ליהדות, ויקרבו עוד יותר. אלא שעם כל זה אלו הם היסורים של חבלי המשיח.

השופר הגדול הוא קריאת חיבה האבהית של ה' יתברך שתגיע לכל היהודים, גם לאובדים והנדחים.

קיצור. "ואד' הוי' בשופר יתקע" הוא קול השופר של המלחמה ש"והלך בסערות תימן", להחריב את העולם החוטא ולהחזיר לכלל ישראל את היהודים שהתרחקו. אד' הוא דין – חבלי המשיח, הוי' הוא רחמים – ההכנה לגאולה השלימה. ה"יתקע בשופר גדול" הוא קריאת תשובה וחיבה האלקית לכל היהודים.

ג.

קריאת החיבה האלקית לתשובה שתהיה לאחר חבלי המשיח, תהיה כה עזה, שמלבד זאת שהיא תעורר את בני התורה ושומרי המצוה בגעגועים לא רגילים לאלקות; להתמסרות על-אנושית לקיום המצוות ולימוד התורה, ולתשוקה עזה להתעלות ביראת שמים, אהבת הבורא ברוך-הוא ואהבת ישראל עם מידות טובות – היא תגיע גם לאלו שנפלו מטה מטה ושקעו בטינוף תאוות העולם.

(7) יתרו יט, ו.

והי' ביום ההוא יתקע בשופר גדול

קריאת החיבה האלקית לתשובה תגיע גם ל"האובדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים", אלו הנמצאים בכוכן העמוק ביותר של חיי־תאווה מופקרים, המביאים למעשי־הרצח הגדולים ביותר, ותעורר גם בהם את התשוקה לחיים יהודיים של תורה ומצוות. הגעגוע הפנימי שלהם יהיה להשתחוות אל הקדושה האלקית בירושלים. זהו "ובאו האובדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים".

חטאי האנושות הכלליים נחלקים לשני חלקים בעלי שתי תכונות שונות: אחת היא התענגות שלווה והשניה התמכרות נלהבת סוערת. לשתי תכונות אלו יש שני מקורות שונים. מקור העונג הקר והמיושב של תאוות גשמיות הוא בעיקרו שכל, ומקור ההתמכרות הסוערת לתאוות גשמיות כאש בוערת הוא בעיקרו מידות.

כוונת הביטוי 'בעיקרו שכל' ו'בעיקרו מידות' היא, שלמרות שבשניהם העיקר הוא העונג והתאוות הגשמיות, החילוק הוא באיזה אופן הם באים לידי ביטוי. האם זהו עונג קר ומיושב, או עונג של התמכרות כאש בוערת.

העונג הקר והמיושב משביע את בעל התאווה, והשובע מושך את בעל התאווה יותר ויותר עד שהוא נעשה שקוע בזה. זהו האובד "בארץ אשור" – אשור⁸ משמעו עונג ואשור. המתמסר לתאוות הוא אובד "בארץ אשור";

ההתמכרות מתוך התלהבות לתאוות גשמיות כאש בוערת עושה את בעל התאווה צמא יותר לתאוות, עד שהוא מתדרדר לכוכן הנחות של פשעים. זהו הנידח "בארץ מצרים" – מצרים⁹ משמעו הכוכן הנחות ביותר של חטאים.

בתחילה הם חבלי המשיח של "ואד' הוי' בשופר יתקע", לזעזע את היהודים בכלל ואת הרחוקים בפרט, ואחר־כך יהיה ה"יתקע בשופר גדול" – קריאת החיבה האבהית־אלקית לתשובה, שתעורר את נקודת היהדות אצל כל היהודים בכלל, ואצל אלה שהיו אובדים ונידחים בפרט, שכולם ילכו עם משיח צדקנו בקרוב ממש להשתחוות לה' בהר הקודש בירושלים.

ביותר, כמו שנאמר (ויקרא יח, ג) כמעשה ארץ מצרים גו'. ראה גם יחזקאל כג, מסכת קידושין מט, ב ועוד [הערת כ"ק אדמו"ר].

(8) מלשון אשרי יושבי ביתך [הערת כ"ק אדמו"ר]. לקוטי תורה, ראש השנה ס, ע"א.
(9) מצרים היתה שקועה בחטאים הנחותים

ספר המאמרים – אידיש

קיצור. אחרי חבלי המשיח המבהילים והמחרידים, תבוא קריאת חיבה אלקית חזקה מאוד לתשובה, שתשפיע על כל היהודים וגם על הרחוקים ביותר, שהם קרירים ומיושבים או מכורים בהתלהבות כאש בוערת לתאוות-ההפקרות הנחותות ביותר, וגם הם ישובו לחיי תורה ומצוות, ואת כולם משיח צדקנו יוביל בקרוב ממש לארץ ישראל שנוקתה היטב.

בס"ד. ש"פ בראשית, מבה"ח מרחשון, ה'תשכ"ח

— התוועדות ב, המשך להתוועדות יום שמחת-תורה —

(הנחה בלתי מוגה)

והי' ביום ההוא יתקע בשופר גדול ובאו האובדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים והשתחוּו להוי' בהר הקודש בירושלים¹. ומבאר כ"ק מו"ח אדמו"ר במאמרו ד"ה זה², שזוהי נבואת ישעי' על הזמן דאחרית הימים, ובאה בהמשך למ"ש בפסוק שלפניו³, והי' ביום ההוא יחבוט הוי' משכנות הנהר עד נחל מצרים ואתם תלוקטו לאחד אחד בני ישראל. דהנה, בזמן הגלות מפוזרים בני"י בכל קצוי תבל, ועד לפנה נדחת שבה נמצאים רק אחדים מישראל, שלכן יצטרך הקב"ה ללקט אותם אחד אחד ולהשיבם לכלל ישראל. אמנם, כיון שמצד החושך כפול ומכופל שבזמן הגלות ישנם כאלו מבני"י שנשתקעו (פארזונקען געוואָרן) בגלות עד כדי כך שנעשו במעמד ומצב של אובדים ונדחים רח"ל, אינו מובן, איך תתקיים נבואת ישעי' שאתם תלוקטו לאחד אחד בני ישראל. אך הענין הוא, שעל זה נאמר והי' ביום ההוא יתקע בשופר גדול גו', והיינו שערב הגאולה תהי' אתערותא דלעילא באופן של חרדה גדולה (א' גרויסע אויפטרייסלונג) שתחריד (עס וועט אויפטרייסלען) ותעורר את כל אחד ואחד מבני"י, אפילו האובדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים, שגם הם יבואו וישתחוּו לה' בהר הקודש בירושלים.

(ב) וממשיך בהמאמר, שישנה גם נבואת זכרי' על הזמן דאחרית הימים, ובה נאמר⁴ ואדני הוי' בשופר יתקע והלך בסערוֹת תימן. ומבאר, שמ"ש ואדני הוי' בשופר יתקע הו"ע שופר של מלחמה שענינו להחריב את הארצות שחטאו הרבה בכלל ונגד עם ישראל בפרט,

(1) ישעי' כז, יג.

(2) "המאמר נאמר (נכתב) לאחר השואה ל"ע ול"ע, ונדפס בשעתו בירחון "הקריאה והקדושה" (תשרי תש"ג). ואח"כ בספר המאמרים — אידיש (ע' 78 ואילך)*.

(3) ישעי' שם, יב.

(4) זכרי' ט, יד.

ע"פ הוראת כ"ק אדמו"ר שליט"א בקונטרס בפ"ע — כ"ה אלול תשכ"ח. וראה גם השיחה שלאחרי המאמר.

(*) לשון ה"פתח דבר" למאמר זה שנדפס

וכהמשך הפסוק והלך בסערות תימן, סופה חזקה של רוח דרומית⁵, היינו, שכל העולם יזדעזע ברוחות סערה מצד המלחמות שבין האומות, וכמ"ש⁶ וסכסכתי מצרים במצרים (דקאי על כל האומות שנקראים בשם מצרים ע"ש שהם מצירים לישראל⁷) ונלחמו גו' ממלכה בממלכה, וכיון שלב מלכים ביד ה'⁸, הרי מובן שהסכסוך שבין מלכים בא מהקב"ה, שזהו שאדני הוי' בשופר יתקע, ומצד זה יהי' הענין דסערות תימן. וזהו שבענין זה נזכרו ב' שמות, שם אדני שהוא שם של דיין⁹, ושם הוי' שהוא שם של רחמים¹⁰, כי, חורבן ומלחמה הם ענינים של דיין, אבל באמת הנה דיין זה הו"ע של רחמים, כי, נוסף לכך שעי"ז נעשית הטהרה מענין החטאים כו', הרי מלחמה זו באופן של סערות תימן מהוה הכנה והכשרה מסויימת לגאולה השלימה ע"י משיח צדקנו. ולאחרי שאדני הוי' בשופר יתקע והלך בסערות תימן, שזהו כללות הענין דחבלי משיח ערב הגאולה, הנה לאח"ז יהי' גם הענין דיתקע בשופר גדול, שענינה של תקיעה זו הוא קריאה של קירוב מאבינו שבשמים (השי"ת'ס פאָטערליכער קירוב'דיגער רוף) לעורר את נקודת היהדות שבכל אחד ואחד מבנ"י, אפילו האובדים והנדחים.

ויש להוסיף בזה, דהנה נת"ל שהפסוק יתקע בשופר גדול גו' בא בהמשך לפסוק ואתם תלוקטו לאחד אחד בני ישראל, והרי גם הענין דאתם תלוקטו גו' הוא בדרך קירוב חיבה (כמו הקריאה של קירוב דיתקע בשופר גדול), כמובן ממ"ש בפירוש רש"י על הפסוק¹¹ ושב הוי' אלקיך את שבותך, שהקב"ה עצמו אוחז בידיו ממש איש איש ממקומו כענין שנאמר ואתם תלוקטו לאחד אחד בני ישראל, שזה מורה על חיבה גדולה ביותר. ומזה מובן שיציאת בנ"י מהגלות תהי' (לא בדרך הכרח, שיגרשו אותם מהגלות, אלא) ברצונם הטוב, שכל אחד ואחד מישראל יתעורר ברצון ותשוקה לצאת מן הגלות, ולבוא למעמד ומצב של השתחווה לה' בהר הקודש בירושלים, שכל זה הוא מצד הקריאה של קירוב דהתקיעה בשופר גדול.

ג) והנה קריאה זו של קירוב מאבינו שבשמים לעורר את נקודת היהדות שבכאו"א מישראל, אפילו האובדים והנדחים, נקראת בשם

(5) ראה תרגום יונתן, רד"ק וראב"ע עה"פ. (9) עץ חיים שער יח (שער רפ"ח ניצוצין)

(6) ישעי' יט, ב. פ"ה.

(7) ראה ב"ר פט"ז, ד. (10) שמו"ר פ"ג, ט. ובכ"מ.

(8) ע"פ משלי כא, א. (11) נצבים ל. ג.

שופר גדול, שלמעלה משופר סתם (אדני-הוי' בשופר יתקע, שופר סתם)¹², ולמעלה גם מהשופר דמ"ת, שרק קול השופר הי' חזק מאד¹³, קול גדול¹⁴, אבל השופר עצמו הי' שופר סתם, ומזה מובן, שהשופר דלעת"ל שנקרא שופר גדול הוא למעלה גם מהשופר דמ"ת. וכמובן גם ממ"ש בפרדר"א¹⁵ בענין אילו של יצחק, שקרן של שמאל נשמע קולו על הר סיני, וקרן של ימין שהוא גדול מהשמאל, עתיד לתקוע בו לעת"ל.

והענין בזה¹⁶, שכדי לעזור את נקודת היהדות שבכאו"א מישראל, אפילו האובדים והנדחים, לא מספיק שופר סתם, אלא יש צורך בשופר גדול דוקא. וזהו החילוק שבין השופר דמ"ת להשופר דלעת"ל, שבמ"ת הי' מספיק שופר סתם, כיון שבנ"י היו אז במדריגת צדיקים¹⁷, אבל כאשר מפני חטאינו גלינו מארצנו¹⁸, ועד שיש כאלו שנעשו במעמד ומצב של אובדים ונדחים, האובדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים [שהם שני סוגי גלות]¹⁹. גלות אשור, אשור מלשון אושר ותענוג, כמו באשרי כי אשוני בנות²⁰, מאשר שמינה לחמו²¹, שהיתה ארץ טובה, כדברי סנחריב מלך אשור לבנ"י: ולקחתי אתכם אל ארץ כארצכם²², ואכלו איש גפנו ואיש תאנתו²³, הנה מצד ריבוי השיקוע בתאוות ותענוגים גשמיים ע"י עצת היצר שהיום אומר לו עשה כך וכו'²⁴, יכולים לבוא למעמד ומצב של אובדים, שזהו עד שאינם רוצים לצאת מן הגלות. וגלות מצרים, שהיתה ארץ מסוגרת שאפילו עבד אחד לא יכול לברוח ממנה²⁵, ושם הי' קושי השעבוד בעבודת פרך, ועד כדי כך שהיו משקעים תינוקות של ישראל בבנין כו'²⁶, ומצד גודל המיצר והעקתא, יכולים לבוא למעמד ומצב של נדחים, וכמו בגלות מצרים, שגם כאשר בא משה ואמר פקד פקדתי גו'²⁷, שזהו הסימן שהי' מסור בידם שבלשון זה הם נגאלים²⁸,

(12) ראה גם לקו"ת דרושי ר"ה נט, ג ואילך.
(13) יתרו יט, יט.
(14) ואתחנן ה, יט. וראה עט"ר שער ר"ה פכ"א (כב, ב).
(15) פל"א.
(16) ראה גם ד"ה זה דיום ב' דר"ה פ"ג (לעיל ע' 5), וד"ה זה דשבת שובה פ"ג (לעיל ע' 14 ואילך).
(17) ראה סה"מ תרל"ו ח"ב ע' שס. תרנ"ב ס"ע ג. ועוד.

(18) תפלת מוסף דיו"ט.
(19) ראה גם לקו"ת שם ס, א.
(20) ויצא ל, יג.
(21) ויחי מט, כ.
(22) מלכים-ב יח, לב. ישעי' לו, יז.
(23) מלכים שם, לא. ישעי' שם, טז.
(24) שבת קה, ב.
(25) מכילתא ופרש"י יתרו יח, ט.
(26) ראה שמו"ר פ"ה, כא. ועוד.
(27) שמות ג, טז.
(28) פרש"י שם, יח.

מ"מ, לא שמעו אל משה מקוצר רוח ומעבודה קשה²⁹], אזי לא מספיקה ההתעוררות שע"י שופר סתם, כמו השופר דמ"ת. וראי' לדבר, שהרי ענין השופר דמ"ת ישנו גם עתה, וכפי שמבאר אדמו"ר הזקן³⁰ מה שאמר רז"ל³¹ מה להלן באימה ביראה ברתת ובזיע אף כאן כו', שלכאורה אינו מובן דמיון זה, שהרי במעמד הר סיני וכל העם רואים את הקולות כו', משא"כ בעסק התורה של כל אדם כשלומד בפני עצמו, אלא הענין הוא, שגם עסק התורה שבכ"א ובכל זמן הוא דבר ה' ממש שנאמר למשה מסיני, ומזה מובן, שע"י עסק התורה ישנו גם עתה קול השופר דמ"ת, וזהו מ"ש³² (גבי קול השופר דמ"ת קול גדול) ולא יסף, שפירושו ולא פסק³³, כיון שגם בעסק התורה עתה ישנו קול השופר דמ"ת. ומ"מ, הרי רואים במוחש שאין זה מעורר את האובדים והנדחים. אך עז"נ והי' ביום ההוא יתקע בשופר גדול, היינו, שקודם הגאולה תהי' התעוררות מלמעלה ע"י התקיעה בשופר גדול דוקא.

ועוד זאת, דגבי שופר סתם כתיב ואד' הוי' בשופר יתקע, משא"כ גבי שופר גדול כתיב יתקע ולא נזכר מי התוקע (לא אד', או אלקים, שמורה על היותו בעל הכחות כולם (כחות הטבע כו'), כדאיתא בשו"ע³⁴ בפירוש כוונת שם אלקים, ואפילו לא הוי', שמורה על מדת הרחמים³⁵), לפי³⁵ שהוא המשכה וגילוי מבחי' סתימא דכל סתימין, שהוא בחי' שלא נתפס בשום אות ורמיזא כלל, שזוהי הפנימיות דאלקות הקשורה עם ומעוררת את פנימיות הנשמה, וכמ"ש³⁶ בקשו פני את פניך הוי' אבקש, ובלשון הזהר³⁷, בחי' סתים דקוב"ה, הקשורה עם בחי' סתים שבישראל (דכשם שבקוב"ה יש בחי' סתים וגליא, כך גם בישראל יש בחי' סתים וגליא כו'), שזוהי בחי' היחידה שבנפש, שנקראת בשם יחידה ע"ש התקשרותה עם בחי' יחיד³⁸, ועד לעצם הנשמה שלמעלה גם מבחי' יחידה (שהרי גם יחידה היא א' מהחמשה שמות שנקראו לה³⁹, שמזה מובן שעצם הנשמה היא למעלה מזה)⁴⁰.

-
(29) וארא ו, ט.	(36) תהלים כז, ח.
(30) תו"א יתרו סז, ב.	(37) ח"ג עג, א. וראה לקו"ת ויקרא ה, ג.
(31) ברכות כב, א. מו"ק ט, א.	נצבים מו, א.
(32) ואתחנן ה, יט.	(38) ראה לקו"ת פ' ראה כה, א. סה"מ
(33) סוטה יו"ד, ב. וש"נ. הובא בפרש"י	תרצ"ו ע' 57. וש"נ.
עה"פ. וראה שמור"ר שם, ט. ספכ"ח. ועוד.	(39) ב"ר פי"ד, ט.
(34) או"ח ס"ה.	(40) ראה סה"מ שם ע' 56. וש"נ.
(35) לקו"ת שם נט. סע"ד.	

ועי"ן דוקא יתעוררו גם האובדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים,
 ובאו גו' והשתחוו לה' גו'¹⁹, ובאופן דתלוקטו לאחר אחד,
 בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו שיקבץ נדחי ישראל⁴¹,
 בקרוב ממש.

ה'תשכ"ח

ה'תשכ"ח

- שיחת ל"ד אייר, פסח שני תש"מ -

וואס דאס איז דער "ותבל עול" - דאס האט מבטל געווען דער עולו של סנחריב, וואס דאס איז בדוגמא פון משיח און מלחמת גוג ומגוג.

און אט דא קומט צו נאך א ענין וואס איז פארבונדן מיט רשב"י, און וואס תושבע"פ האט דאס אריינגעשטעלט אין אנפאנג פון תושבע"פ, אין מס' ברכות, אין פרק ראשון, אז אמר ר' יוחנן בשם רשב"י, אז ס'איז דא דער ענין פון מלחמת גוג ומגוג, וואס לכא' איז דאס א געוואלדיקע צרה לישראל, ווי ער זאגט אין סנהדרין ובכ"מ,

דערנאך זאגט רשב"י אז ס'איז דא ר"ל א ערגערע זאך און וואס איז דאס - תרבות רעה בביתו של אדם.

און בריינגט אויף דערויף די ראי' פון ספר התהילים אויכעט בתחלתו.

וואס דער תהילים הויבט זיך אן פון "אשרי האיש" און דערנאך "למה רגשו גוים" - ווי די גמ' זאגט אין ברכות אז דאס איז איין פרק - איין קאפיטל, און דערנאך זאגט ער אז "מזמור לדוד בברחו מפני אבשלום בנו".

זאגט רשב"י אז "בברחו מפני אבשלום בנו" האט ער געזאגט "מה רבו צרי",

משא"כ בא "למה רגשו גוים ולאומים יהגו ריק", זאגט ער ניט "מה רבו צרי", און זאגט אדרבה: אז דאס איז גאר "יהגו ריק", און ווי רשב"י טייטשט דאס אפ (און מפרשי הש"ס) אז אין דערויף זאגט ער ניט "מה רבו צרי", דאס איז א ענין פון ריק והבל, ס'האט קיין ממשות לגבי אידן!

ס'טלאגן זיך גוים צווישן זיך, "רגשו גוים ולאומים יהגו" דאס איז אבער "ריק" - פארוואס? ווייל ס'איז "יושב בשמים ישחק ה' ילעג למו", "סכסכתי מצרים במצרים", און גוים צווישן זיך און לאומים צווישן זיך,

בשעת ס'קומט אבער ווי קוקט אויף דערויף א איד, האט ער דעם פס"ד אין תורה אז דאס איז "רגשו גוים ולאומים יהגו" איז אבער לגבי אידן דאס "ריק" - ניט ח"ו "כחי ועוצת ידי" נאר דאס איז דערפאר וואס "יושב בשמים ישחק ה' ילעג למו" במילא רירט דאס ניט אן אידן,

זאגן נאך "מה רבו צרי" - ח"ו! דאס איז ניט קיין "צרי", זיי ריידן זיך איין ענינים, וואס איז ריק והבל, ס'האט קיין ממשות ניט בפועל, פארוואס? דערפאר וואס "עמנו א-ל".

וואס דארף מען יע באווארענען דער "רבו צרי" - די תרבות בביתו של אדם. אז ס'זאל ניט ח"ו "אבשלום בנו".

וואס וואס איז געווען דער ענין - אז לא עצבו אביו מימיו, וואס דערנאך איז געגאנגען אדני' ווי ער איז מפרש אין מלכים, דערפאר וואס לא עצבו אביו מימיו, מ'האט אים געדארפט מחנך זיין אין א אופן אז לא עצבו אביו, און בשעת מ'גיס אים נאך איז דערנאך ווערט ר"ל א מקום אז ס'זאל זיין "רבו צרי",

און מ'פארבינדט דאס - לכא' ס'איז דאך א ציווי בפ"ע, וואס איז דא דער קשר מיט מלחמת גוג ומגוג? פארבינדט מען איין זאך מיט דער צווייטע - און ווער פארבינדט דאס - רשב"י.

און וואו שטעלט ער דאס - אין אנהויבס פון תושבע"פ, און די מסכת ווערט אנגערופן בשם "ברכות", און דאס איז דער פרק ראשון אין ברכות!

וואס דאס איז דער האמור לעיל מיטן גאנצן שטורעם בנוגע צו חינוך.

- שיחת י"ד אייר, פסח שני תש"מ -

אט דאס וואס ס'איז דא "רגשו גויס ולאומים יהגו", ווייטן אידן אז דאס איז "ריק", דערפאר וואס "יושב בשמים ישחק ה' ילעג למו" - ניט נאר ער איז דאס מבטל נאר ער שטייט נאך אין א אופן פון לעג און שחוק ווי מ'איז לועג פון א נארישקייט אז היתכן מ'טוט גאר אזא מין זאך.

הנוגע בהם כנוגע בבבת עינו.

וואס אט דאס וואס רשב"י זאגט אז בשביעית, ער רעכנט אויס די זיבן יאר וואס בסופן קומט משיח צדקנו, זאגט ער אז בשנה השביעית איז מלחמות און במוצאי שביעית איז בא משיח.

וואס איז דא די נחמה פון מלחמות - דאס איז די מלחמות וואס "רגשו גויס ולאומים יהגו", "סכסכתי מצרים במצרים", א מעשה אפגאניסטאן, א מעשה דאס, א מעשה דער פלפול מיט יענע הוראות, דער רגש און מיט יענעם רגש, אבער בנוגע צו אידן איז "לא ינום ולא יישן שומר ישראל", פארוואס? - דערפאר וואס א איד - ישראל פארבינדט זיך מיטן "שומר ישראל".

און אט דעמאלט זעט ער בגלוי אז "יושב בשמים ישחק ה' ילעג למו".

און אט דאס וואס מ'זאגט "ננתקה" מיטן גאנצן ענין - איז ווי ער איז מסיים אז "חסו בו".

און די הקדמה לזה פארוואס איז דאס - דערפאר וואס מ'האט שולל געווען, ווי רשב"י האט באווארנט אז "בברחו מפני אבשלום בנו" - ס'איז ניטא אזוינע קינדער צווישן אידן!

ס'איז געווען אמאל, בדוגמא ווי מ'זאגט אויף דוד'ן אז לא הי' ראוי לאותו מעשה, נאר וואדען ס'האט געדארפט זיין הקים עולה של תשובה, איז כדי א איד זאל וויסן אז ער קען תשובה טאן, און דאס גיט אים כח ער זאל תשובה טאן, במילא אז ער קען איז סוכ"ס איז לא ידח ממנו נידח, א זיכערע זאך אז ער טוט תשובה, דורך דערויף וואס ס'איז געווען "בברחו מפני אבשלום בנו", במילא איז דערנאך האט ער מנצח געווען און האט געזאגט אט דעם מזמור,

און דערנאך איז געקומען רשב"י און האט מפרש געווען וואס דער מזמור לערנט אויף וויפל ס'איז נוגע דער חינוך פון א אידישן קינד.

און פארבינדט דאס און זאגט דאס אז דאס איז פארבונדן דערמיט וואס מלחמת גוג ומגוג רירט ניט אן אידן.

ס'שלאגט זיך גוג ומגוג, און מ'פרעגט די שאלה היתכן - ס'שטייט דאך אין תנ"ך אז דאס וועט זיין פארבונדן מיט ירושלים? - און ס'איז בפירוש אין יחזקאל?

- אבער דאס רירט ניט אן ניט די אידישקייט פון ירושלים, און ניט ירושלים כפשוטו, דאס איז סביב ירושלים, אז א איד שטעלט זיך בתוקף אז ירושלים איז דאס עיר בה חנה דוד, און שמה אשר יקראו לה בלה"ק דאס איז א שטאט וואס זי איז יראת ה' בשלימות,

און יראה וואס איז בשלימות קומט דאס אראפ אין מעשה בפועל, ווארום אז ניט איז דאס ניט קיין יראה, א יראה ווען דאס פועל'ס בנוגע למעשה בפועל, במילא איז די מעשה אויכעט בשלימות.

האט מען ירושלים בשלימות, און דאס וואס ס'איז געווען דער "עוצו עצה ודברו דבר" - איז וויבאלד אז מ'האט קינדער וואס זיי פירן זיך אין א אופן פון "עמנו

א-ל", איז "עמנו א-ל" איז דעמאלט "ותופר" און "לא יקום" און ס'וועט זיין "עד זקנה ועד שיבה" מיט אלע פרטים וואס ער רעכנט בהמשך לזה.

וואס דאס איז כאמור - התורה היא ניצחית, דאס איז א הוראה בכל מקום ובכל זמן, אין די טעג וואס מ'שטייט בסמיכות צו לג"ב שטייט דאס מער בגלוי, ווארום דאס איז יומין זכאין במיוחד אין אט די ענינים.

דאס גיט אבער אויך א הוראה ווי אזוי צו אויסצונוצן און אויף וואס אויסצונוצן די טעג.

און כאמור - ביתר שאת ויתר עוז בהתחלת פון דעם טאג פון פ"ש, וואס דאס מאכט דער ענין און פאריכט און ממלא און משלים, און אויכעט משלים מל' שלימות, ביז אויכעט דעם ענין פון גר שנתגייר,

ווי דער מיטעלער רבי טייטשט דאס אין ביאורי הזהר, אויפן מארז"ל אז לא גלו ישראל אלא להרבות עליהם גרים, אז ס'איז ניטא אזויפיל גרים אז צוליב דערויף דארף מען האלטן אידן קארגע צוויי טויזנט יאר אין גלות!

איז ער מסביר אז יעדער ניצוץ קדושה וואס מ'נעמט אים ארויס פון דעם מקום ההפכי, איז דאס א גר שנתגייר.

- ער איז געווען אין דער מקום ההפכי פון אידישקייט און קדושה און מ'האט אים פון דארט ארויסגענומען דורך תורה און קיום המצוות דורך "כל דרכיך דעהו" אפי' דורך "כל מעשיך לש"ש".

און אט דעמאלט איז עושיין פ"ש, איז מען משלים אויך מל' שלימות, און מ'גייט מקבל זיין פני מ"צ, והם הכירוהו תחלה די ילדים און גידולים שגדלתם גייען בראשם, און נאך זיי גייען נאך די עלטערן וואס זיי (די קינדער) האבן אויפגעטאן אז "והשיב לב אבות על ידי בנים".

און מ'גייט אלע צוזאמען "ולב בנים על אבותם", ובשמחה גדולה לקבל פני משיח צדקנו, ושמחת עולם על ראשם,

ובמהרה בימינו ממש.

כ"ף מנ"א תשמ"ב

כ"ף מנ"א

ויה"ר שבמהרה בימינו ממש יקויים היעוד „ומחה ה' דמעה מעל כל פנים“, שאז יהי' המעמד ומצב ד„שמחת עולם על ראשם“, ויהפכו ימים הראשונים דחודש אב – „לששון ולשמחה ולמועדים טובים“, ואדרבה: „מועדים טובים“ אלו (שיבאו ע"י הפיכת ענין ה„דמעה“ ל„מועד“) יהיו באופן נעלה יותר משאר ה„מועדים טובים“, כפי שמצינו בנוגע לחמשה עשר באב (הבא לאחר גודל הירידה דתשעה באב) שע"ז אמרז"ל „לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיום הכיפורים“, היינו, באופן נעלה יותר מט"ו בניסן (חג המצות) וט"ו בתשרי (חג הסוכות).

ולהעיר – שחמשה עשר באב ויום הכיפורים קשורים שניהם עם עבודת התשובה:

ענינו של „יום הכיפורים“ הוא – כשמו – ענין של כפרה, הבאה ע"י עבודת התשובה. ובפרט ע"פ המבואר ברמב"ם (הל' תשובה פ"ב ה"ז) ש„יום הכיפורים הוא זמן תשובה לכל .. והוא קץ מחילה וסליחה לישראל“.

וחמשה עשר באב בא לאחר הירידה דת"ב [וכמובן גם מזה שא' הטעמים ליו"ט דחמשה עשר באב הוא – „שכלו בו מתי מדבר“, היינו, ש„כל ט' באב היו עושין קבריהן כו' ואותה השנה שכלתה הגזירה קמו כולם, והיו סבורים שמא טעו בחודש, עד שראו הלבנה מלאה (בט"ו באב) ואז ידעו שכלתה הגזירה, ועשו יו"ט“], ומאחר שהירידה דת"ב קשורה עם כללות ענין הגלות, הבא בסיבת ענין החטאים, „מפני חטאינו גלינו מארצנו“, מובן, שהעילוי דחמשה עשר באב קשור עם עבודת התשובה – ביטול כללות ענין החטא, וביטול המסובב – כללות ענין הגלות.

ויה"ר שע"ז שלומדים בתורה שתכלית ומטרת ירידת הגלות היא העלי' שתבוא לאח"ז – נזכה לקיום ענינים אלו בפועל ממש (לא רק באופן ד„כאילו הקריב כו'“, אלא בפועל ממש).

ובפשטות – שזוכים לקיום היעוד „ומחה ה' דמעה מעל כל פנים“ בפועל ממש, כאשר יקויים היעוד ד„הקיצו ורגנו שוכני עפר“, כולל – בעל היארציט וההילולא, וכל גדולי וצדיקי עולם, „רמשה ואהרן עמהם“, וכן כאו"א מבנ"י שעליהם נאמר „ועמך כולם צדיקים“,

במהרה בימינו ממש.

ע"י האחדות דישראל נפעל אחדות עם באומות העולם

לח. דובר לעיל אודות כללות ענין הגלות – „צדקה עשה הקב"ה עם ישראל שפזרן לבין האומות“ – שתכלית הכוונה בזה היא, לקבץ ולאסוף את כל בנ"י ביחד, באופן ד„קהל גדול ישובו הנה“, „בנערינו ובזקנינו בבנינו ובבנותינו“.

אבל לכאורה נשאלת שאלה: מאחר שהגלות נמשך כבר למעלה מ־1900 שנה, זאת אומרת, שכבר עברו כמה וכמה דורות שבנ"י נמצאים בגלות, א"כ, אינו מובן: איזה עילוי נפעל בהיות הנשמה בגוף – „ימי שנותינו בהם שבעים

כ"ף מנ"א

שנה ואם בגבורות שמונים שנה", והיו ימיו מאה ועשרים שנה" – ובמשך כל שנים אלו נמצאת היא בזמן הגלות?

ובסגנון אחר: איזה תועלת יש לנשמה הנמצאת בגוף מזה שלאחרי מאות שנים יהי ענין הגאולה?

והנה, א' הביאורים בזה הוא – ע"פ הידוע שבמקום שמחשבתו של אדם שם הוא נמצא [כפי שהדבר מתבטא גם בנוגע להלכה בפועל – בנוגע להלכות עירובין, שאע"פ שהעירוב נמצא בריחוק מקום ממנו, הנה מאחר שמחשבתו היא אודות העירוב, הרי זה נחשב כאילו הוא נמצא במקום שבו מונח העירוב, וממקום זה נחשב תחום שבת], ולכן, כאשר יהודי חושב אודות ענין הגאולה, הרי שם הוא נמצא!

ועד"ז מובן בנוגע לענין התפלה על הגאולה. ובהקדים:

תפלה אמיתית ענינה – „כעבדא קמי מרי", שזהו תנאי עיקרי בענין התפלה. וכפי שמבאר הרמב"ם (הל' תפלה רפ"ד) ש„חמשה דברים מעכבין את התפלה", כולל „כוונת הלב", „כאילו הוא עומד לפני השכינה" (שם הט"ז), היינו, שאם חסרה כוונה זו הרי זו תפלה בטילה, כי חסר הענין העיקרי שבתפלה. וכפי שמאריך הגר"ח מבריסק בביאור דברי הרמב"ם.

[אדמו"ר הזקן מבאר באגה"ק (קו"א קנד, ב) שתפלה שלא בכוונה „יש לה תיקון בקל לחזור ולעלות, כשמתפלל בכוונה אפילו תפלה אחת מלוקטת מתפלות כל השנה, כמ"ש במק"מ פ' פקודי". אבל – נוסף לזה – צריכים למצוא מקור לדבר גם ע"פ נגלה דתורה, ואכ"מ].

והנה, כאשר יהודי עומד ומתפלל „כעבדא קמי מרי", ומבקש מהקב"ה „את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח . . כי לישועתך קרינו כל היום", „ותחינה עינינו בשוכך לציון", וכוונתו בזה היא – לפשוטם של דברים, „אני מתפלל לדעת זה התינוק" (ורק לאח"ז באים כל הרמזים והכוונות שבדבר) – יש לו כבר את ענין הגאולה באופן ד„עולמך תראה בחיך".

לט. אבל עדיין נשאלת השאלה: הרי סוכ"ס נמצאים עדיין בנ"י במעמד ומצב ד„פיזרן לבין האומות"?

כאשר תהי' הגאולה האמיתית והשלימה – אזי יהיו כל בנ"י בארץ הקודש, „שלימות העם" – עם ישראל בשלימותו, ביחד עם „שלימות הארץ", היינו, שעם ישראל בשלימותו יהי' בארץ ישראל בשלימותה, כולל – השלימות ד„כי ירחיב", ואז תהי' ירושלים עיר הקודש בשלימותה, ובית המקדש בשלימותו, ולכן, כאשר כל בנ"י יעלו לרגל (כולל ילדי ישראל שלפני בר-מצוה – כל שיכול להלך ברגליו להר הבית – כו"כ שנים קודם בר-מצוה) – באופן ד„עומדים צפופים ומשתחווים רוחים" – אזי נפעלת אחדותם של בנ"י בפועל ממש, שזהו כללות ענינה של ירושלים עיר הקודש – „עיר שחוברה לה יחדיו", היינו, שהיא פועלת את אחדותם של כל בנ"י ביחד – „כל ישראל חברים" (ראה ירושלמי חגיגה פ"ג ה"ו).

כ"ף מנ"א

[וענין זה שייך גם משחרב ביהמ"ק - כידוע שרבינו האי גאון הי' עולה לירושלים בכל שנה בחג הסוכות. וכידוע השקו"ט באחרונים האם גדר המצוה דעלי' לרגל שייך גם לאחר שחרב ביהמ"ק].

והנה, כל זה שייך לעתיד לבוא, כאשר ירושלים תתפשט בכל ארץ ישראל, היינו, שא"י כולה תהי' במעמד ומצב ד"ח, חוברה לה יחדיו", כי על ידה יתחברו ויתאחדו כל בנ"י למציאות ד"ק, קהל גדול"; אבל מה עושים בזמן הגלות ולא בזמן הרגל - כאשר בנ"י נמצאים במעמד ומצב ד"ח, פיזרן לבין האומות"?

מ. והביאור בזה - אחדותם של ישראל נפעלת ע"י קיום מצות אהבת ישראל - „ואהבת לרעך כמוך“.

דהנה, כאשר יהודי מקיים את המצוה ד"ח, ואהבת לרעך כמוך" כדבעי [אין הכוונה לקיום המצוה בהתאם לסודות והרמזים והכוונות שבה, אלא קיום המצוה כפשוטה - כפי שיכולים להסביר לפשוט שבפשוטים שבישראל], הנה מאחר שמציאותו של „רעך“ הוא „כמוך“, הרי כשם שאינו יכול להפרד מעצמו, כמו כן אינו יכול להפרד מחבירו, היות ש„רעך“ הוא „כמוך“!

וכמבואר בירושלמי (גדרים פ"ט ה"ד) המשל מב' ידים של גוף א', שלא שייך שיד א' תזיק ותרע ליד השני', מאחר שמדובר אודות ב' ידים של גוף א'. וכמו כן מובן בנמשל - שכל בנ"י הם מציאות של גוף אחד, ולכן ישנו החיוב ד"ח, ואהבת לרעך כמוך“.

ומאחר שמצות „ואהבת לרעך כמוך“ נאמרה ביחס לכאו"א מישראל (ללא כל הגבלה) - כמבואר בתניא פרק ל"ב, וכמבואר בארוכה בשיחות רבותינו נשיאנו, וכידוע הפתגם שאהבת ישראל צריכה להיות אפילו ביחס ליהודי שמעולם לא ראהו ומעולם לא הי' לו שום קשר עמו - נמצא שע"י קיום מצות אהבת ישראל מתאחדים בנ"י ונעשים למציאות אחת בגלוי (היפך הענין ד"ח, פיזרן לבין האומות“).

ועפ"ז מובן מה שמרעישים כל כך אודות הענין ד"ח, אהבת ישראל", שזהו „כלל גדול בתורה“, „ואידך פירושה הוא זיל גמור“, כמבואר ומודגש גם בנגלה בתורה, ועאכו"כ בספרי מוסר וחסידות - כי עי"ז מבטלים את הענין ד"ח, פיזרן לבין האומות“.

וכאשר בנ"י נמצאים במעמד ומצב של אחדות (ע"י מצות „ואהבת ישראל“) - הרי הם ממשיכים ופועלים את ענין האחדות בעולם כולו, כידוע הפירוש במ"ש „גוי אחד בארץ“, שבנ"י ממשיכים את בחי' „אחד“ למטה „בארץ“, היינו, שגם אצל אומות העולם נפעל ענין השלום והאחדות, שלום אמיתי ובריקימא, כמ"ש „לא ישא גוי אל גוי חרב“.

מא. „והמעשה הוא העיקר“ - היינו, שלא מספיק ללמוד אודות הענין דאהבת ישראל, ולחשוב שהלימוד יחשב כאילו עסק בזה בפועל ממש, אלא „המעשה הוא העיקר“ - קיום מצות „ואהבת לרעך כמוך“ במעשה בפועל.

כ"ף מג"א

וכמובן בפשטות שמאמר חז"ל, „כל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה“, וכן בנוגע לשאר הקרבנות – קאי רק אודות מעמד ומצב שאין באפשרותו להקריב עולה בפועל ממש; אבל בזמן שביהמ"ק הי' קיים, ובהיותו במעמד ומצב המאפשר לו להקריב עולה בפועל ממש (כאשר נמצא בקירוב מקום לביהמ"ק, ובמצב של טהרה) – הנה גם אם יעסוק בתורת עולה יומם ולילה, אין זה נחשב להקרבת קרבן עולה בפועל ממש.

ועד"ז מובן בנוגע למצות הצדקה – שאין מספיק הלימוד והעסק בהלכות צדקה, אלא צריכים לקיים את מצות הצדקה בפועל ממש.

[ובפרט ע"פ המבואר בספרי מוסר שמ"ש, „והשיב את הגזילה גו" קאי גם על מצות הצדקה, כי הפרוטה הנמצאת אצלו היא של העני, אלא שהקב"ה רצה לתת זאת לעני באמצעות שליח בשר ודם, ובחר בו שהוא יהי' השליח שעל ידו יתבצע הדבר.

זאת אומרת: פרנסת העני באה מאת הקב"ה, כמ"ש „פותח את ידיך ומשביע לכל חי רצון“, „היזן את העולם כולו בטובו בחן בחסד וברחמים" – אלא ישנם כאלו שהקב"ה נותן להם את פרנסתם באמצעות שליח בשר ודם המקיים את מצות הצדקה.

וכמסופר בגמרא (כתובות סז, ב), „ההוא דאתא לקמי' דרבא אמר לו במה אתה סועד, אמר לו בתרנגולת פטומה ויין ישן. אמר לי' ולא חיישת לדוחקא דציבורא, א"ל אטו מדידהו קאכילנא מדרחמנא קאכילנא, דתנינא עיני כל אליך ישברו ואתה נותן להם את אכלם בעתו, בעתם לא נאמר אלא בעתו, מלמד שכל אחד ואחד נותן הקב"ה פרנסתו בעתו“.

ומובן, שכאשר מדובר אודות בן מלך מפונק כו', שזהו מעמדו ומצבו של כאו"א מישראל שהוא בן אברהם יצחק ויעקב – חייב הקב"ה לתת לו את כל צרכיו בהרחבה, כסעודת שלמה בשעתו, כפס"ד הגמרא (ב"מ פג, א).

ועפ"ז – מאחר שמצד רצונו של הקב"ה שייכת פרוטה זו לעני, ומה שפרוטה זו נמצאת אצלו הרי זה משום שהקב"ה רוצה שהוא יהי' השליח לתתה לעני – הרי הוא מחוייב לתתה לעני מצד החיוב ד„והשיב את הגזילה גו“, ומה שהדבר הוא בגדר של צדקה – הרי זה משום שנתנית פרוטה זו לעני תלוי ברצונו ובבחירתו החפשית, ולכן, כאשר מחליט לתתה לעני, אומרים על זה „ולך תהי' צדקה“.

ומכל זה מובן בפשטות שאין להסתפק בלימוד הלכות צדקה, אלא בהכרח לקיים את המצוה בפועל ממש].

ועד"ז מובן בנוגע לכללות הענין דאהבת ישראל – שאין להסתפק בלימוד ענין זה בתורה, אלא „המעשה הוא העיקר" – קיום מצות „ואהבת לרעך כמוך" בפועל ממש.

מב. וכאמור לעיל – ע"י קיום מצות „ואהבת לרעך כמוך“, מבטלים את

כ"ף מנ"א

הענין ד', פיזרן לבין האומות", כי עי"ז מתגלה שמצד אמיתית ופנימיות הענינים (מצד הנשמה) נמצאים כל בני"י במעמד ומצב של אחדות.

ומובן שמציאותם האמיתית של בני"י היא – הנשמה, כפס"ד הרמב"ם (ספ"ב מהלכות גירושין) שהיות שבפנימיותו רוצה כל יהודי לקיים את המצוות הרי זה רצונו האמיתי, וזאת – למרות שהוא צועק ככרוכיא שאינו רוצה זאת, אלא ש",כופין אותו עד שיאמר רוצה אני", אעפ"כ, אמירתו ",רוצה אני" (לקיים את המצוות) הרי זה רצונו האמיתי, וקרינן ב' ",לרצונכם תזכחוהו".

וזהו כללות העילוי שבאהבת ישראל – שעיי"ז מתאחדים כל בני"י באופן ד', כולנו כאחד", היינו, למרות חילוקי הדרגות דבני"י, מ",ראשיכם שבטיכם" עד ",חוטב עציך ושואב מימין", הרי הם ",גוי אחד", ועיי"ז נמשכת ברכת ה', כי ",ברכנו אבינו כולנו כאחד".

מג. והנה, כדי לפעול את ענין האחדות בבני"י – זקוקים לדבר שיאחד אותם למרות חילוקי הדרגות שביניהם. וענין זה נפעל עיי" התורה – עיי" עמידת בני"י, נגד ההר", הר סיני, שבו קיבלו את התורה (כמאמר ",משה קיבל תורה מסיני"), הנה עוד קודם נתינת וקבלת התורה בפועל (עיי" ההכנה למ"ת) נפעל כבר הענין ד",ויחן שם ישראל", ",ויחן" לשון יחיד, ",כאיש אחד בלב אחד".

זאת אומרת: למרות שהיו ששים ריבוא מישראל, כמ"ש, שש מאות אלף רגלי הגברים", לבד מנשים וטף – אעפ"כ, עצם עמידתם, נגד ההר" שבו קיבלו את התורה, עוד קודם נתינת התורה בפועל, נפעל כבר אצלם ענין האחדות, עד ש",תורת אמת" אומרת שחנייתם היתה באופן ד",ויחן" – לשון יחיד, ",כאיש אחד בלב אחד".

ובפרט ע"פ המוזכר לעיל (סט"ו) ש",ישראל" ר"ת, יש ששים ריבוא אותיות לתורה", כנגד ששים ריבוא נש"י, כי לכאנ"א מישראל יש אות בתורה – שעפ"ז מובן שעיי" התורה נעשים בני"י למציאות אחת, כשם שהתורה כולה היא ",תורה אחת".

ויתירה מזו: מבואר בכתבי האריז"ל שבכל ענין בתורה ישנם ששים ריבוא פירושים, וכן הוא בכל א' מד' אופני לימוד התורה – פשט, רמז, דרוש וסוד. ומאחר שלכל יהודי יש אות בתורה, מובן, שלכל יהודי ישנה דרך מיוחדת בלימוד התורה (כנ"ל ס"י).

ובזה רואים את גדול ענין האחדות שבתורה – שכל ס"ר הפירושים בכל א' מד' אופני פרד"ס התורה, נמצאים וכלולים ביחד באות אל"ף דתיבת, אנכי ה' אלקיך", ובאות ב' דתיבת, בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ". ולכן בכח התורה לפעול את אחדותם של בני"י.

מד. ע"פ האמור לעיל שישנם ריבוי פירושים וריבוי אופנים בלימוד התורה – יש לבאר מאמר תמוה בגמרא:

כ"ף מנ"א

בסוף מסכת הוריות איתא: „כשם שהזית משכח לימוד של שבעים שנה, כך שמן זית מחזיר לימוד של שבעים שנה”.

ולכאורה, צריך להבין: מהו הגדר המיוחד ד, „לימוד של שבעים שנה” – הרי לימוד התורה צריך להיות במשך כל חיי האדם, אפילו לאחר גיל שבעים שנה?!

ואין לומר שנקט „לימוד של שבעים שנה” ע”פ מש”נ „ימי שנותינו בהם שבעים שנה” – כי יהודי שחי שבעים שנה בלבד אינו מגיע ל, „לימוד של שבעים שנה”, שהרי לימוד התורה אינו מתחיל תיכף ומיד בשעה שנולד, אלא מאז שהתינוק מתחיל לדבר, שזהו בגיל שנתיים לערך, וא”כ, בהגיעו לגיל שבעים שנה, יש לו לימוד של ס”ח שנה בלבד. ומובן, שלמרות גודל העילוי שבלימוד של ס”ח שנה (ס”ח בגימטריא „חיים”) – אין זה „לימוד של שבעים שנה”.

ולאידך – יהודי שמאריך ימים יותר משבעים שנה – „ואם בגבורות שמונים שנה”, „והיו ימיו מאה ועשרים שנה”, חייב גם הוא בלימוד התורה, וכפי שמצינו אצל משה רבינו – שלמד תורה עד יומו האחרון בגיל מאה ועשרים שנה, בהיותו במעמד ומצב ד, „לא כהתה עינו ולא נס ליחור”, וא”כ, לימודו ה’ יותר מ, „לימוד של שבעים שנה”, ואעפ”כ, מדגישה הגמרא את הענין ד, „לימוד של שבעים שנה”!

ואם תמצי לומר שענין הזית ושמן זית פועל ומשפיע רק ב, „לימוד של שבעים שנה”, ותו לא – הרי הא גופא טעמא בעי: מדוע ב, „לימוד של שבעים שנה” יכול לפעול הזית ושמן זית, ואילו בלימוד של שבעים ואחד שנה – אין כל פעולה לזית ולשמן זית?!

בשלמא כאשר מדובר אודות ענין דהיפך הטוב – „זית משכח לימוד של שבעים שנה”, יכולים למצוא הסברה מדוע פעולת הזית (באופן דהיפך הטוב) שייכת רק ב, „לימוד של שבעים שנה”, ולא בלימוד שהוא יותר משבעים שנה; אבל כאשר מדובר אודות הפעולה ד, „שמן זית”, „שמן למאור”, ענין החכמה כו’ („מחזיר לימוד כו’”) – הנה אם נאמר שאינו יכול להגיע לדרגת הלימוד דשמונים שנה או מאה ועשרים שנה, הרי זה היפך העילוי ד, „שמן למאור”!

מה. והביאור בזה – ע”פ האמור לעיל שישנם ריבוי דרגות ואופנים בלימוד התורה. ובהקדים:

ישנו חילוק כללי בין לימוד התורה באופן של עלי’ מדרגא א’ לדרגא נעלית יותר שבערך לדרגא שלפני’, לבין לימוד התורה באופן של עלי’ שבאין ערוך. והחילוק שבזה: כאשר העלי’ מדרגא לדרגא (בלימוד התורה) היא בערך זה לזה, הרי אופן הלימוד הקודם מסייע באופן הלימוד היותר נעלה; אבל כאשר העלי’ היא באופן שבאין ערוך – הנה לא זו בלבד שאופן הלימוד הקודם אינו מסייע לאופן הלימוד הנעלה ממנו באופן שבאין ערוך, אלא אדרבה: אופן הלימוד הקודם מבלבל לאופן הלימוד שבאין ערוך.

כ"ף מנ"א

וכפי שמצינו בנוגע ללימוד חכמות העולם – שכאשר מדובר אודות לימוד ב' חכמות הרחוקות זו מזו בתכלית, ולדוגמא: חכמת העשי' וחכמת הנפש, שלכל א' מחכמות אלו ישנה דרך וגישה מיוחדת באופן הלימוד והשקו"ט כו' – הנה כל זמן שחקוק בזכרוננו הדרך והגישה ללימוד חכמת העשי', הרי זה מבלבל אותו מהדרך והגישה המיוחדת ללימוד חכמה עיונית, חכמת הנפש, וכיו"ב.

ועאכ"כ כאשר מדובר אודות המעבר מלימוד חכמות העולם ללימוד חכמת התורה (להבדיל) – שהדרך והגישה ללימוד חכמות העולם (אפילו חכמה עיונית) מבלבלת ומפריעה לדרך והגישה ללימוד חכמת התורה.

ויתירה מזו: אפילו בתורה עצמה מצינו ענין זה – כמסופר בגמרא (ב"מ פה, סע"א) ש"ר' זירא כי סליק לארעא דישראל יתיב מאה תעניתא (או ארבעים תעניתא) דלשתכח גמרא בבלאה מיני', כי היכי דלא נטרדי', היינו, שדרך הלימוד דתלמוד בבלי לא יבלבל אותו מדרך הלימוד דתלמוד ירושלמי.

זאת אומרת: למרות גודל העילוי שבלימודו של ר' זירא בתלמוד בבלי, הנה מצד ריחוק הערך שבזה ביחס לאופן הלימוד דתלמוד ירושלמי (שאופן הלימוד דירושלמי נעלה יותר מאופן הלימוד דבבלי, באופן שבאין ערוך), ה' כדאי לו להתענות ריבוי תעניות כדי לשכוח אודות אופן הלימוד דבבלי, כדי שהדבר לא יפריע ויבלבל אותו מאופן הלימוד דירושלמי.

וכידוע המבואר בשערי אורה ובכ"מ אודות כללות החילוק שבין תלמוד בבלי לתלמוד ירושלמי – שאופן הלימוד דתלמוד ירושלמי הוא באין ערוך לגבי אופן הלימוד דתלמוד בבלי.

דוגמא לדבר: מבואר בכ"מ שהיות שהחילוק בין ג"ע התחתון לג"ע העליון הוא חילוק שבאין ערוך, לכן, כדי שיוכלו לקבל את הגילויים דג"ע העליון בהכרח לשכוח תחילה את הגילויים דג"ע התחתון (שלא יבלבלו להשגת הגילויים דג"ע העליון), וזהו ענין ה"עמוד" שבין ג"ע התחתון לג"ע העליון, שעל ידו שוכחים "חיזו" דג"ע התחתון, ואז יכולים לקבל את הגילויים דג"ע העליון בשלימות.

מו. עד"ז מובן גם בנוגע לענינו – "לימוד של שבעים שנה":

מובן בפשטות שלימוד התורה צריך להיות גם לאחר גיל שבעים שנה – כאשר האדם מגיע לגיל ד', בגבורות שמונים שנה", והיו ימיו מאה ועשרים שנה".

[ויתירה מזו: איוב חי מאה וארבעים שנה – ב"פ שבעים שנה. ומצינו שיוכבד (אמו של משה רבינו) האריכה ימים עוד יותר – כי יוכבד נולדה בין החומות (בעת ביאת בני"ר למצרים), וא"כ, כאשר ילדה את משה רבינו (שמונים שנה קודם יצי"מ) היתה בת מאה ושלושים שנה, וכפי שמביא ראב"ע (עה"פ ריגש מו, כג) מ"ש הפייטנים שיוכבד חיתה מאתיים וחמישים שנה!].

כ"ף מנ"א

וכפי שרואים בפועל שכו"כ מבנ"י האריכו ימים יותר משבעים שנה, ועסקו בתורה יותר משבעים שנה.

ולכן, מה שהגמרא מדגישה את הענין ד', לימוד של שבעים שנה" – הרי זה לפי ש', לימוד של שבעים שנה" הוא אופן א' בלימוד התורה, ולאח"ז באים ללימוד התורה באופן נעלה יותר – באין ערוך.

ועפ"ז מובן שאין הכוונה לומר שלאחרי, לימוד של שבעים שנה" מפסיק האדם בלימוד התורה ח"ו, אלא אדרבה: לאחר שהגיע לתכלית השלימות ד', לימוד של שבעים שנה", הרי הוא מתחיל בלימוד התורה באופן חדש לגמרי, שבאין ערוך כלל לגבי אופן הלימוד דשבעים שנה.

והביאור בענין המיוחד ב', לימוד של שבעים שנה" – מובן ע"פ המבואר בלקו"ת (חקת סה, ד) בענין שבעים שנה, דקאי על ז' המדות [בדוגמת ז' נרות המנורה, וזהו הקשר עם ענין התורה – ,נר מצוה ותורה אור"] כפי שכל א' כלול מעשר. ומבואר שם ש', שבעים שנה" שרשן מבחי' שנות עולם וימי עולם, ולמעלה מזה – ההמשכה מבחי' ימי קדם ושנים קדמוניות.

ועפ"ז מובן שלאחרי, לימוד של שבעים שנה" באים ללימוד באופן נעלה יותר שבאין ערוך כלל – בדוגמת ריחוק הערך שבין בחי' ימי עולם לגבי בחי' ימי קדם*.

מז. המדובר לעיל אודות, לימוד של שבעים שנה" – שייך במיוחד להתוועדות זו, לפי שהתוועדות זו נערכת כליל כ"א אב, ערב כ"ב אב, שאז (בכ"ב אב) תערך חגיגת יובל, שבעים שנה" לישיבת, תורת אמת" בירושלים עיר הקודש.

והנה, ע"פ האמור לעיל מובן, שלא זו בלבד שלאחרי משך שבעים שנה ליסוד הישיבה לא נגרע ולא נחלש מאומה בעניני הישיבה (מצד ענין הזקנה כו'), אלא אדרבה: לאחר, לימוד של שבעים שנה" נפעל עילוי גדול יותר באופן שבאין ערוך לגמרי.

ובלשון הכתוב: „מפני שיבה (,בן שבעים לשיבה“) תקום“, היינו, שענין השיבה פועל עילוי וקומה כו', ועד שזהו ענין נעלה יותר מאשר „והדרת פני זקן“, שבוה נכלל גם „יניק וחכים“. ובפרט ע"פ המבואר בלקו"ת (קדושים ל, ד. שה"ש ז, ד) בענין „מפני שיבה תקום והדרת פני זקן“.

וע"ד לשון חז"ל „זקני תלמידי חכמים כל מה שמזקינים דעתם מתיישבת עליהם“. ועאכר"כ כאשר הם מכריזים שהם אינם זקנים אלא צעירים!

כיצד נעשים „צעירים“ לאחר שבעים שנה?! – איתא בספרים ע"ד הצחות שזהו ע"י הענין ד', קורי ה' יחליפו כח": כאשר האדם עמל ומתיגע

(* לשלימות הענין – ראה שיחת ש"פ ראה מבה"ח אלול סכ"ח.

צדקה בעת אמירת „ויברך דוד“ (ראה גם שיחת ש"פ דברים סי"ט), אבל: רואים בפועל שישנם כאלו (ובפרט אנשים פשוטים) שנתינת הצדקה בעת אמירת „ויברך דוד“ מבבלת אותם מכוונת התפלה. ובפשטות: כאשר נגשים ליהודי באמצע אמירת „ויברך דוד“ ומתחילים לרמוז לו בתנועות הידים כו' (כי אי אפשר להפסיק בדיבור) שיתן צדקה – מבבלת הדבר לכוונת התפלה. ולא לה – כדאית נתינת הצדקה לפני התפלה.

ומובן, שאלו שרוצים להתנהג ע"פ מ"ש בסידור האריז"ל, ואין הדבר מבבל אותם לכוונת התפלה – תבוא עליהם ברכה, אבל נוסף לזה – צריכים הם לתת צדקה גם בהתחלת היום, קודם התפלה, וכאמור – בימים אלו (עד לאחריו הוש"ר) יתנו יותר מאשר ע"ד הרגיל.

ויה"ר שההחלטה אחרת ההוספה בנתינת הצדקה תפעל כבר את פעולת הצדקה, היינו, אע"פ שבליה אין זה עיקר הזמן המסוגל לצדקה (כמדובר כמ"פ (לקר"ש ח"ט ע' 292 ואילך)) – הרי ידוע הפס"ד בשו"ע (או"ח סתקע"א) שכאשר מחליטים החלטה טובה, הנה אע"פ שקיומה בפועל יהי' לאחר משיך זמן, נפעלת כבר פעולת הדבר ע"י קבלת ההחלטה עצמה, וכמ"ש בדניאל (י, יב), „מן היום הראשון אשר נתת אל לבך גו' נשמעו דבריך“, ועד"ז בענינו – בנוגע לכל הפעולות הנעשות ע"י ההוספה במצות הצדקה, בטוב הנראה והנגלה למטה מעשרה טפחים.

ובפשטות – שרואים בעיני בשר כיצד משתנה מעמד ומצב העולם כולו מן הקצה אל הקצה, באופן ד, „העולם עומד“ ו, „העולם קיים“.

כה. ומובן, שכללות הענין ד, „ישוב העולם“, גם בנוגע לאומות העולם – היפך ושלילת הענין ד, „מלכויות מתגרות אלו באלו“ – נוגע גם לבנ"י, כפי שרואים בפועל שכאשר „מלכויות מתגרות אלו באלו“, מבטאים הם חלק מכעס על „שונאי ישראל“ (בלשון „סגי נהור“)!

מובא בספרים בשם ה, „מונקאטשער“ (פוסק בנגלה דתורה וכן בהנהגות ע"פ תורת החסידות) שבזמן מלחמת העולם הראשונה אמר שאין להתערב בבעלותו של הקב"ה כו', „כי אין לדעת מה טוב ומה לא טוב כו', ולכן יש לבקש מהקב"ה בקשה וברכה כללית בלבד, ללא פירוט אודות גמר המלחמה וכיו"ב.

אבל: לכל לראש – אין הכרח לומר שהדברים המובאים בשמו הם בתכלית הדיק (שכך נאמרו הדברים), כי אע"פ שאין להניח שמישהו המציא את כל הענין מאל"ף ועד תי"ו, הרי ידוע שע"י שינוי בתיבה אחת וכיו"ב, משתנה לפעמים תוכן כללות הענין באופן אחר לגמרי!

ואפילו את"ל שהדברים נאמרו באותו אופן כפי שנדפסו בשמו – הרי אין כל הכרח לומר שזהו כלל בנוגע לכל המלחמות בכל הזמנים כו'.

ובפרט כאשר רואים במוחש את התוצאות שישנם מכל מלחמה – אשר לא זו בלבד שהדבר גורם להעדר החיים אצל אינם יהודים [שזהו דבר בלתי

י"ג אלול

רצוי, ובנ"י צריכים להשתדל למנוע זאת כפי יכלתם, במכ"ש וק"ו מזה ש"מפרנסין עניי עכו"ם עם עניי ישראל" (גיטין סא, א), ועאכו"כ כאשר מדובר אודות כללות ענין החיים], אלא ישנם תוצאות בלתי רצויות גם בנוגע לבנ"י, ולא רק בנוגע לממונם של ישראל, אלא גם בנוגע לגופם של ישראל, רחמנא ליצלן.

ומזה מובן שנוסף על המדובר לעיל בארוכה (ס"ט ואילך) שצריכים לדבר על בנ"י באופן טוב ורצוי בלבד, ולא לומר ח"ו דבר בלתי רצוי על בנ"י – צריכים להשתדל שלא לומר דבר בלתי רצוי אפילו בנוגע לאומות העולם, כי ע"י אמירת דבר בלתי רצוי ממשיכים היפך הברכה בעולם ח"ו, והרי נמצאים אנו במעמד ומצב שצריכים להציף (דערטרנינקען) את כל העולם כולו בעניי ברכות בטוב הנראה והנגלה, ובדרך ממילא יתבטלו הענינים דהיפך הטוב בנוגע לבנ"י.

אלו ש"תואנה הם מבקשים" – יבואו מיד בטענה שזהו "דבר מבהיל": היתכן לנצל חצי שעה מהזמן דחודש אלול כדי להזהיר שלא לומר דברי מוסר לבנ"י תוך כדי אמירת דברים בלתי רצויים על בנ"י ח"ו, ולא זו בלבד – אלא מוסיפים ואומרים שאין לומר דברים בלתי רצויים אפילו על אומות העולם?! ובלשונם – יטענו ויאמרו שזהו היפך הענין ד"מצוה גוררת מצוה" ח"ו!

הנה לא זו בלבד שענין זה מתאים ע"פ תורה, אלא זוהי הוראת התורה: להקב"ה בכבודו ובעצמו ה' מתאים (כביכול) לומר למשה רבינו שיצווה את בנ"י עד סוף כל הדורות שהם ישפיעו על אומות העולם לקיים את שבע המצוות דבני נח (ראה רמב"ם הל' מלכים ספ"ח).

[איתא בגמרא (ב"ק לח, א. ע"ז ב, סע"ב) שהקב"ה "ראה ז' מצוות שקבלו עליהן בני נח ולא קיימום, כיון שלא קיימום עמד והתירן להן כו'". אבל: שם מדובר אודות ענין השכר דמצווה ועושה, "אבל מעונשין לא פטרן" (פרש"י ב"ק שם. וראה אנציקלופדי' תלמודית ערך בן נח בסופו)].

והרי תוכנם הכללי דו' מצוות דב"נ הוא – "לשבת יצרה", קיום העולם, כולל – "לשבת יצרה" בנוגע לבנ"י בכל מושבותיהם. זאת אומרת, שבנ"י צריכים להשתדל בטובתן של אומות העולם, כדי שמצב העולם כולו יהי' באופן ד"לשבת יצרה", ולכן, צריכים לפעול המשכת ברכות בכל העולם כולו (ולא לדבר באופן בלתי רצוי – היפך הברכה).

ונוסף לזה: ישנו פסוק מפורש בתורה, ודרשו את שלום העיר והתפללו בעדה כי בשלומה יהי' לכם שלום, ומובן, שהתפלה לשלום העיר ביחד עם ענין של קטרוג כו' – הרי זה דבר והיפוכו!

ומה שישנם בעולם מזיקים ומחבלים וכו' – הרי אין כל הכרח לפתור זאת ע"י העדר החיים שלהם, כי גם כאשר מדובר אודות "אויב ומתנקם", צריכה להיות הפעולה ד"להשבית אויב ומתנקם", היינו, להשבית ולבטל את היותו "אויב ומתנקם", ובלשון חז"ל: "יתמו חטאים ולא חוטאים", ועד

י"ג אלול

שפועלים שהם נעשים לאוהבים ומסייעים לבנ"י, ע"ד היעוד דלעת"ל, ונעמדו זרים ורעו צאנכס" (היינו, ביחד עם ההדגשה על היותם, "זרים", מדגישים שהנהגתם תהי' באופן ד, ורעו צאנכס").

כו. ויה"ר שהדברים המעטים בכמות יפעלו את פעולתם, ומכאן ולהבא ידברו רק בזכותם של ישראל, וכל הדיבורים שאינם בזכותם של ישראל צריכים לבערם מגבול ישראל.

ומובן שאין צורך להסתמך על דברים הנ"ל דוקא - כי כאו"א יכול לעיין בעצמו בגמרא ובמדרשי חז"ל ובשו"ע כו', ובדאי יבוא לידי מסקנא הנ"ל, מבלי כל ספק בדבר.

וזאת - כאשר גישתו ללימוד התורה תהי' באופן שרצונו שהתורה תלמד אותו, ולא שירצה ללמד את התורה מה לומר לו - כידוע פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו בענין זה. ובדאי לא נחשדו ישראל בזה, ועאכ"כ כאשר נמצאים בימי חודש אלול, בהיות המלך בשדה.

ובהתאם לפס"ד הרמב"ם (הל' תשובה פ"ג ה"ד), "צריך כל אדם שיראה עצמו . . . וכל העולם חציו זכאי וחציו חייב . . . עשה מצוה אחת הרי הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות, וגרם לו ולהם תשועה והצלה" - מובן, שעיי"ז שמוסיפים דיבור א' בזכותם של ישראל פועלים, "תשועה והצלה" - גאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, "נאר".

* * *

כו. ישנו ענין נוסף שהזמן גרמא - ולכן, כדאי לדבר אודותיו בהזדמנות זו, כאשר הדברים נשמעים בכמה מקומות:

ישנם השואלים בקשר לנסיעה לכאן לקראת חודש תשרי. ולפלא השאלה בדבר - שהרי כל השאלות בענין זה נפתרו כבר כאשר דובר בענין זה בשנים הקדמות.

אבל אעפ"כ, היות שישנם כו"כ ששאלו שוב (ואם לא יקבלו מענה, ינסו ללמוד "רמזים", או שיבואו לידי נפילת רוח ח"ו, וכיו"ב) - לכן אחזור פעם נוספת על נקודת הדברים:

אלו הדברים בארץ הקודש - זקוקים (לכל לראש) להיתר מרב באה"ק שמתר להם לצאת מארה"ק למשך זמן מסוים. ומובן, שהיות שאדם קרוב אצל עצמו, אינו יכול לסמוך על עצמו, ולכן מוכרח לשאול זאת אצל רב מורה הוראה שהוא המומחה בדינים אלו, והכוונה - לרב שדר גם הוא באה"ק, ויודע את מצב הדברים שם וכ'.

נוסף על היתר הנ"ל (השייך לבני א"י דוקא) - תהי' הנסיעה לכאן (מכל המקומות) רק בתנאי שלא יכנסו לחובות עבור הנסיעה, ועאכ"כ - לא להכנס לחוב גדול.

בלתי מוגה

תרד למטה להתלבש בגוף, כדי למלא את שליחותו של הקב"ה לעשות לו ית' דירה בתחתונים, כלומר, לברר את מציאות העולם כולו, ולעשות ממנו דירה לו ית'.

ולכן, כאשר נברא אדה"ר ביום הששי, היתה פעולתו הראשונה - להמליך את הקב"ה על כל העולם כולו, כמסופר במדרז"ל שאדה"ר קרא לכל הברואים שבעולם ואמר להם: „בואו נשתחוה ונכרעה נברכה לפני ה' עושנר", ועי"ז נפעל ונתגלה הענין דה' מלך גאות לבש". וזהו הטעם לאמירת מזמור זה ב„שיר של יום" דיום הששי - בדוגמת יום הששי דברה"ע, יום ברא אדה"ר.

ועפ"ז מוכן מדוע ברה"ה ויוהכ"פ ישנם תפלות הקשורות עם המשכת הברכה בעולם כולו - כי ברה"ה (וסיומו ביוהכ"פ) נפעל חידוש הבריאה כולה, ע"י פעולתם ועבודתם של בני"י - שהם תכלית הבריאה, ותפקידם לפעול שלימות בכל הבריאה כולה.

סו. עפ"ז מוכן שנוסף על המדובר לעיל אודות אחדותם של בני"י שנה הדגשה מיוחדת בעשי"ת (שהתחלתם ברה"ה וסיומם ביוהכ"פ) אודות פעולתם של בני"י והשפעתם על אומות העולם, בהתאם לפס"ד הרמב"ם (הל' מלכים ספ"ח) „וכן צוה משה רבינו מפי הגבורה לכוף את כל באי העולם לקבל מצוות שנצטוו בני נח", כלומר: כאשר בני"י קיבלו את כל עניני התורה ומצוות במעמד הר סיני, קיבלו גם ציווי ושליחות מיוחדת לפעול שכל אומות העולם שבכל המדינות יקיימו את שבע המצוות דב"נ, שנקודתם ותוכנם - ישוב העולם, „לשכת יצרה", באופן דה"א, לא ישא גוי אל גוי חרב" - גם כאשר נמצאים בתקופה שלפני ביאת משיח צדקנו.

ובהדגשה - „שיקבל אותן ויעשה אותן מפני שצוה בהן הקב"ה בתורה כר" (רמב"ם שם), כלומר, קיום מצוות אלו אינו מפני שכך מחייב השכל האנושי, אפילו שכלו של החכם מכל האדם, בי אם לפי שכך צוה בורא האדם ומנהיגו, שהוא הבורא והמנהיג דכל העולם כולו, ומשגיח בהשגחה פרטית על כל פרט ופרט שבכל העולם כולו, אפילו על סוג הדומם, ועאכר"כ על סוג הצומח, עאכר"כ על סוג החי, ועאכר"כ על סוג המדבר.

והוראה זו (שבני"י צריכים לפעול על אוה"ע שיקיימו שבע מצוות דב"נ) אמורה לכאור'א מישראל, ועאכר"כ כאשר מדובר אודות יהודי שיש לו קשרים עם אינם יהודים (באופן המותר ע"פ שו"ע, כמוכן), שאז בודאי מוטלת עליו החובה והזכות לנצל את קשריו כדי להשפיע עליהם שיקיימו את שבע המצוות דב"נ, ובאופן שגם הם ישפיעו על חבריהם הנמצאים בסביבתם ברוח זו - טופח על מנת להטפח.

וכאמור לעיל - בהכרח להדגיש שזהו ציווי של הקב"ה, ואפילו כאשר צריכים לחפש דרכים פוליטיים וכיו"ב (מפני חשכת הגלות) כיצד להביע את הדברים - אסור לכסות ולהסתיר את ה„נשמה" והפנימיות והאמת שבדבר (כי רק אז פועלים הדברים את פעולתם, כאשר רואים שהוא אומר את האמת) -

וא"ו תשרי

שוהו ציווי של הקב"ה, בורא העולם ומנהיגו בכל עת, כמ"ש, „המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית“.

ומאחר שבורא העולם מצווה עליו להקים שבע מצוות ב"נ ולהשפיע על הנמצאים בסביבתו שגם הם יקיימו שבע מצוות ב"נ - הרי בודאי שניתן לו הכח והיכולת לבצע דבר זה, ואין הדבר תלוי אלא ברצונו - שירצה לנצל את כח השפעתו בתכלית השלימות.

וזהו תפקידם ושליחותם ואושרם האמיתי עלי אדמות - אע"פ שבאופן רשמי יש להם תפקידים מוגדרים שונים - לנצל את כח השפעתם ולפעול בכל מקום שידם מגעת שיקיימו את שבע המצוות דב"נ, שע"ז נפעל כללות הענין ד, „לשבת יצרה“, ובכך מבטיחים את שלום העיר והמדינה, ושלום העולם כולו.

טו. והנה, כאשר בנ"י מקבלים על עצמם שליחות זו להשפיע ולפעול על אומות העולם שיקיימו את שבע המצוות דב"נ - הרי בודאי שהקב"ה עוזר ומסייע להם לפעול שהעולם כולו יהי' במעמד ומצב ד, „לשבת יצרה“, ועד שפועלים שלום אמיתי בעולם כולו, „לא ישא גוי אל גוי חרב“, כפי שענין זה שייך בימים האחרונים דזמן הגלות, וזהו ההכנה לשלום האמיתי והנצחי שיהי' בביאת משיח צדקנו, שהוא „מזרע דוד ושלמה בנו“, אשר עליו נאמר „שלום ושקט אתן גו' בימיו“, לפי ש, „וישב שלמה על כסא ה'“, ועד שכל אומות העולם העלו מס לשלמה המלך (כמסופר בנ"ך, ובארוכה - במדרשי חז"ל).

זאת אומרת: גם כאשר נמצאים בסוף זמן הגלות נפעל כבר שלום בעולם, ובאופן שאומות העולם מסייעים אחד לשני בכל הקשור לקיום העולם באופן ד, „לשבת יצרה“, ועאכר"כ שאומות העולם מסייעים לבנ"י בכל מקום שהם בכל המצטרך להם, ובפרט בכל המצטרך להם בעניני יהדות, ובאופן ד, „והיו מלכים אומניך ושרותיהם מניקותיך“ - גם בזמן הגלות, כמסופר בגמרא (זבחים יט, רע"א) „מעשה רב" בענין זה (כמדובר בארוכה בהתוועדות שלפנ"ז (שיחת י"ג אלול תשמ"ב ס"כ)).

וכאשר בסוף זמן הגלות נמצאים בנ"י במעמד ומצב ד, „לכל בני ישראל הי' אור במשבותם“ - אזי יכולים הם להוסיף בכל עניני התורה ומצוותי, ועי"ז עושים את ה, „כלים“ לקראת הגאולה, שאז יהי' חידוש בכל עניני התורה ומצוותי, כמ"ש „תורה חדשה מאתי תצא“, כלומר, ביחד עם זה ש, „זאת התורה לא תהא מוחלפת“, יהי' חידוש בחיות ובפנימיות ובהכנה והשגה שבתורה, וכמו כן חידוש בחיות דקיום תרי"ג מצוות התורה, וכמו כן - חידוש במציאותם של בנ"י, „כאשר השמים החדשים גו' עומדים לפני גו' כן יעמד זרעכם ושמכם“, בדוגמת החידוש דתורה ומצוותי - תרי"ג מצוות התורה, רמ"ח מ"ע כנגד רמ"ח אברים, ושס"ה מל"ת כנגד שס"ה גידים (שבהם כלולים כל הפרטים והסניפים המסתעפים מהם, כולל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש - כשם שברמ"ח אברים ובשס"ה גידים כלולים כו"כ פרטים (ראה אגה"ק סכ"ט קב, סע"א)).

בלתי מוגה

וא"ו תשרי

וע"י הפעולות הנ"ל ממהרים את הגאולה האמיתית והשלימה באופן ד,"אחישנה" - שאז תהי' עבודת הכה"ג (,"אחת" בנפש) ביוהכ"פ (,"אחת בשנה") בקדש הקדשים (,"אחת" בעולם) בפועל ממש.

ומיום הכפורים (,"אחת בשנה") נכנסים ל,"זמן שמחתנו" - לאחר ההכנה בד' הימים שבין יוהכ"פ לסוכות (כנגד ד' אותיות שם הוי'), שבהם מכינים את הסוכה וד' המינים - שאז מקריבים שבעים פרים כנגד שבעים אומות העולם. והיות שכל הענינים דחגה"ס התחלתם בר"ה (כמ"ש, "ככסה ליום חגיגו", כלומר, שהענינים שהם באופן ד,"בכסה" בר"ה מתגלים, ליום חגיגו") - הרי גם התחלת ההשפעה לאומות העולם נעשית בר"ה, כמ"ש בתפלת ר"ה: "ועל המדינות בו יאמר", כנ"ל.

וע"י מכינים את העולם כולו לקיום היעוד, אז אהפוך אל עמים שפה ברורה גר' לעבדו שכם אחד", "והיתה לה' המלוכה" - במהרה בימינו ממש, בביאת משיח צדקנו ובגאולת משיח צדקנו, ובאופן ד,"ארו עם ענני שמיא", ובשמחה ובטוב לבב.

* * *

יו. כללות העבודה בכל הענינים האמורים לעיל - הן העבודה בנוגע לעצמו, הן העבודה דהפצת התורה והיהדות אצל כל בני"ה בהתאם לציווי, "ואהבת לרעך כמוך", והן הפעולה וההשפעה על אה"ע שיקיימו את שבע המצוות דב"נ - צריכה להעשות מתוך שמחה וטוב לבב, היות שזוהי שליחותו של מלך מלכי המלכים הקב"ה, ובלשון חז"ל: "כבדו את המצוות שהן שלוחי", ויתירה מזו: "הקב"ה עוזרו" למלא שליחות זו.

והנה, כאשר נמצאים במעמד ומצב ד,"החושך יכסה ארץ" - יתכן לפעמים שהעבודה דביטול החושך (באופן ד,"המתאבק עם כו'") תהי' כרוכה בטירחא רבה ובקשיים לא מעטים, כך שענין זה יכול לבלבל ולהפריע בעבודה מתוך שמחה וטוב לבב, ועד כדי כך שכללות העבודה נראית אצלו כעול ומשא כבד ח"ו

[מובן שלא מדובר כאן אודות הענין החיובי שבעבודת עבד - שדוקא אז ישנו הענין ד,"עבד מלך כמלך", ויתירה מזו: "עבד מלך מלך" (בלא כ"ף הדמיון), לפי שעבודתו היא באופן ד,"עבד מלך" דוקא, ולא באופן דשר המלך (מהיחשבים ראשונה במלכות). יועץ וחכם המלך, וכיו"ב - אלא מדובר כאן אודות הענין השלילי שבו, שכללות העבודה נעשית למשא וטורח ח"ו].

ולעומת זאת - "רצון יראיו יעשה", כלומר, כאשר נמצאים במעמד ומצב דירא ה' - ממלא הקב"ה את הרצון שכללות העבודה תהי' ללא כל טירחא ובלבולים, אלא מתוך שמחה וטוב לבב.

ואע"פ ש,"אדם לעמל יולד" - הרי מובן בפשטות שב,"עמל" גופא ישנם חילוקי דרגות: ישנו "עמל" שהוא למשא וטורח, וישנו "עמל" הנעשה מתוך תענוג.

בלתי מוגה

ליל שמחת תורה

לכם שלום", ועוד ענינים כיו"ב. וכל ענינים אלו יש לפעול — כאמור — ע"י ענין השמחה. ומטעם זה שינו את הסדר הרגיל, והתנהגו באופן של שמחה גדולה ביותר כבר בליל שמע"צ, לפני הזמן שבו צריכה להיות עיקר השמחה (ליל שמח"ת) — ע"ד הסיפור אודות שינוי הנהגת אדמו"ר הזקן לתקוע בשופר לפני התפלה!

ובודאי פעלו כבר את כל הענינים ע"י גודל השמחה בשמע"צ — לפני הזמן, ועאכ"כ כאשר יוסיפו בשמחה זו כפי שהיא בזמנה, ב"שמחת תורה" [בדוגמת תק"ש שבאמצע התפלה], שאז יפעלו זאת באופן נעלה יותר.

טו. ויה"ר שע"י כללות ענין השמחה יומשכו כל הברכות מלמעלה בפועל ובגלוי, למטה מעשרה טפחים.

וכל זה — באופן ד"וואת הברכה", כהוראת ולימוד פרשת השבוע, היינו, שזוכים ל"ברכה אשר בך משה" — דקאי על אתפשטותא דמשה שבכל דרא ודרא, "עד הים האחרון — עד היום האחרון", גואל ראשון הוא גואל אחרון. וברכה זו היא באופן גלוי, עד שיכולים להראות באצבע ולומר: "זאת הברכה".

וכל זה נפעל ע"י השמחה וריקודים בפועל ממש ובגלוי, "טאַפּאַר־דאַ פּלאַחו" — כך שיכולים להראות באצבע ולומר: "זאת השמחה" ("זאת ה'טאַנץ'").

ועי"ז זוכים לגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו בפועל ובגלוי, כפתגם אדמו"ר מהר"ש שענינו — "לכתחילה אריבער", ושנה זו היא שנת המאה ואחד להסתלקותו שצריכים את ענין הגאולה **כפשוטה**, בפועל ובגלוי, כך שיכולים להראות על זה באצבע, ולומר "זאת".

ולהעיר — שהלשון "זאת", לשון נקבה, קשור במיוחד עם ענין הגאולה — שאז נאמר "רני ושמחי **בת** ציון" דוקא (למעלה מבחי" אחותי" ו"אמי"), כמבואר בכ"מ.

וכל זה — במהרה כימינו ממש, בפועל ובגלוי, למטה מעשרה טפחים, ומתוך שמחה וטוב לבב.

* * *

טז. בהמשך לסיפור הנ"ל אודות הנהגתו של אדמו"ר הזקן — יכול לשאול יהודי פשוט: לשם מה מספרים לו סיפור זה, סיפור שבו מדובר אודות הנהגת גדולי ישראל אמיתיים [הן אדמו"ר הזקן, והן אלו שחלקו עליו בענין הנ"ל, שגם היו גדולי ישראל אמיתיים, שלכן ה' זקוק אדמו"ר הזקן לשנות את סדר ההנהגה ולתקוע בשופר לפני התפלה, כדי להקדימם כו'] — כיצד יכול

בלתי מוגה

ליל שמחת תורה

הוא להידמות אליהם, ומה יש לו ללמוד מסיפור זה בעבודתו הפרטית? זאת ועוד: מה לו ליהודי פשוט עם הענין ד"מלכיות מתגרות" — מה יכול הוא לפעול בהנהגת המלכיות?!

ובפרט שאפילו אם הי' יכול לפעול משהו בנידון — אין לו פנאי לכך, מכיון שכל זמנו צריך להיות מוקדש לעבודת ה', לימוד התורה וקיום מצוותי', כולל "כל מעשיך יהיו לשם שמים" ו"בכל דרכיך דעהו", וא"כ, אין לו פנאי להתעסק עם ענינים הקשורים עם הנהגת המלכיות. — בכל ה"שולחן-ערוך" לא נמצא סעיף א' הדן אודות תפקידו של יהודי להתערב בענינים הקשורים עם הנהגת המלכיות?!

וכאשר אומרים לו: הרי עבור קריאת "עיתונים" (כדי לדעת מה מתרחש בעולם) הנך מוצא זמן? ... משיב הוא: וכי משום שהנני עושה דבר א' בלתי-רצוי, אוסיף ואעשה עוד דבר בלתי-רצוי?!

הנה התשובה לכך — בדברי רש"י בהתחלת פירושו על התורה, כדלקמן.

יז. התחלת פירוש רש"י על התורה היא: "אמר רבי יצחק לא הי' צריך להתחיל את התורה אלא מהחודש הזה לכם, שהיא מצוה ראשונה שנצטוו בה ישראל, ומה טעם פתח בבראשית, משום כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים, שאם יאמרו אומות העולם לישראל לסטים אתם שכבשתם ארצות שבעה גוים, הם אומרים להם, כל הארץ של הקב"ה היא, הוא בראה ונתנה לאשר ישר בעיניו, ברצונו נתנה להם וברצונו נטלה מהם ונתנה לנו".

כלומד: כאשר ילד יהודי טוען שהוא נמצא בעולם שישנם בו גוים המבלבלים אותו מלימוד התורה וקיום המצוות, הוא יוצא לרחוב ופוגש ילדים אינם-יהודים, והם קוראים לו לעזוב את הלימודים ולהשתתף עמם במשחקים שלהם, או שמתנכלים לו בקריאות "לסטים אתם", וכיו"ב, מה יעשה — שואל הילד — כדי להיפטר מהם?!

לכרות מהגלות — אינו יכול, כידוע פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר בשם אביו: "לא מרצוננו גלינו מארץ ישראל ולא בכחותינו אנו נשוב לארץ ישראל כו'". ולכן, כל זמן שהקב"ה אינו מוציא את בני מהגלות, מוכרחים הם להמצא בגלות: יש לו ברירה להתחבא בביתו, לסגור את הדלת והחלון, ולעסוק בתורה ללא הפרעות ובלבולים — אבל מה יעשה כאשר הגוי שוכר את הדלת או החלון, ונכנס לביתו וצועק "לסטים אתם"?!

ובפרט כאשר מדובר אודות "הגוי אשר בקרבך" — היצה"ר, שנמצא בקרבו ומבלבלו מלימוד התורה וקיום המצוות.

ויתירה מזו — טוען הוא: עצם העובדה שיש לו קשר עם עניני העולם, אכילה ושתי' ודומיהן, הרי זה מפריע ומבלבל אותו מלימוד התורה וקיום

בלתי מוגה

ליל שמחת תורה

המצוות, כיצד יתכן — שואל הוא — שמצד א' עוסק הוא באכילת ושתיית דברים גשמיים, ויודע שהוריו היו צריכים להתייגע בעניני העולם כדי שיהי' לו מה לאכול... היינו, שעניני העולם תופסים מקום אצלו, וכיחד עם זה אומרים לו שיש לברך **ברכה** לפני האכילה ושתי', שתוכנה — "שהכל נהי' בדברו", הדגשת מציאותו של הקב"ה ללא התחשבות במציאות העולם — ב' הפכים בעת ובעונה אחת?!

הנה כאשר ה"בן חמש למקרא" מציג שאלה זו בפני ה"מלמד", עד ל"ראש המלמדים" — רש"י, משיב לו רש"י — "כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים":

אינך יכול להתעלם מהעובדה שנמצא אתה בעולם שיש בו גוים כו', זוהי עובדה קיימת שעמה צריך אתה להתמודד, אבל לאיך — אין לך מה לפחד, מכיון שיש לך כח לפעול בעולם כולו, שהרי "כח מעשיו הגיד לעמו גו'". ומסביר לו רש"י שמטעם זה "פתח בבראשית" (בריאית העולם), ולא "מהחודש הזה לכם שהיא מצוה ראשונה כו'" — דלכאורה, יכול לטעון: מה נוגע לו הענין ד"בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ" — עניני העולם, לכאורה, אינו צריך ללמוד אלא אודות עניני המצוות ("מצוה ראשונה כו'"), ענינים הנוגעים להנהגתו בפועל ממש — אמירת "מודה אני לפניך" כאשר מתעורר משינתו, נטילת ידים, אמירת ברכות השחר, ברכת התורה, לימוד פסוקי התורה ד"ברכת כהנים" והמשנה שבה מדובר אודות "גמילות חסדים", וכיו"ב, ומדוע לומדים עמו אודות בריאת העולם? ! — אלא ענין זה נוגע לו כדי לדעת ש"כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים", היינו, שידע שאין לו מה להתפעל מכל עניני העולם.

ולכן, כאשר אומות העולם באים אליו בטענה ש"לסטים אתם", אינו מתפעל מטענה זו, ומשיב להם: "כל הארץ של הקב"ה היא, ברצונו נתנה להם, וברצונו נטלה מהם ונתנה לנו", וכאשר הם שומעים דברים אלו, נשארים הם אלו שחייבים תשובה ליהודי!...

ואדרבה: לא זו כלבד שאין לו מה להתפעל מעניני העולם, טענתם של אומות העולם וכיו"ב, אלא עוד זאת, ביכלתו לפעול בכל העולם כולו — שהרי כל העולם כולו לא נברא אלא בשביל ישראל ובשביל התורה, אלא שפעולה זו נעשית לא עי"ז שהוא מתעסק עם עניני העולם, אדרבה: התעסקותו אינה אלא בלימוד התורה, וכאשר יהודי מתקשר עם התורה, הנה **בדרך ממילא** פועל הוא בעולם כולו, וכמ"ש "האוינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי", היינו, שכאשר יהודי מדבר ואומר את דבריו של משה רבינו — דברי התורה, אזי נשמעים אליו השמים והארץ וכל צבאם !

וזהו כללות ההוראה הנלמדת מדברי רש"י בהתחלת פירושו על התורה

בלתי מוגה

ליל שמחת תורה

— הוראה המובנת לכאו"א מישראל, עד לפשוט שבפשוטים, שהרי פירוש רש"י הוא — לכל לראש — "פשוטו של מקרא", באופן המובן ל"בן חמש למקרא". — בפירוש רש"י ישנם אמנם ענינים ע"ד הרמז, דרוש וסוד, עניני הלכה וכו', כמבואר בחיד"א אודות גודל ההפלאה דפירוש רש"י, וכמובן גם מריבוי המפרשים המבארים את דברי רש"י, אבל ביחד עם זה, מיועד פירוש רש"י — לכל לראש — להבנת "פשוטו של מקרא", באופן המובן אפילו ל"בן חמש למקרא".

יח. ביאור הדברים בעומק יותר:

מכיון שהתורה מודיעה לכאו"א מישראל שכל העולם לא נברא אלא בשבילו, והוא בעה"ב על העולם כולו, והודעה זו היא **התחלת** התורה, עוד לפני שלומדים אודות עניני המצוות — מובן, שענין זה נוגע לאופן קיום כל התורה ומצוותיה, היינו, שקיום התומ"צ הוא מתוך הרגשה שע"ז פועל ככל העולם כולו.

כלומר: אע"פ שפעולתו של יהודי בעולם אינה באופן של התעסקות עם מציאות העולם, כי אם פעולה שנעשית **בדרך ממילא** (כנ"ל) — מ"מ, קיום התומ"צ צריך להיות מתוך הרגש שע"ז פועל הוא בעולם כולו.

ואע"פ שהכוונה העיקרית דקיום התומ"צ צריכה להיות כדי לקיים את ציווי הקב"ה, "אשר קדשנו במצוותיו וצונו" — אעפ"כ, מכיון שהתורה מספרת לו אודות בעלותו על העולם כולו עוד לפני שאומרים לו את פרטי המצוות, מובן, שמלבד הכוונה העיקרית דמילוי רצון העליון, צריכה להיות גם הכוונה שע"ז יפעול בעולם כולו.

ויש לומר שענין זה מפורש בתוכן פס"ד הרמב"ם (הל' תשובה פ"ג ה"ד) "עשה מצוה אחת הרי הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות, וגרם לו ולהם תשועה והצלה":

לכאורה אינו מובן: מכיון שקיום המצוות צריך להיות מפני ציווי הקב"ה, למאי נפק"מ שע"ז "הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות"? — אלא מזה מוכח שקיום המצוות צריך להיות חדור בידיעה שע"ז פועל הוא "תשועה והצלה" לעצמו ולכל העולם כולו מלבד עצם קיום ציווי הקב"ה, שזוהי הכוונה העיקרית דקיום התומ"צ.

יט. ע"פ האמור לעיל מובנת ההוראה מהסיפור אודות הנהגתו של אדמו"ר הזקן בקשר ל"מלכיות מתגרות" — ביחס לעבודת כאו"א מישראל: יהודי צריך לדעת שביכלתו לפעול בכל העולם כולו, כולל בהנהגת המלכיות — שהרי "כח מעשיו הגיד לעמו גו'", כלומר: לא זו בלבד שאינו מתפעל מעניני העולם המנגדים (לכאורה) לעניני הקדושה, בדוגמת טענת

בלתי מוגה

ליל שמחת תורה

אוה"ע "לסטטים אתם", וכיו"ב, אלא אדרבה: הוא פועל שגם ענינים אלו יהפכו להיות מסייעים לקדושה, ובענין האמור — שאוה"ע עצמם מסייעים לבני"י לבוא לארץ ישראל, ע"ד וכדוגמת היעוד דלעתיד לבוא: "והביאו את כל אחיכם מכל הגוים מנחה לה". . . כאשר יביאו בני ישראל את המנחה בכלי טהור בית ה'".

אלא שאופן הפעולה בזה הוא — לא ע"י קריאת "עיתונים" כדי לדעת מה מתרחש בעולם, שהרי אין לו אלא לשמש את קונו ע"י לימוד התורה וקיום המצוות, אלא שע"ז פועל **בדרך ממילא** בכל העולם כולו, להיותו במעמד ומצב ד"עבד מלך מלך". וכאמור לעיל — שעבודתו חדרורה בהרגש שהוא פועל בכל העולם כולו.

ב. אבל עדיין יש מקום לשאול:

מכיון שהפעולה בעולם נעשית **בדרך ממילא** — הרי מספיק שיש לו את הרגש שע"י עשיית המצוות פועל הוא לטובה בכל העולם כולו, מבלי להכנס לפרטי הענינים בזה, ולשם מה צריך לחשוב על פרטי הדברים אודות המלחמה של נפוליון ואלכסנדר, וכיו"ב?!

והביאור בזה:

בנוגע לכללות עבודתו של יהודי — מבאר אדמו"ר האמצעי בשער היחוד (פ"ד ואילך), וכן מבואר בקונטרס העבודה (פ"ו) ובכ"מ, שאין להסתפק בעבודה כללית, אלא דרושה גם עבודה פרטית, עד לפרטים ופרטי פרטים. ועד"ז בעבודת התפלה, בקשת צרכיו מהקב"ה: אין להסתפק בבקשה כללית שהקב"ה ימלא את כל צרכיו (ובודאי יודע הקב"ה מה הם הדברים אליהם זקוק האדם), אלא דרושה בקשה פרטית על כל ענין וענין, "חננו מאתך חכמה בינה ודעת", וכיו"ב בשאר הבקשות הפרטיות שבתפלה.

ועד"ז בעניננו: לא די בידעה והרגש כללי שע"י עבודתו פועל היהודי בכל העולם כולו בכל המצטרך, אלא דרושה גם ידיעה והרגש שע"י עבודתו פועל הוא בענין **פרטי** זה שהגיע לידיעתו בהשגחה פרטית (נצחונה של מלכות זו, וכיו"ב).

וכאמור — אין הכוונה לקריאת נושאים אלו ב"עיתונים", שהרי תפקידו של יהודי אינו אלא לעסוק בלימוד התורה וקיום מצוותיו [ובאופן כזה פועל הוא בעולם, כנ"ל], אלא כאשר נודע לו בהשגחה פרטית אודות ענין מסויים בעולם, הרי זה בא לידי ביטוי בעבודתו, שחושב אודות הפעולה שלו ביחס לענין פרטי זה.

גא. ובפרטיות יותר:

בלתי מוגה

ליל שמחת תורה

כאשר יהודי שומע שקיימת מציאות של "מלכיות מתגרות אלו באלו" — הרי זה מעורר אצלו צפי' גדולה יותר לביאת משיח צדקנו, כדברי המדרש (דלעיל): "אם ראתי מלכיות מתגרות אלו באלו **צפה לרגליו של משיח**".

וענין זה פועל אצלו הוספה בעניני התורה ומצוותי', מתוך כוונה למהר ולזרז את ענין הגאולה, כנ"ל אודות פס"ד הרמב"ם "עשה מצוה אחת הרי הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות, וגרם לו ולהם תשועה והצלה". וכאמור — שעבודתו צריכה להיות חדורה בהרגש זה.

וענין זה בא לידי ביטוי בכללות עבודתו במשך כל היום כולו, שכל מציאותו ויישותו מונחת בכוונה אחת — למהר ולזרז את ענין הגאולה, כפי שיהודי אומר **בכל תפלה** בימי החול: "כי לישועתך קוינו כל היום", וגם בשבת וי"ט: "ותחזינה עינינו בשוכך לציון ברחמים".

— ומכיון שמבקשים זאת בתפלה, הרי "תפלה עושה כולה", וכפרט כאשר תפלה זו נאמרת בברכה, שאז בודאי נפעל הדבר תיכף ומיד, כפי שמבאר אדמו"ר הזקן באגה"ת (פי"א) בנוגע לברכת "גואל ישראל"!

ועד"ז בנוגע ללימוד התורה — שכאשר נמצאים ב"עקבות משיחא", בסמיכות ממש לגאולה העתידה, צריכים ללמוד בתורה אודות עניני הגאולה, ע"ד לימוד הלכות החג שלושים יום לפני החג.

ישנם כאלו ה"מתעקשים" ללמוד את הסוגיא שבסוף מסכת סוטה דוקא, שבה מדובר אודות ענינים בלתי־רצויים שיהיו בסמיכות לביאת המשיח; אבל ישנה גם הסוגיא הידועה במסכת סנהדרין שבה מדובר גם אודות הסימנים הטובים שיהיו בסמיכות לביאת המשיח, ולדוגמא: "אין לך קץ מגולה מזה שנאמר ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו ופריכם תשאו לעמי ישראל וגו'" (סנהדרין צח, א), וכיו"ב. וכמודגש כו"כ פעמים שאין לזה קשר כלל עם ענין דאתחלתא דגאולה כו', מכיון שישנו פס"ד ברור (רמב"ם הל' מלכים ספ"א) שכל עניני הגאולה, כולל אתחלתא דגאולה, יהיו ע"י משיח צדקנו].

וזוהי כללות ההוראה ליהודי בעבודתו — שביכלתו לפעול "תשועה והצלה" לכל העולם כולו, עד ל"תשועה והצלה" העיקרית — גאולה האמיתית והשלמה ע"י משיח צדקנו, שכל זה נפעל ע"י כללות העבודה בעניני התורה ומצוותי', כנ"ל בארוכה.

כב. בהמשך להמדובר לעיל אודות כחו של כאו"א מישאל לפעול בכל העולם כולו, הרי בודאי שיש לנצל ענין זה, ולכל לראש — עי"ז שכאו"א מבני מברך את שאר בני כל ענינים טובים, ובודאי שהקב"ה ממלא ברכה זו, ובאופן ד"ואברכה מברכך".

וגדול חשיבות הענין מודגש כזה שמדי יום ביומו מתחיל יהודי את

בלתי מוגה

ליל שמחת תורה

סדר עבודתו בלימוד התורה (לאחרי אמירת "ברכת התורה") באמירת הפסוקים ד"ברכת כהנים": "יברכך ה' וישמרך וגו' וישם לך שלום", שתוכנם — ברכה לכאו"א מִישראל, וברכה הקשורה עם ענינים גשמיים כפשוטם, כפירוש רש"י (פשוטו של מקרא): "יברכך — שיתברכו נכסיך", ברכה בנוגע לממון כפשוטו, "וישמרך — שלא יבואו עליך שודדים ליטול ממונך", וכיו"ב בכל שאר פרטי הברכות.

ואם הדברים אמורים כמשך כל השנה כולה, הרי עאכור"כ שכן הוא כאשר נמצאים ב"עת רצון", ובעניננו — שמחת תורה, שאז ישנה נתינת כח מיוחדת לקיום ברכותיו של כאו"א מִישראל.

כג. מאמר המוסגר:

בהמשך להמוזכר לעיל שבהתחלת כל יום ויום פותח יהודי באמירת פסוקי "ברכת כהנים" — הרי כאן המקום לשלול פעם נוספת את ההנהגה ההפכית, לדבר על בניי "דברים קשים" ח"ו. — זוהי "חוצפה" גדולה ביותר לדבר דיבורים כאלו בפני מלך מלכי המלכים הקב"ה אודות בנו יחידו!... מי שמך לדבר דברים קשים על בנו יחידו של מלך מלכי המלכים הקב"ה?!!... ולטענתו שזוהי הוראת התורה — לא היו דברים מעולם! התורה אומרת שיהודי צריך לברך את חברו, ואז מובטח לו ש"ואברכה מברכיך". וכאמור — בהתחלת כל יום ויום אומר כאו"א מִישראל פסוקי ברכת כהנים, שתוכנם — המשכת ברכות עבור כל בניי!

ומה שטוען שישנו סימן ב"שולחן-ערוך" שבו מדובר אודות סוג מסויים כו' — הרי סימן זה הוא מהסימנים **האחרונים** שבשור"ע, ומכיון שגם ה"סדר" בתורה הוא חלק מהתורה, מובן, שלכל לראש יש לקיים את כל הדינים שבשאר סימני ה"שולחן-ערוך", החל מהסעיף הראשון — "שויתי ה' לנגדי תמיד"!!...

[כאשר יהודי יודע ומרגיש את הענין ד"שויתי ה' לנגדי תמיד" — אזי אינו מסוגל להוציא דבר שקר מפיו, בידעו שהקב"ה עומד לנגדו! ומכיון שחסר אצלו הסעיף הראשון ד"שולחן-ערוך", "שויתי ה' לנגדי תמיד", לכן **משקר** הוא כאשר חוקרים אותו, ולא זו בלבד אלא הוא שולח את אחיו ואחותו, אביו ורבו וכו', שגם הם יאמרו דברי שקר!... והתירוץ שמדובר אודות אמירת שקר בפני הגוי — הרי אדרבה: זהו "חילול שם שמים" שאין דוגמתו! ועוד ועיקר: אמירת דבר שקר זה אינו בפני הגוי, אלא בפני מלך מלכי המלכים הקב"ה! אמנם עושה הוא את כל המאמצים כדי לרחוק את רגלי השכינה, ע"י הנהגתו באופן ד"גבה לב", וכיו"ב, שאז "אין אני והוא יכולין לדור כו'", אבל אעפ"כ, לא יעזור לו מאומה, מכיון שהקב"ה אומר "עמו אנכי בצרה"!].

כאשר יהודי מתנהג באופן בלתי-רצוי, ומדבר דברים קשים על בניי,

בלתי מוגה

- ש"פ בחוקותי -

בכנפי" מ"ט דברי רז"ל¹⁷⁰ "שמש בשבת צדקה לעניים", אז דער
שמש איז מרפא און שבת איז מרפא וכו'.

עס זאל נתגלה ווערן דער "הקב"ה מוציא חמה מנרתיקה"
און דער "צאת השמש בגבורתו"¹⁷¹ וואס וועט זיין לע"ל, וואס
דאס איז דער ענין פון "יצאת חמה מנרתיקה שהיא מכוסה בו
בעוה"ז ולעתיד תתגלה מכסוי' כו'", און עס וועט נתגלה
ווערן דער טוב זואס איז דא אויך אין יסורים וכו', כמבואר
אין תניא¹⁷² -

און דאס זאל נתגלה ווערן שוין איצטער, דער "אודך ה'
כי אנפת בי"¹⁷³.

און דאס זאל ניט נאר שטיין אין תניא און אין לקו"ת -
נאר דאס זאל שטיין למטה מעשרה ספחים בגשמיות כפשוטו אין
עוה"ז התחתון שאין תחתון למטה ממנו - דער "מוציא חמה
מנרתיקה" און "צאת השמש בגבורתו",
במהרה בימינו ממש.

* * *

נז. דער ביאור אין דעם פון וואנעט נעמט ר' חייא (אין
זהר) פון פסוק "ונתתי שלום בארץ" אז ס'איז דא (ניט נאר)
"שלמא דארעא (נאר אויך) שלמא דביתא (און) שלמא דעלמא" -
איז יש לומר אז די אלע דריי ענינים שטייען אין דעם פסוק
"ונתתי שלום בארץ וגו'":

נאך "ונתתי שלום בארץ" (שלמא דארעא) שטייט אין פסוק
"ושכבתם ואין מחריד", וואס "ושכבתם" בפשטות איז אין בית,
דערפון קומט אויס אז נוסף צו "ונתתי שלום בארץ" (שלמא
דארעא) - איז דא שלום בבית ("שלמא דביתא"), ווארום אויב
ניט - פעלט אין דער שלימות פון שלום אין אן אופן פון
"ושכבתם ואין מחריד".

דערנאך שטייט אין פסוק "וחרב לא תעבור בארצכם".
טייטשט ער אפ אין גמרא¹⁷⁴ אז די הוספה בזה אויף "ונתתי שלום
בארץ" איז, אז אפילו "חרב של שלום" "לא תעבור בארצכם",
ובלשון פון תורת כהנים און פון פרש"י (עה"פ): "אין צריך
לומר שלא יבואו למלחמה אלא אפילו לעבור דרך ארצכם ממדינה
למדינה", ד.ה. אז אפילו א מלחמה ("חרב") צווישן אנדערע
מדינות איז "לא תעבור בארצכם".

וואס דאס גופא קען מען טייטשן אויף צוויי אופנים:

- (א -

170) תענית ח, ב. 171) שופטים ה, לא. 172) פכ"ו.
173) ישעי' יב, א. וראה לקו"ש חס"ו ע' 415. 174) תענית
כב, ב.

- ש"פ בחוקותי -

(א) אז א מלחמה קען זיין צווישן אנדערע מדינות, און ע"פ תכסיסי מלחמה דארפן זיי רורכגיין דורך א"י - איז אויף דעם זאגט דער אויבערשטער "וחרב לא תעבור בארצכם", אז ער וועט מאכן אז זיי וועלן גיין ארום א"י, אדער ער וועט מאכן אז ע"פ תכסיסי מלחמה וועט מען ניט דארפן דורכגיין דורך א"י וכיו"ב, וואס דאס איז א נס שלמעלה מדרך הטבע,

אדער (ב) נאכמער: די גאנצע מציאות פון מלחמה און תכסיסי מלחמה וועט בטל ווערן אין אלע מדינות, במילא וועט זיין "וחרב לא תעבור בארצכם", וואס דערצו דארף מען ניט אנקומען צו קיין נס (וויבאלד אז אזוי וועט זיין דער מצב בכל העולם),

און וויבאלד אז די ברכה "ונתתי שלום בארץ" איז א ברכה וואס איז כולל אין זיך אלע ברכות, ווי רש"י ברענגט אראפ אז "השלום שקול כנגד הכל", און "אם אין שלום אין כלום" - איז פארשטאנדיק, אז די ברכה פון "וחרב לא תעבור בארצכם" (וואס קומט בהמשך צו "ונתתי שלום בארץ") דארף מען טייטשן וואס מער, אז דאס וועט זיין אין אן אופן אז עס וועט בכלל ניט זיין קיין מלחמה בעולם,

ווארום אויב מ'טייטשט דאס אויף דעם קלענערן אופן (אז עס וועט זיין א מלחמה, עס וועט אבער ניט דורכגיין ארץ ישראל) - קען מען ניט זאגן "ונתתי שלום בארץ", וואס אם שלום כאן הכל כאן - ווארום עס איז ניט "הכל כאן", עס קען נאך זיין א העכערע ברכה, אז עס וועט בכלל קיין מלחמה ניט זיין בעולם, און וויבאלד אז "ונתתי שלום בארץ" אין אן אופן פון אם שלום כאן הכל כאן, איז זיכער אז "וחרב לא תעבור בארצכם" מיינט דעם העכערן אופן, תכלית השלימות אין שלום.

דערפון קומט אויס, אז אין דעם פסוק זיינען דא אלע דריי שלום'ס: "שלמא דארעא" - "ונתתי שלום בארץ", "שלמא דביחא" - "ושכבתם ואין מחריד", און "שלמא דעלמא" - "וחרב לא תעבור בארצכם" - אפילו לעבור דרך ארצכם ממדינה למדינה, אין אן אופן אז בכל העולם איז ניטא קיין מלחמה.

און דאס אלעס ווערט דורך "אם בחוקותי תלכו - שתהיו עמלים בהורה - ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם".

נח. מ'דארף נאך אבער פארשטיין דעם סדר אין זהר: פריער "שלמא דארעא", דערנאך "שלמא דביחא", וואס איז א קלענערער שלום ווי "שלמא דארעא", און ערשט דערנאך "שלמא דעלמא", וואס איז א גרעסערער שלום ווי "שלמא דארעא".

און זאגן אז דאס איז דערפאר וואס אזוי איז דער סדר

- אין -

- ש"פ בחוקותי -

אין פסוק, פריער "ונתתי שלום בארץ", "שלמא דארעא", דערנאך "ושכבתם ואין מחריד", "שלמא דביתא", און דערנאך "יחרב לא תעבור בארצכם", "שלמא דעלכא" - טראגט נאר איבער די שאלה פון זהר - אויפן פסוק, פארוואס שטייען די דריי שלום'ס מיט אזא סדר אין פסוק?

ס. איז דער ביאור בזה:

ס'איז דאך ידוע דער כלל¹⁷⁵ "אל הפרוש מן הציבור", ביז אז דאס קומט אראפ אין כמה דינים¹⁷⁶, און בנוגע צו תפלה, אז מ'דארף מתפלל זיין עס הציבור, וואס דעמולט איז "הן א-ל כביר ולא ימאס"¹⁷⁷, און דערפאר איז אויך דער דין אז מ'זאגט תפלה הדרך בלשון רבים (ווי דער אלטער רבי ברענגט אראפ בשו"ע שלו¹⁷⁸, ועוד).

וע"ד ווי עס שטייט אין כתבי האריז"ל¹⁷⁹, און דער אלטער רבי ברענגט עס אראפ בסידורו¹⁸⁰ (כאטש עס שטייט אין כתבי האריז"ל), אז קודם התפלה דארף זיך א איד כולל זיין, דורך אהבה ישראל, "ואהבת לרעך כמוך"¹⁸¹ מיט אלע אידן, בכדי אז די תפלה דערנאך זאל זיין ווי א תפלה רבים.

וואס דערפאר, ווען מ'בעט בא דעם אויבערשטן א ברכה אויף שלום, אדער ווען דער אויבערשטער בענטשט אידן מיט שלום, "ונתתי שלום", איז דאס איינגעשטעלט אין אן אופן אז דער שלום זאל אנקומען נישט נאר צו א יחיד, נאר - צו א גאנצן ציבור, "ונתתי שלום בארץ", ווארום א איד דארף זיך כולל זיין עס הציבור.

וואס דערפאר הויבט זיך אן דער פסוק וואס רעדט וועגן ברכת השלום - צום אלעם ערשטן מיט א ברכה לציבור - "ונתתי שלום בארץ"; נישט גלייך "שלמא דביתא", נאר צום אלעם ערשטן "שלמא דארעא", און ערשט דערנאך "שלמא דביתא", "ושכבתם ואין מחריד".

און נאך דערויף וואס ס'איז דא "שלמא דארעא", "ונתתי שלום בארץ" - איז "מתמצית ארץ ישראל שותה כל העולם כולו"¹⁸², און ארץ ישראל איז דער "טבור" פון אלע ארצות¹⁸³ -

- ווערט -

(175) אבות פ"ב מ"ד. (176) ראה טושו"ע או"ח סו"ס תקעד. (177) איוב לו, ה. ברכות ח, רע"א. וראה טושו"ע (ואדה"ז) או"ת ס"צ ס"ט (ס"י). (178) או"ח ס"י ס"ד. (179) שער הכוונות בחחלתו. פ"ח ש"ג ספ"ב. (180) לפני "מה טובו". (181) קדושים יט, יח. (182) תענית י, א. זח"א רנה, סע"ב. וראה שערי זהר לתענית שם. (183) ראה רד"ק עה"פ יחזקאל לח, יב. וראה שערי זהר ליומא נד, ב. ר"ה כג, א. תנחומא קדושים י.

- ש"פ בחוקותי -

ווערט שלום בכל העולם, "שלמא דעלמא".

און דאס ווערט, כאמור, דורך "אס בחוקותי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם", קיום התורה והמצוות.

סא. וואס כל זה קומט בהמשך - ניט אלס א מאמר המוסגר - צו דעם וואס מ'האט געשריבן אין דעם בריוו¹⁸⁴, אז וויבאלד דער מצב הרוחני והגשמי בנוגע צו אידן און אידישקייט, און אויך אין דער גאנצער וועלט, איז היפך פון הולך ומוסיף ואור, ס'איז הולך ופוחת, הולך ומתדרדר ר"ל, און מ'דארף דאס באווארנען, און עס דארף זיין "וידרשו את שלום העיר"¹⁸⁵, "שלמא דעלמא" (נוסף לזה וואס מ'דארף באווארנען דעם מצב בא אידן, "שלמא דארעא" און "שלמא דביתא") - דערפאר דארף זיין א הוספה אין "אס בחוקותי תלכו - שתהיו עמלים בתורה - ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם", וואס דאס טוט אויף דעם "ונתתי שלום בארץ ושכבתם ואין מחריד גו' וחרב לא תעבור בארצכם".

און ווי געשריבן אין בריוו, אז מ'דארף ניט מאריך זיין אין רעדן וועגן דעם מצב המבהיל והמצער אין וועלט - אז מ'וועט טראכטן גוט וועט זיין גוט כפתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר¹⁸⁵ -

אבער אעפ"כ דארף מען וועגן דעם דערמאנען עכ"פ בקיצור, בכדי מ'זאל טאן וואס מ'דארף טאן בזריזות בכדי דאס צו באווארנען. ויפה שעה אחת קודם.

סב. בכל הזמנים דארף מען האבן דעם "בחוקותי תלכו ואת מצותי תשמרו", לימוד התורה וקיום המצוות,

ועאכו"כ ווען דער מצב אין וועלט איז אזוי ווי עס איז איצטער, און עס ווערט ערגער משנה לשנה, ס'איז ערגער איצט לגבי ווי ס'איז געווען פאראיארן, און ס'איז געווארן ערגער בפרט די לעצטע חדשים און וואכן און טעג, ס'איז ערגער איצט לגבי ווי ס'איז געווען לעצטע וואך און לעצטער חודש ר"ל.

און דער מצב ווערט ערגער און ערגער אזוי אז מ'ווייס ניט וואס וועט זיין מארגן!

בשעת מ'האט צוטאן מיט איינעם וואס פירט זיך ע"פ שכל, קען מען אויס'חשבון'ען ע"פ שכל, און זיך פארשטעלן וואס ער וועט טאן אויף מארגן, און במילא דאס באווארנען;

בשעת מ'האט אבער צוטאן מיט א ניט נארמאלן, אדער נאך

- ערגער -

(184) דיוס א' פ' בחוקותי, י"ג אייר. 185) ירמ' כט, ז. (185*) נעתק בספר התולדות אדמו"ר הצ"צ ע' 196.

- ש"פ בחוקותי -

ערגער - מיט א משוגענעם - קען מען זיך ניט פאַרשטעלן וואס ער וועט טאן אויף מארגן; א נארמאלער מענטש קען זיך בשום אופן ניט כאפן וואס א משוגענעם וועט איינפאלן - במילא קען ער זיך פון אים ניט באווארנען פון פריער.

היינט איז דער מעמד ומצב אז עס דרייען זיך ארום אין גאס ניט נארמאלע מענטשן, און משוגעים, וואס קענען איך-ווייס וואס אפטאן, און מ'קען זיך ניט פאַרשטעלן וואס זיי וועלן טאן, במילא קען מען זיך פון זיי ניט באווארנען!

אמאל אז אימעצער האט געוואלט אפטאן א היזק גדול, האט ער עס ניט געקענט טאן אליין, עס האבן זיך געדארפט צוזאמע-נקלייבן כמה וכמה און מאכן א פלאן און אויסקלייבן אן עומד בראש וכו';

היינט איז אבער דער מצב, אז עס געפינען זיך ניט נארמאלע מענטשן, און משוגעים, וואס בלויז איינער פון זיי קען א קוועטש-טאן א "באטן" און דורך דעם ברענגען הירוס און חורבן בכל העולם, ר"ל! "אל תפתח פה"¹⁸⁶, אבער וויבאלד אז ס'איז שבת - וועט עס קיינעם ניט שאטן.

און איין-און-איינציקער משוגענער, וואס זיצט על כסא המלכות אין אפריקה אדער אין אנדערע מדינות, אדער אפילו איינער וואס זיצט ניט על כסא המלכות - קען ער זיך אריינג'גנב'נען אין רעם ארט וואו ס'איז דא דער "באטן", און קען א קוועטש-טאן א "באטן", א קנאַפּקע, און דורך דעם מהרס זיין און חרוב מאכן ניט נאר ביתו, נאר כל העולם!

82. דארף מען דאך עפעס טאן בכדי דאס צו באווארנען.

גיין מחנך זיין די מענטשן - איז וואס חינוך!? זיי האט מען מחנך געווען צו מזיק'ן! דרכם און טבעם און חינוכם איז - להזיק!

אפילו אויב מ'וועט קענען זיי מחנך זיין - איז אבער בינתיים ווער ווייס וואס זיי קענען אפטאן ר"ל!

און ס'איז פשוט א נס למעלה מדרך הטבע לגמרי בכל יום ויום, בחסדו של הקב"ה, אז עס טרעפט גארניט!

למה עשה ה' ככה - רער אויבערשטער איז דאך טבע הטוב להטיב¹⁸⁷, איז פארוואס זאל ער מאכן אזא מעמד ומצב, דערלאזן אז ניט נארמאלע מענטשן, און משוגעים, זאלן מהרס זיין און חרוב מאכן די וועלט?!

- מ'קען -

-----
(186) ראה ברכות יט, סע"א. (187) ראה עמה"מ שער שעשועי המלך רפ"א. שהיה"א פ"ד (עט, א).

- ש"פ בחוקותי -

מ'קען ניט זאגן אז דאס איז סתם צו שטערן אידן לערנען
תורה און מקיים זיין מצוות מתוך מנוחת הנפש ומנוחת הגוף -

איז די איינציקע הסברה וואס מ'קען אויף דעם זאגן
איז, אז ירידה צורך עלי' - דורך דערויף וואס אין אזא מצב
פארשטארקט מען זיך נאכמער אין "בחוקותי תלכו ואת מצותי
תשמרו גו'".

וכמדובר כמ"פ אז ווען מ'דארף אויסהיילן א חולי,
זיינען דא אין דערויף צוויי אופנים: איין אופן אז מ'גייט
א תרופה פרטית פאר דעם אבר פרטי וואס אין אים איז דא דער
חולי; אדער א צווייטער אופן, אז מ'גייט א תרופה כללית פאר
דעם גאנצן גוף און דאס היילט בדרך ממילא אויס אויך דעם
חולי אין דעם אבר פרטי.

ועד"ז בעניננו: בכדי "אויסהיילן" דעם ניט נארמאלן
מצב אין וועלט, אז עס זאל זיין "שלמא דעלמא" - דארף מען
דאס טאן דורך א תרופה כללית פאר דעם גאנצן "גוף", וואס
דאס איז - דורך דעם וואס אידן זיינען מוסיף און פארשטארקן
זיך אין "בחוקותי תלכו" און "מצותי תשמרו".

70. ובמיוחד איז די עצה אויף צו באווארנען אז עס זאל
זיין "שלמא דעלמא" - דורך דעם וואס מ'וועט באווארנען אז
עס זאל זיין שלום און אהבת ישראל בא אידן.

ווארום דאס וואס אזוי איז דער מצב אין וועלט - איז
דערפאר וואס בדקות דדקות איז דא אזא מצב בא אידן:

עס זיינען דא אידן וואס טבעס און דרכם איז - להזיק!
ווען ער זעט א פנים חדשות, איז די ערשטע זאך - פאר-
רייסט ער זיך מיט אים, גלייך באווייזט ער אים נעגל. אין
יעדער זאך וואס יענער טוט געפינט ער א חסרון.

און גלייך דארף ער אים באווייזן אז יענער קומט
חרוב-מאכן די גאנצע וועלט, און ער איז דער וואס איז מציל
די וועלט!

וכמבואר אין די דרושי חתונה¹⁸⁸ אז עס זיינען דא
אזוינע וואס זיינען שומרי תומ"צ, און דרכם להזיק און טבעס
איז צו זיך איינרייסן מיט אנדערע און בא זיי געפינען
חסרונות וכו'.

ער דארף באווייזן אז ער האט א מויל און א תוקף און
נעגל!

- אפילו -

(188) ד"ה אשר ברא תרפ"ט פ"ה ואילך (סה"מ קונטרסים ח"א
כד, א).

הנחת הת' בלתי מוגה

- ש"פ בחוקותי -

אפילו ווען ער טוט דעם צווייטן א טובה, מאכט ער יענעם גלייך פילן אז יענער איז דער מקבל און ער איז דער נותן און דער וואס העלפט אים, און בשעה ער טוט אים די טובה, גיט אים א גמ"ח וכיו"ב, קען ער זיך ניט איינהאלטן פון יענעם א שטאך טאן און באווייזן אים נעגל!

סה. ער האט א מויל און א חוקף - דארף ער אלעמען דערציילן אז ער איז בשלימות, און יענער טויג ניט און האט די און די חסרונות וכו'!

וואס ערשטנ'ס - אפשר איז די מציאות ניט אזוי, און צווייטנ'ס, אפילו אויב דאס איז אמת - זאגט דאך אבער תורה אן אז אלץ דארף זיין בדרכי נועם ובדרכי שלום, און מ'האט די חוקה, פקודה און ציווי פון רבותינו נשיאנו, אז עס מוז זיין "ואהבת לרעך כמוך", כמבואר אין חניא פרק לב.

און איינער וואס טוט פארקערט פון אהבת ישראל - איז ער עובר בפשטות אויף ציווי התורה "ואהבת לרעך כמוך", ובפרט לויט ווי אהבת ישראל ווערט נחבאר און געמאנט פון דעם בעש"ט, דער מגיד, דער אלטער רבי, דער מיטעלער רבי, דער צ"צ, דער רבי מהר"ש, דער רבי נ"ע און פון נשיא דורנו, כ"ק מו"ח אדמו"ר!

וכמבואר אין חניא דארטן, אז "מי יודע גדולתן ומעלתן בשרשן ומקורן באלקים חיים": ווען ער קוקט מיט עיני בשר זעט ער זיין אייגענעם גוף און דעם צווייטענ'ס גוף; בנוגע אבער צו די נשמה - איז ניט ער ווייסט וואו זיין נשמה איז ועאכו"כ ניט וואו דעם צווייטענ'ס נשמה איז; עס קען גאר זיין אז יענעם'ס נשמה איז אין עצמות ומהות!

ובמכ"ש פון רבי יוחנן בן זכאי, וואס ער האט געזאגט¹⁸⁹ "איני יודע באיזו דרך מוליכים אותי". פרעגט אויף דעם דער אלטער רבי¹⁹⁰ - היחכן: ריב"ז איז "לא הלך ד"א בלא תורה ובלא תפילין"¹⁹¹, און ער האט געהאט תלמידים, און ער האט געלערנט תורה פ' שנה, "מ' שנה למד, מ' שנה לימד"¹⁹² - איז היחכן אז ער האט ניט געוואוסט "באיזו דרך מוליכים אותו"? און ער איז מבאר אז בנוגע צו מעמדו ומצבו דא למטה האט ער געוואוסט וואו ער האלט - בנוגע אבער צו זיין נשמה האט ער ניט געוואוסט וואו זי האלט, "איני יודע באיזו דרך מוליכים אותי" מצד הנשמה.

איז דאך עאכו"כ איצטער ווייסט ער ניט בכלל וואס עס

- טוט -

(189) ברכות כח, ב. (190) מאמרי אדה"ז הקצרים ע' שט.
וש"נ. וראה גם לקו"ת ויקרא נ, סע"ד. (191) סוכה כח, א.
(192) ר"ה לא, סע"ב. ספרי עה"פ ברכה לד, ז.

- ש"פ בחוקוהי -

טוט זיך מיט זיין נשמה און מיט יענעס'ס נשמה: אפשר איז יענעס'ס נשמה גאר אין עצמות ומהות און אזוי געפינט זי זיך דא למטה אין א גוף!

סו. טענה'ט ער אבער פונקט פארקערט: אפילו אויב דו זעסט אז יענער פירט זיך כדבעי און איז מקיים חומ"צ איז - "אל תבט אל מראהו"¹⁹³, דאס איז נאר בחיצוניות, אבער בפנימיות איז ער א "שונא ישראל", ד.ה. אז ער איז שייך צו מלחמה האבן מיט אידישקייט!

דער אלטער רבי זאגט אז דער עיקר איז מעשה בפועל, און ניט די כוונות¹⁹⁴; ער אבער זאגט צו א צווייטן - ניין! זיי ניט קיין טיפש, לאז זיך פון יענעס ניט נארן, "אל תבט אל מראהו", ווארום בפנימיות איז ער גרייט מלחמה האבן מיט אידישקייט!

און די לשון הרע שושקעט ער אריין א צווייטן אין אויער, און ער גיט נאך אים צו אז הרי הוא בבל האמר, דאס איז א סוד וואס מ'טאר קיינעס ניט דערציילן, וואס דעמולט איז מען פארזיכערט אז דאס וועט אנקומען צו כל העולם כולו - ווארום ווען דער צווייטער הערט אז דאס איז א סוד וואס מ'טאר ניט דערציילן - איז "מים גנובים ימחקו"¹⁹⁵; זוכט ער גלייך א דריטן וועמען ער קען דערציילן - הער זיך איין: דער און דער איז אזוי און אזוי, און זאלסט וויסן זיין אז דאס איז א סוד, און דער דריטער זוכט א פערטן צו וועמען ער קען דערציילן דעם סוד - אזוי אז עס קומט אן צו כל העולם כולו!

ביז אז דאס קומט אן צו דעם וועגן וועמען מ'רעדט, און ער האט דערפון צער וכו' - וואס דאס איז גאר פנימיות הכוונה פון דעם ערשטן רעדער, אז די לה"ר זאל אנקומען צו דעם וועגן וועמען מ'רעדט און ער זאל דערפון האבן צער! און אז דערפון זאל ווערן מחלוקת און שנאה וכו' - וואס בשעת ער הערט אז ס'איז דא מחלוקת - איז אט דעמולט לעבט ער זיך אפ און האט תענוג!

ביז אז עס קען גאר זיין אז ער זאל רעדן די לה"ר בפניו פון יענעס, און אויפטאן אז עס זאל ח"ו זיין "אזיל סומקא ואחי חירדא"¹⁹⁶.

סז. וואס דורך דעם איז ער פשוט עובר אויף דעם איסור פון רעדן לשון הרע, אפילו אויב ער רעדט ניט קיין שקר, וואס

- אויב -

(193) ל' הכתוב - ש"א טז, ז. (194) ראה הניא פל"ז.
(195) משלי ט, יז. (196) ב"מ נח, סע"ב.

הנחת ה"ח בלתי מוגה

- ש"פ בחוקהי -

אויב דאס איז שקר איז דאס מוציא שם רע.

וואס דאס איז דער חילוק צווישן מוציא שם רע און לה"ר¹⁹⁷: מוציא שם רע איז ווען ער זאגט עפעס אויף יענעס און מ'געפינט שפעטער אויס אז דאס איז געווען שקר; לה"ר איז אז ער זאגט אמת, איז אפילו אויב דאס איז אמת - טאר ער אויך ניט רעדן וועגן דעם.

וואס כידוע מלבד דעם איסור אויף דעם מדבר לה"ר און אויף דעם שומע לה"ר - שאדט דאס אויך דעם וועגן וועמען מ'רעדט¹⁹⁸, אז אזוי וואלט דער חסרון וואס ער האט געבליבן בהעלם און בכח, און דורך דעם וואס מ'רעדט וועגן דעם אפילו בינו לבין עצמו, ברענגט דאס ארויס אין עולם הדיבור, ביז אז עס קומט ביי אים ארויס בגלוי און בפועל.

וואס דאס פארענטפערט זיין טענה: ער טענה'ט אז ער האט גערעדט לה"ר, און דערנאך האט זיך טאקע אויסגעוויזן אז ער איז גערעכט, יענער האט בפועל געטאן וואס ער האט געזאגט, ער איז שייך טאן -

זאגט מען אים - אז דאס איז דיין שולד וואס יענער האט עס געטאן בפועל: אויב דו וואלט גארניט גערעדט וואלט עס געבליבן בא יענעם בכח, און ער וואלט געקענט אפלעבן¹²⁰ יאר און די זאך וואלט געווען לא הי' ולא נבדא; און דורך דעם וואס דו האסט גערעדט וועגן דעם האסטו ארויסגעבראכט אין עולם הדיבור, און דאס האט גע'פועל'ט אז יענער זאל דאס טאן בפועל!

וויבאלד אז ס'איז שבח, וואס "פרש חגיכס קאמר ולא פרש שבחכס"¹⁹⁹ - וועט דער רעדן זיכער ניט שאטן.

סח. און דאס איז ניט דעם ערשטן מאל וואס ער פאררייסט זיך און בארעדט יענעס - דאס איז שוין פריער געווען, ער איז בבחי' "מי שאכל שום וריחו נודף יחזור ויאכל שום אחר ויהא ריחו נודף"²⁰⁰, זאגט מען אים - דו האסט דאך שוין געזען דעם ערשטן מאל אז דערפון איז ניט ארויס קיין תועלת - איז וואס פאררייסט זיך נאכאמאל, בא דיר איז געווען "אכל שום וריחו נודף" איז פארוואס זאלסטו נאכאמאל עסן "שום אחר ויהא ריחו נודף"?!

- זאגט -

(197) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סקנ"ו ס"י-יא. וש"נ.
(198) ערכין טו, ב. רמב"ם הל' דעות פ"ז ה"ג. וראה לקו"ש ח"ה ע' 44 ואילך. חס"ו ע' 32. (199) מלאכי ב, ג. זח"ב פח, ב. (200) ברכות נא, רע"א. שבת לא, ב. הובא בשו"ע אדה"ז או"ח ר"ס קצו.

- ש"פ בחוקותי -

זאגט ער אז ער האט זיך נישט באטראכט. זאגט מען אים - פארוואס האסטו נישט געטראכט - טראכט יע!

און דערצו האט ער נאך תלמידים וואס שושקען זיך אויך מיט לה"ר און מחלוקת וכו'.

ער האט תקיפות און חוצפה וכו' - זאל ער דאס אויסנוצן אויף פארשפרייטן שלום אין וועלט!

סט. און וויבאלד אז אזוי איז דער מצב צווישן אידן, אז עס פעלט אין "שלמא דביתא" - דערפאר איז דאס אזוי אויך אין א גרעסערן און ערגערן אופן - אין דער גאנצער וועלט, אז עס פעלט אין "שלמא דעלמא", און עס דרייען זיך ארום נישט נאר-מאלע מענטשן, און משוגעים, וואס קענען אפטאן דעם גרעסטן הירוס און חורבן.

וואס דערפאר, בכדי צו מתקן זיין דעם מעמד ומצב אין וועלט - דארף מען אנקומען צו א הוספה אין אהבת ישראל כפשוטו, אז יעדער איד זאל העלפן אנדערע אידן בגשמיות, מיט א גמ"ח, א הלואה, מיט אן עצה טובה וכו"ב,

מ'דארף איצטער אנקומען מער פאר אלעמאל צו אהבת חנם, וואס דאס איז שולל שנאת חנם, וואס דאס איז סיבת הגלות²⁰¹ - ס'איז גענוג מחלוקת און גענוג שנאת חנם - וויפל איז דער שיעור דערצו?!

אפילו אויב מ'האט עפעס קעגן א צווייטן און מ'קען דאס נישט מבטל זיין - האלט דאס אבער עכ"פ נאר במחשבה און בהרגש שבלב, קיינער זאגט דיר נישט וואס צו טראכטן - אבער אויך דיין דיבור און מעשה ביסטו א בעה"ב, איז ברענג ראס נישט אראפ אין דיבור און מעשה!

אויף מחשבה ביסטו נישט קיין בעה"ב - באמת ביסטו אויף מחשבה אויך א בעה"ב, ביסט נישט קיין בעה"ב אז די מחשבה זאל דיר נישט איינפאלן, ווי עס שטייט אין חניא²⁰², אבער גלייך נאכדעם וואס דאס פאלט דיר איין קען זיין "דוחהו", דו קענסט מבטל זיין די מחשבה, אבער אויף דיבור און מעשה ביסטו זיכער א בעה"ב - איז אפילו אויב דו טראכסט עפעס וועגן יענעם - ברענג עס עכ"פ נישט אראפ אין דיבור און מעשה!

וואס דעריבער האט מען געבעטן אין בריוו בבקשה נפשית - אז אידן זאלן זיך פאראייניקן צוזאמען אין אן אופן פון אהבת ישראל אמיתית כפשוטו, וכל המרבה ה"ז משובח.

- ע. -

(201) ראה יומא ט, ב. וראה לקו"ש הי"ב ע' 183.

(202) פי"ז (יז, ב).

- ש"פ בחוקותי -

ע. בכדי צו מאחד זיין אלע אידן צוזאמען - דארף מען האבן א מצוה מיוחדת וואס אלע אידן וועלן מקיים זיין, און דאס וועט זיי מאחד זיין אלע צוזאמען.

וויבאלד אבער אז די כוונה און מטרה בזה איז בכדי צו אויפטאן "שלמא דעלמא", וואס "שלמא דעלמא" דארף מען איצטער האבן אויף א שטענדיקן אופן, ווארום דער מצב איז אזא, אז בכל רגע קען ווערן היפך פון "שלמא דעלמא" - במילא דארף מען האבן א שטענדיקע מצוה וואס פאראייניקט אלע אידן צוזא-מען, ד.ה. א מצוה וואס איז דא שטענדיק, ובמילא איז זי מקשר אידן צוזאמען אין א שטענדיקן אופן, און במילא וועט עס אויפטאן "שלמא דעלמא" אויף א שטענדיקן אופן.

וואס דערפאר איז אויף דעם ניט גענוג א מצוה ווי מצות תפילין, ווארום דאס איז מען מקיים נאר בימות החול און ניט ביום השבת וכיו"ב, ניט אויף א שטענדיקן אופן.

ועד"ז איז אויף דעם ניט גענוג מצות מזוזה, וויבאלד אז אויך דאס איז ניט קיין שטענדיקע מצוה, ער איז דאס ניט מקיים בשעה ער גייט אין גאס; "ה" ישמור" איז אויך דעמולט²⁰³, אבער ער איז דעמולט ניט מקיים די מצוה. ונוסף לזה: ניט יעדער איד דארף מקיים זיין די מצוה, בשעת ער דינגט א הויז איז ער ניט מחוייב במזוזה מן התורה²⁰⁴ וכיו"ב.

ועד"ז איז אויף דעם ניט גענוג מצות צדקה, כאטש אז דאס איז במיוחד מאחד אידן צוזאמען - וויבאלד אז די מצוה איז ער מקיים נאר בשעת מעשה וואס ער גיט די צדקה, דערנאך אבער איז ער ניט מקיים די מצוה. אמת טאקע אז דורך דעם וואס ער האט מקיים געווען די מצוה איז זי אויף אים שטענדיק מגין²⁰⁵, אבער די מצוה אליין האט ער דעמולט ניט; "יחור זה (וואס ווערט אויפגעטאן ע"י המצוה) למעלה הוא נצחי לעולם ועד"²⁰⁶ - אבער למטה איז ער עסוק בענינים אחרים.

עא. וועלכע מצוה איז מאחד אלע אידן אין א שטענדיקן אופן - איז דאס די מצוה פון כתיבת ספר-תורה, די מצוה פון "ועתה כתבו לכם את השירה הזאת גו'",

[וואס דער עיקר און די התחלה און עצם פון דער מצוה איז - די כתיבה, און דער לימוד ("ולמדה") וואס איז דערנאך דא אין דער ס"ת טוט נאר אויף מער שלימות אין דער מצוה²⁰⁷],

- וואס -

(203) תהלים קכא, ח. זח"ג רסו, ב. וראה דמ"א יו"ד סרפ"ה ס"ב. (204) שו"ע יו"ד שם סכ"ב. (205) דאה סוטה כא, א. (206) תניא פכ"ה (לב, א). (207) ראה בארוכה שיחת אחש"פ ס"פ ואילך. ש"פ קדושים, מבה"ח אייר סנ"ג ואילך.

תחילת קיום היעוד "וכתתו חרבותם לאיתים וחניתותיהם למזמרות"
 – טנק רוסי משמש בתור טרקטור

**לזכות כל השלוחים
וכל יהודי אוקראינה
לשמירה והצלה**

**לזכות כל השלוחים שבמדינות חבר
העמים להצלחה רבה במילוי
שליחותם להכין העולם "לקבלת
פני משיח צדקנו" בפועל ממש**

**לזכות כל התמימים בני השלוחים
שבמדינות חבר העמים השוהים
בבית חיינו**

**להצלחה רבה בלימוד התורה וקיום
המצוות בהידור מתוך עבודה
פנימית**

און "לעבן מיט משיח'ן"

**ויזכו לקבל פני משיח צדקינו תיכף
ומיד ממש**